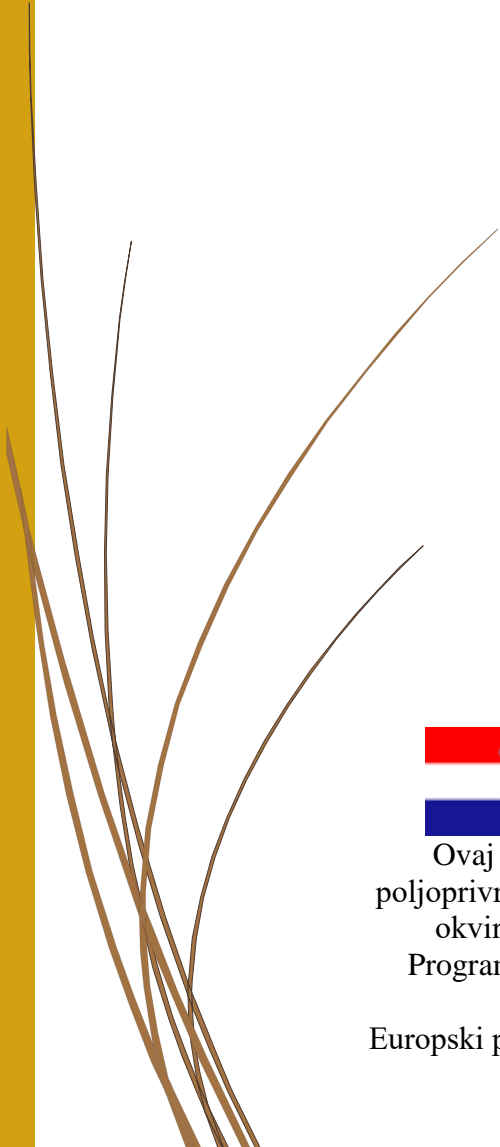

Lokalna razvojna strategija LAG-a Slavonska ravnica 2014.-2020.

Ovaj projekt sufinanciran je sredstvima Europske Unije iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjere 19 „LEADER – CLLD“ – LAG „Slavonska ravnica“ iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.,
Udio sufinanciranja 90% EU, 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

1. Osnovne značajke područja LAG-a	1
1.1 Opće zemljopisne značajke područja	1
1.1.1 Položaj i granice područja	2
1.1.2 Geomorfološke značajke	3
1.1.3 Klimatske značajke područja	4
1.1.4 Prirodna baština LAG-a	4
1.1.5 Kulturno-povijesna i tradicijska baština	6
1.1.6 Stanje infrastrukture na području LAG-a	8
1.2 Gospodarske značajke područja	12
1.2.1 Opće gospodarske značajke	12
1.2.2 Šumarstvo, poljoprivreda	14
1.2.3 Turizam	16
1.2.4 Tržište rada	17
1.3 Demografske i socijalne značajke područja	19
2. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu	21
2.1 Identifikacija razvojnih potreba i potencijala LAG-a	21
2.2 SWOT analiza	24
3. Opis ciljeva LRS te integriranog i inovativnog karaktera LRS uključujući jasne i mjerljive pokazatelje za izlazne pokazatelje ili rezultate	28
3.1 Vizija, ciljevi i prioriteti razvoja LAG-a	28
3.2 Ciljevi, mjere i tipovi operacija LRS za područja LAG-a temeljeni na mogućnostima PRR 2014 – 2020	31
3.3 Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti	37
3.4 Opis tema planiranih projekata suradnje i način odabira projekata suradnje	37
3.5 Inovativan i integrirani karakter Strategije	39
3.6 Usklađenost sa nadređenim strateškim dokumentima	40
3.7 Opis odabira projekata na razini LAG-a	41
4. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS	43
4.1 Opis partnerstva	44
5. Akcijski plan provedbe LRS	45
6. Način praćenja i procjene provedbe LRS	46
6.2 Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRS	50
7. Opis sposobnosti provedbe LRS	52
7.1 Povijest organizacije i dosadašnja iskustva LAG-a u provedbi projekata	52
7.2 Kapaciteti za provedbu LRS	53
7.2.1 Ljudski kapaciteti za provedbu LRS	55
7.2.2 Financijski kapaciteti za provedbu LRS i financiranje rada LAG-a Slavonska ravnica	56

8. Financijski plan	57
9. Dodaci	59

Popis kratica

AGRONET	elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
BPŽ	Brodsko-posavska županija
CLLD	eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
CMEF	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation Framework</i> – Okvir za praćenje i vrednovanje
CMES	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation System</i> – Sustav za praćenje i vrednovanje
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EE	Energetska učinkovitost (eng. <i>Energy Efficiency</i>)
EU	Europska unija
ENRD	eng. <i>European Network for Rural Development</i> ; hrv. Europska mreža za ruralni razvoj
ELARD	eng. <i>European LEADER association for Rural Development</i> ; hrv. Europska LEADER asocijacija za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
ha	hektar = 10.000 m ²
HAOP	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
IBAN	(eng. <i>International Bank Account Number</i>) međunarodni broj bankovnog računa
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i> - Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LmH	LEADER mreža Hrvatske, mreža LAG-ova na razini Republike Hrvatske
LRS	Lokalna razvojna strategija
MB	Matični broj
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
mnv	metara nadmorske visine
NN	Narodne novine
NUTS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fran. <i>Nomenclature des unités territoriales statistiques</i>) Hijerarhijski sustav za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama Europske unije.
NZRCD	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva
OIB	Osobni identifikacijski broj
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
OPRR	Operativni program za ruralni razvoj (Program ruralnog razvoja)

PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PP	Park prirode
PRR	Program ruralnog razvoja 2014.-2020.
RA	Razvojna agencija
RH	Republika Hrvatska
RNO	Registar neprofitnih organizacije
SMŽ	Sisačko-moslavčka županija
TIC	Turističko-informativni centar
TZ	Turistička zajednica
UTMP	Upravljačko tijelo Ministarstva poljoprivrede za upravljanje PRR
ZEF	Zadruga za etično financiranje
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU
ZŽ	Zagrebačka županija
ŽRS	Županijska razvojna strategija

1. OSNOVNE ZNAČAJKE PODRUČJA LAG-A

1.1 OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE PODRUČJA

LAG „Slavonska ravnica“ obuhvaća cjelovito područje 11 jedinica lokalne samouprave i u svom sastavu ima općine: Bukovlje, Donji Andrijevc, Garčin, Gornja Vrba, Gundinci, Klakar, Oprisavci, Sikirevci, Slavonski Šamac, Velika Kopanica i Vrpolje (koje administrativno pripadaju Brodsko-posavskoj županiji). Područje LAG-a pripada statističkoj NUTS-2 regiji Kontinentalna Hrvatska. Teritorij LAG-a iznosi 563,11 km² što predstavlja cca 1% kopnenog teritorija Republike Hrvatske (RH) te 27,68 % kopnenog teritorija Brodsko-posavske županije.

LAG „Slavonska ravnica“ 2001. godine imao je 35.877 stanovnika odnosno 0,81% stanovništva RH, dok se 2011. broj stanovnika smanjio za 3.414 osoba te je iznosio 32.463 stanovnika (-9,52 % u odnosu na 2001.). 2011. na području LAG-a živjelo je 32.463 stanovnika (0,76% stanovnika RH) odnosno 20,47% stanovnika Brodsko-posavske županije.

LAG karakterizira depopulacija, pa se uz broj stanovnika koji se smanjio u razdoblju između 2 popisa smanjio i broj kućanstava za 584 odnosno za -5,66%. Prema Popisu stanovnika 2011. godine stanovništvo LAG-a živjelo je u 9.727 kućanstava u 44 naselja (Popis JLS s pripadajućim naseljima, Dodatak 1). Gustoća stanovnika na području LAG-a u razdoblju od 2001. do 2011. iznosi 71,00 st/km² odnosno smanjila se u razdoblju između 2 popisa za -9,28% i ispod je prosječne gustoće naseljenosti Brodsko-posavske županije (77,96st/km²) i Republike Hrvatske (75,71 st/km²).

Od ukupno 11 JLS koje pokriva područje LAG-a, jedino općina Bukovlje bilježi porast broja kućanstava za 24,54 %, stanovnika za 13,47% i gustoće naseljenosti za 14,01 %.

Gustoća stanovnika LAG-a iznosi 93,79 % prosjeka RH (75,7 st./km²). Gustoća stanovnika svih općina iznosi 91,07 % županijskog prosjeka gustoće stanovnika od 77,96 st./km².

Tablica 1. Osnovni statistički podaci o LAG-u „Slavonska ravnica“. (Izvor: ARKOD, DZS)

Općina	Površina/ km ²	Broj naselja	Broj kućanstava		Broj stanovnika		Gustoća stanovnika/st. km ²	
			2001	2011	2001	2011	2001	2011
Bukovlje	31,51	5	766	954	2739	3108	114,9	131
Donji Andrijevc	57,21	4	1301	1183	4393	3709	76,8	65
Garčin	88,79	8	1717	1494	5586	4806	58,6	51
Gornja Vrba	20,44	2	720	738	2559	2512	152,2	126
Gundinci	59,79	1	630	572	2292	2027	38,4	35
Klakar	53,56	4	655	655	2417	2319	45,6	43
Oprisavci	65,19	8	839	714	2942	2508	45,6	39
Sikirevci	29,29	2	722	647	2707	2476	92,4	84
Slavonski Šamac	22,49	2	775	681	2649	2169	117,8	96
Velika Kopanica	74,53	5	1.027	1.032	3570	3308	51,9	53
Vrpolje	60,31	3	1.159	1.057	4023	3521	66,7	58
LAG	563,11	44	10.311	9.727,00	35.877	32.463	78,26	71,00

1.1.1 POLOŽAJ I GRANICE PODRUČJA

Jedinice lokalne samouprave LAG-a „Slavonska ravnica“ nalaze se u istočnom dijelu Brodsko –posavske županije, odnosno u najjužnijem dijelu Slavonske nizine, i svojim istočnim položajem, graniči sa Vukovarsko – srijemskom županijom (općinom Babina Greda i općina Ivankovo), a na zapadu s gradom Slavonski Brod. Na sjeveru se prostire dužinom granice Osječko-baranjske županije (gradom Đakovo i općina Trnava), a južna granica mu je rijeka Sava koja je granica između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine (područjem entiteta: Republika Srpska). Prostorno-prometni položaj LAG-a je veoma povoljan, jer njime prolaze značajni europski prometni koridori, kao što je dionica X-tog europskog koridora kao dio prometnog pravca između Europe i Azije, odnosno Bliskog Istoka (od granice s Republikom Slovenijom, preko Slavanskog Broda do granice sa Srbijom). U sklopu njega smještena je dionica autoceste A3 i dvokolosječna željeznička pruga (longitudinalni prometni pravac). Osim longitudinalnog pravca, područjem LAG-a prolazi i transverzalni pravac, ogranak V. europskog prometnog koridora (V.c grana Ploče-Budimpešta) preko kojeg je Sjeveroistočna Europa povezana s Jadranskim morem. U sklopu europskog koridora V. c prolazi autocesta A5 („Slavonska autocesta“ ili „Slavonika“) koja zbog svog položaja i izravnog križanja sa autocestom A3, te kao najbrža poveznica Mađarske i Bosne i Hercegovine vrlo perspektivna prometnica. Područjem LAG-a „Slavonska ravnica“ prolazi i državna cesta D7 (GP Duboševica - Beli Manastir – Osijek – Đakovo - GP Slavonski Šamac) koja je također značajan europski prometni pravac s funkcijom povezivanja Srednje Europe i Jadrana preko teritorija susjedne države RBiH.

Na sjeveru LAG „Slavonska ravnica“ graniči s područjem LAG-a „Strossmayer“, na sjeveroistoku sa područjem LAG-a „Bosutski niz“ i zapadu, sa područjem LAG-a „Posavina“.

Slika 1. Položaj i granice LAG-a Slavonska ravnica“. (Izvor: LAG Slavonska ravnica)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Negativna demografska kretanja – depopulacija.	Razvoj prateće infrastrukture uz glavne koridore koji prolaze kroz LAG područje. Koristiti potencijal prekogranične suradnje s BiH s obzirom na geoprometni položaj LAG-a.

1.1.2 GEOMORFOLOŠKE ZNAČAJKE

Područje LAG-a „Slavonska ravnica“ predstavlja jedno od povoljnijih za biljnu proizvodnju u Republici Hrvatskoj, smješteno u južnom dijelu Panonsko-peripanonske Hrvatske. Na samom istočnom dijelu područja LAG-a nalazi se kontaktno područje pobrđa – južnih obronaka Dilj gore (471 m.n.m) i savske nizine. Dilj gora je najniži dio planinskog lanca oko Požeške doline, koja zatvara dolinu, s jugoistoka. Središnji dio Dilj gore je izrađen od Panonskog vapnenca i klastičnih stijena. Jezgra je izrađena od vapnenca i klastičnih sedimenata s vulkanskim stijenama. U manjim količinama pojavljuju se efuzivne stijene na južnim obroncima Dilj gore. Dilj gora je dio izoliranih slavonskih planina, sa smjerom istok-zapad. Tla zastupljena na ovom području su rendzina na laporu ili meki vapnenac i kiselo smeđe zemljište na klastičnim stijenama (smeđa tla). Savska nizina oblikovana je duž rasjeda na kontaktnom području Tisije, fragmenta euroazijske platforme, s Dinaridima, fragmentom odvojenim od afričkog dijela Gondvane (Pamić i dr., 2003), a dalje je preoblikovana tijekom neogena primarno recentnim fluviodenudacijskim procesima. To je nisko zaravnjeno zemljište uz rijeku Savu, veće vlažnosti i još uvijek ne potpuno zaštićeno od visokih voda Save. To je prostor akumulacijsko-tektonskog reljefa. Karakteristike reljefa su određene mlađim tektonskim procesima i klimatskim promjenama u pleistocenu i imale su velikog utjecaja na hidrografske odnose ovog prostora. Takav smještaj i geološka podloga uvjetovali su postojanje rizika od poplava uslijed izlivanja Save i njenih pritoka, potresa te pojave klizišta. Upravo je nizinski dio najugroženiji i zapravo je cijela lijeva, niska obala Save na području LAG-a vodoplavna. Plavnosti doprinose brojni vodotoci koji se sa Slavonskog gorja slijevaju u rijeku Savu. Podloga kojom otječu je vodonepropusna, građena od pjeskovitih ilovača i gline, pa se u vrijeme obilnih padalina znatno povećava površinsko otjecanje te dolazi do izlivanja tekućica i plavljenja okolnog prostora (Petrić-Stjepanović, 2008). Kao posljedica toga na nagnutim terenima dolazi do aktivacije klizišta i odrona kao sekundarnih hazarda (izazvanih od strane poplava kao primarnih hazarda). Prostori uz rijeku Savu i neposredno oko nje su područja gdje prevladavaju aluvijalna-amfiglejna tla, vlažena donjom i površinskom vodom, a na njih se nadovezuje hipoglej i livadsko tlo, vlaženo donjom vodom, te na područjima gdje je prisutno povremeno prekomjerno vlaženje površinskom vodom – pseudoglej na zaravni i obronačni, a dalje prema višim prostorima, lesivirana, distrična i smeđa tla, dok su na najvišim i strmim prostorima LAG-a ranker, a na karbonatnoj podlozi rendzina. Ovakva raznolikost pedoloških tipova tala ukazuje i na različite pogodnosti njihovog gospodarskog korištenja.

Tla u nizinskom i prigorskom području, vrlo su povoljna za poljoprivrednu proizvodnju, a u skupinu tala pogodnih za poljoprivredno korištenje ubrajaju se eutrično smeđa tla, ritske crnice, semiglejna (livadska tla), te jednim dijelom i močvarna glejna tla. Određene razlike postoje u stupnju uređenosti pojedinih tala za poljoprivrednu proizvodnju. Tla u prigorskom području povoljna su za vinograde i voćnjake, a pogodna su i za razvoj šuma mekih i tvrdih listača. To su: distrična smeđa tla, pseudoglej ravničarski i obronačni, aluvijalna tla, aluvijalno koluvijalna, močvarno glejna i semiglejna tla. Tla u nizinskom dijelu prigodna su za uzgoj ratarskih kultura i stočarsku proizvodnju.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Nedostatak sustava navodnjavanja obzirom na prirodne mogućnosti koje omogućuju razvoj istog, što je posebno značajno radi smanjenja utjecaja klimatskih promjena. Poplavljanje riječnih nizina	Poljoprivredne površine s kvalitetnim tlom važan su resurs za daljnji razvoj i diverzifikaciju konkurentnih poljoprivrednih proizvoda. Daljnje održivo gospodarenje kompleksima gospodarskih šuma.

Zaštita poljoprivrednih površina uređenjem poljoprivrednog zemljišta i izgradnjom sustava odvodnje i navodnjavanja.
Razvoj turističko rekreativnih sadržaja vezanih uz geomorfološke karakteristike (brežuljci, šume, rijeke)

1.1.3 KLIMATSKE ZNAČAJKE PODRUČJA

Klimatske prilike područja LAG-a su pod velikim utjecajem reljefne raznolikosti područja. Razlikujemo lokalnu klimu prigorskog kraja, te lokalnu klimu prisavske nizine. Klimatske prilike prigorskog kraja su pod utjecajem Dilj gore, te ih karakteriziraju veće količine oborina, više temperature zraka, duža insolacija, manje magle i niža relativna vlažnost zraka, ali i jača zračna strujanja. Dok su visoka relativna vlažnost, češća pojava magle, naročito u proljeće i jesen, učestalije pojave mraza i kraće insolacije, karakteristične su za lokalnu klimu prisavske nizine. Zime su relativno oštre, a ljeta vruća što su obilježja umjereno kontinentalne klime. Srednja godišnja temperatura iznosi između 10,5 i 11 °C. Najviše padalina padne u kasno proljeće i rano ljeto, te krajem godine. Područje LAG-a odlikuje umjereno topla kišna klima s prosječnom godišnjom količinom padalina od 778 mm do 819 mm. Pritom se izdvajaju dva maksimuma – prvi početkom ljeta i drugi u jesen. Upravo su to razdoblja najveće opasnosti od poplava i s njima povezanih hazarda na padinama.

1.1.4 PRIRODNA BAŠTINA LAG-A

Prema sustavu nacionalne zaštite nema mnogo zaštićenih područja na području LAG-a „Slavonska ravnica“ koja su zaštićena na temelju Zakona o zaštiti prirode. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode na području LAG-a zaštićen je posebni ornitološki rezervat bara Dvorina, te značajni krajobraz Gajna.

Tablica 2. Područja zaštićene prirode na području LAG-a. (Izvor: DZZP, 2016.)

Kategorija zaštite	Lokalitet/naziv	Površina/ha	God. proglašenja
Posebni rezervat	bara Dvorina	738,28	08.05.1987.
Značajni krajobraz	Gajna	390,56	25.09.1990.
LAG	2 područja ukupno = 1228,84 ha		

Bara Dvorina proteže se uz lijevu obalu Save između nasipa kod Donje Bebrine i same rijeke. Ova bara sa okolnim poplavnim područjem posljednja je veća močvarna površina na području LAG-a. Budući da na ovom mjestu nema nasipa uz Savu, cijelo područje od preko 600 ha izloženo je poplavama i često preplavljeno sve do nasipa južno od Donje Bebrine. Kad se voda povuče, vlažne travnjake oko bare koriste mještani Donje Bebrine i Klakara kao pašnjake. U proljeće ovo područje pruža vrlo lijepu sliku, kakvu se sve rjeđe može naći uz Savu. Vodenu površinu, prekrivenu bijelim lopočima i žutim lokvanjima, opasanu tamno zelenim pojasom šaševa između kojih se žuti močvarna perunika, okružuju pašnjaci sa mnoštvom konja, krava, svinja i gusaka. Bara Dvorina vrlo je interesantna i sa znanstvenog stanovišta, posebno ornitološkog i botaničkog. Ovdje je razvijeno nekoliko biljnih zajednica koje bi bilo potrebno znanstveno ispitati. U vodi nalazimo zajednicu lopoča i lokvanja (*Nymphaeto - Nupharetum*), dok rub bare obraštava nekoliko vrsta šaševa (*Carex sp.*), trava pirevina (*Glyceria fluitans*), idirot (*Acorus calamus*), močvarna perunika (*Iris pseudacorus*) i dr. Ponegdje uz baru nalazimo vrlo slikovita stara šuplja kvrgava stabla bijele vrbe (*Salix alba*). Za ptičji svijet bara Dvorina predstavlja veliku vrijednost, naročito u vrijeme proljetne i jesenske seobe, kada ovdje boravi kvalitativno i kvantitativno vrlo bogata ornitofauna. Prema podacima ornitologa ing. Mirka

Šetine, koji je godinama proučavao ptice Dvorine i okolnog područja, ovdje je zabilježeno preko 160 ptičjih vrsta. Na bari gnijezde: gnjurac ćubasti (*Podiceps cristatus*), gnjurac pilinorac (*Tachibaptus ruficollis*), divlja patka (*Anas platyrhynchos*), patka njorka (*Aythya nyroca*), crna liska (*Fulica atra*), guša zelenonoga (*Galinula chloropus*), čigra bjelobrađa (*Chlidonias hybridus*), čigra obična (*Sterna hirundo*), kokošica mlakara (*Rallus aquaticus*), nekoliko vrsta štijoka (*Porzana spp.*), trstenjak droščić (*Acrocephalus arundinaceus*), trstenjak rogožar (*Acrocephalus schoenobenus*). Okolni vlažni travnjaci gnijezdilište su vivka (*Vanellus vanellus*), fazana (*Phasianus colchicus*), ševe čevrljužice (*Calandrella cinerea*), ševe kukuljave (*Galerida cristata*). Prijašnjih godina tu je gnijezdio i prdavec prepeličar (*Crex crex*), ali u posljednje vrijeme nije primjećivan. Na travnjacima hrane se i bijele rode (*Ciconia ciconia*) koje gnijezde po okolnim selima. Iz grmlja uz nasip čuje se u proljeće pjev grmuše crnoglave (*Sylvia atricapilla*), grmuše pjenice (*Sylvia communis*), trstenjaka mlakara (*Acrocephalus palustris*), crvendaća (*Erithacus rubecula*), slavuja (*Luscinia megarhynchos*), svračka rusog (*Lanius collurio*). Okolne šume hrasta lužnjaka, prošarane manjim barama s močvarnom vegetacijom, bogate su gnjezdavicama: golubovi, sove, djetlovke, različite pjevice, crna lunja (*Milvus migrans*), divlja patka (*Anas platyrhynchos*), čapljica voljak (*Ixobrychus minutus*) i dr. U vrijeme proljetne i jesenske seobe, a dijelom i zimi, Dvorina je daleko bogatija ptičjim vrstama. Tada se vodena površina povećava i na njoj se, dokle god je ne zarobi led, zadržavaju velike koncentracije močvarica iz cijele Europe. Različite patke, gnjurci, ronci, čaplje, rode, štijoke, grabljivice, galebovi, čigre, lastavice i ostale pjevice, te veliki broj raznih šljukarica - ovdje se odmaraju i hrane za vrijeme svog putovanja. Bara Dvorina od velikog je značaja za ornitofaunu čitave Europe (NATURA 2000 područje).

Važnost **pašnjaka Gajne** kao značajnog krajobraza i NATURA 2000 područja je u velikim vlažnim travnjacima, starim rukavcima bogatim vodom i močvarnom vegetacijom, kao i brojnim aluvijalnim depresijama u kojima tijekom proljeća i jeseni poplavljena voda se zadržava čak i nakon što je potisnuta natrag u Savu. Najveći od njih, Velika Gajna je 5 ha velik i važan prostor za višegodišnju paprat raznorotka, (*Marsilea quadrifolia*). Na razini EU, ova se vrsta nalazi u tzv. "crvenim knjigama" tj. popisima ugroženih biljnih vrsta. *Marsilea quadrifolia* zaštićena je Bernskom konvencijom. Ova konvencija predstavlja bazu za strogu zaštitu pojedinih vrsta biljaka - Anex 1 u kojemu stoji da je nužno zaštititi njihova staništa. Za opstanak Gajne nužno je njegovo održavanje, stoga se travnjaci koriste za ispašu stoke. Pašnjak Gajna je zajednički i zaštićeni tipični slavonski prisavski pašnjak, obogaćen močvarnom florom i faunom kao prirodno mrjestilište rijeke Save i kao bogato hranilište za mnoge ptice močvarice. Od 1989. udruga civilnog društva Brodsko ekološko društvo-BED-a na Gajni provodi projekte povezane sa očuvanjem krajobraza, zaštite biološke raznolikosti, očuvanjem okoliša te tradicijske i kulturne baštine. Na Gajni se nalazi više aluvijalnih depresija, u kojima se redovnim proljetno-jesenskim poplavama zadržava voda i nakon povlačenja vode u Savu. Projektima koje je izradilo Brodsko ekološko društvo-BED, željelo se u depresijama zadržati vode što veći dio godine i tako obnoviti vodeni, biljni i životinjski svijet bara, i to je uspjelo sa serijom projekata od gradnje brane na lateralnom kanalu, 1990.

Na području LAG-a posebno su značajna močvarna i nizinska područja uz porječje Save, bogate biljnim i životinjskim vrstama, koje su zaštićena staništa u okviru NATURA 2000 i to:

Jelas polje, Šume na Dilj gori, Dvorina, Gajna, Sava nizvodno od Hrušćice. Značajno područje zaštićene prirode u okviru **NATURA 2000** i razvojni resurs LAG-a koji treba posebno izdvojiti su šume na Dilj gori kao područje od posebne važnosti za očuvanje mnogih vrsta biljaka i životinja i staništa, posebno panonsko-balkanske šume hrasta, panonskih šuma hrasta medunca (*Quercus pubescens*) i ilirskih šuma hrasta medunca i bijelog graba (*Carpinus orientalis*).

SCI¹ područja NATURA 2000 zauzimaju 6.376,48 ha ili 11,49% površine LAG-a, a SPA područja² zauzimaju površinu od 7.683,13 ha ili 13,84% površine. S obzirom da se ove dvije razine zaštite dijelom preklapaju zaštićena površina NATURA 2000 u LAG-u „Slavonska ravnica“ iznosi 11.810,28 ha ili 21,28%. Svim područjima u kategoriji nacionalne zaštite i područjima NATURA 2000 na prostoru LAG-a upravlja županijska Javna ustanova za upravljanje zaštićenim vrijednostima prirode Brodsko-posavske županije -Natura Slavonica, u smislu zaštite, održavanja i promicanja te osiguranja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara vrijednostima.

Važno je imati na umu da je na području LAG-a bioraznolikost od velike nacionalne i europske važnosti. Stoga je potrebno razvijati mjere koje će doprinosti smanjenju utjecaja klimatskih promjena i negativnog djelovanja čovjeka s ciljem očuvanje bioraznolikosti na njegovom području. Također, LAG treba potaknuti razvoj planova upravljanja područjima NATURA 2000 kao visoko vrijedne razvojne resursne osnove.

Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ nema minsko sumnjivog područja.

1.1.5 KULTURNO-POVIJESNA I TRADICIJSKA BAŠTINA

Tablica 3. Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a. (Izvor: MK, 2016.)

Vrsta kulturnog dobra	Pokretno kulturno dobro			Nepokretno kulturno dobro			Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Zbirka	Muzejska zbirka	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik/krajobraz	
LAG	1	0	1	32	0	0	3

Na području LAG-a evidentirana su zaštićena kulturna dobra kao sakralna graditeljska baština, profana graditeljska baština, sakralni/religijski predmeti, glazbeni instrumenti, arheološka baština, memorijalna baština, muzejska građa, te običaji, obredi i svečanosti, usmena predaja, izričaji i jezik (upisani pri Ministarstvu kulture u Zagrebu). Važno je istaknuti onu baštinu koja predstavlja značajnu komparativnu prednost LAG-a:

Govor Starih Perkovaca vrlo je arhaičan i predstavlja izuzetnu jezičnu vrijednost. U opisu ovog jezika valja krenuti od Stjepana Ivšića (jezikoslovac) i njegova rada „Današnji posavski govor“ iz 1913. godine, gdje uz ostala posavska sela opisuje i ovaj govor. Uvrštava ga u 1. skupinu govora s obzirom na akcentuaciju, koja čuva staro stanje hrvatske štokavštine ili staru hrvatsku akcentuaciju prema naglasnoj diobi Milana Moguš. Ovaj govor posjeduje čitav niz osobitosti među kojima su: povećan broj vokala u odnosu na književni jezik, gubljenje vokala na početku i kraju riječi, glas h je nepoznat, nerazlikovanje glasova č i ć, dž i đ, šćakavizam i drugo. **Zadušnjaci (zagušljivi četvrtak) – dječje poklade** u Donjoj Bebrini je običaj kojeg mjesno stanovništvo doživljava kao poseban blagdan. Na taj dan, u prošlosti toga naselja, blagovalo se sušeno meso u znak sjećanja na pokojne članove obitelji, prijatelje ili poznanike. Današnji pokladni ophodi selom, prilikom kojih djeca budu darovana domaćom slaninom i kobasicama predstavljaju segmentarni prežitak te stare lokalne tradicije. Taj dan u pravilu je rezerviran za djecu, odnosno „male poklade“. Kao iznimno vrijedna nematerijalna baština LAG-a Slavonska ravnica je i **umijeće izrade sunčane čipke**, koje 2012. godine upisano kao nematerijalno kulturno dobro Brodske Posavine, u registru nacionalne baštine Ministarstva kulture. Važno je napomenuti kako je za cijelo područje LAG-a karakteristična i tradicijska

¹ Engl SCI hrv. POVS – područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove, odnosno područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih tipova od interesa za Europsku uniju, DZZP, 2015

² Engl SPA, hr. POP – područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti, DZZP, 2015

izrada Slavenskog kulena, zatim sviranje na tamburici samici te bećarac, kao i izrada ženskih frizura koje su dio etnografske baštine kao i šaranje tikvica, sve upisano u nematerijalu baštinu Republike Hrvatske.

Zaštićena muzejska građa Spomen-galerije Ivana Meštrovića obuhvaća Zbirku radova Ivana Meštrovića s originalnim radovima, brončanim skulpturama, reljefima, sadrom, grafikama i crtežima ponajviše portretima umjetnikove obitelji, nastalim od 1906. do 1930. godine. Zgrada je građena od 1969.-1972. godine na inicijativu KUD-a Ivan Meštrović jer je ovaj naš veliki umjetnik, kipar i arhitekt rođen u Vrpolju 15. kolovoza 1883. godine. Pri valorizaciji arhitekture, zgrada Spomen galerije Ivana Meštrovića u Vrpolju, se iskristalizirala kao primjer moderne arhitekture nužan za zaštitu jer je potvrda kontinuiteta opstojnosti kvalitete arhitektonskog projektiranja i graditeljske prakse dvadesetog stoljeća. Pročelje s kolonadom, ritmom i jednostavnošću oblikovanja (kao Dom likovnih umjetnika u Zagrebu) potvrđuje umjetničku vrijednost i u duhu je promišljanja, upravo Ivana Meštrovića kojemu je i posvećena. Uz Spomen galeriju Ivana Meštrovića nalazi se crkva Rođenja sv. Ivana Krstitelja u kojoj je Ivan Meštrović kršten, a zaštićena je kao kulturno dobro.

Tradicijska baština, koja je velika komparativna prednost LAG-a „Slavonska ravnica“, su i očuvane ruralne cjeline i tradicijska gradnja. Također niz je objekata i običaja preventivno zaštićeno prostornim planovima grada i općina, a radi se objektima regionalnog značaja. Od značajnijih običaja na području LAG-a valja istaknuti **Etno –park „Ižimača“**. Manifestacija "Beravačka jabukovača i smotra folklor", danas poznatija kao "Ižimača", pokrenuta je na inicijativu Muzeja Brodskog Posavlja 1978. godine na obiteljskom gospodarstvu obitelji Eskeričić, u organizaciji lokalnog KUD - a "Ivan Goran Kovačić". Središnju točku manifestacije u okviru seoskog imanja, na kojem organizatori s vremenom uspostavljaju Etno - park "Ižimača", od samog začetka predstavlja prikaz cijedenja (ižimanja) jabukovog mošta na drvenoj napravi ižimači. Ižimača ili moštara, tradicijska je gospodarska sprava koja se sastoji iz dva glavna dijela; dubljenih hrastovih valova, kružne forme, većeg promjera i teškog kamenog kotača. U valovima se okreće kameni kotač - točak koji drobi voće, dok pogonsku snagu za njegovo okretanje daje par konja. Ovako usitnjeno voće zatim se preša, a njegovim cijedenjem iz preše se ižima mošt, a dobiveni jabučni sok koristi se za piće, proizvodnju domaće rakije i jabučnog octa. Okosnicu etno - parka, smještenog u središtu Beravaca, iza Crkve sv. Duha, uz ižimaču, čine i drvena žitnica - ambar, vanjska peć za pečenje kruha, manja gospodarska zgrada, kao i dodani drveni đeram - veća tradicijska sprava za izvlačenje vode iz bunara.

U svrhu očuvanja i obnove vrijedne materijalne i nematerijalne baštine, LAG treba razviti aktivnosti koje će putem razvoja nepoljoprivrednih djelatnosti prezentirati postojeću kulturnu baštinu na području. Također je potrebno poticati predstavljanje i očuvanje postojeće kulturne baštine.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Nema dovoljno izvora sredstava namijenjenih za razvoj programa, mjera i projekata zaštite prirode i kulturne baštine na lokalnoj razini.</p> <p>Ruralna zajednica nije prepoznata u svojoj multifunkcionalnoj ulozi u Programu ruralnog razvoja.</p> <p>Korištenje i zaštita kulturne i prirodne baštine bez podizanja svijesti stanovništva podložna je komercijalizaciji .</p>	<p>Razvijati programe s ciljem očuvanja kulturne i prirodne baštine na način da se isti koriste kao osnova za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na ruralnim područjima.</p> <p>Izrađivati planove upravljanja područjima NATURA 2000.</p>

1.1.6 STANJE INFRASTRUKTURE NA PODRUČJU LAG-A

1.1.6.1 DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ nema jaslica. Samo je jedan privatni **vrtić** u općini Vrpolje (60 djece) sa 5 zaposlenih, koji priprema formiranje i jaslica, te jedan vrtić u općini Garčin koji ima pripremljenu projektnu dokumentaciju za obnovu ili uređenje. U funkciji je 8 **igraonica**, od kojih su 3 u općini Vrpolje, 2 igraonice su za obnovu i opremanje, no nemaju tehničku dokumentaciju. **Osnovno školsko obrazovanje** se odvija na cijelom području LAG-a u ukupno 14 škola. Na području LAG-a više je napuštenih školskih objekata koje je potrebno urediti i prenamijeniti, ali nemaju pripremljenu tehničku dokumentaciju (izuzev 1 u općini Vrpolje, za prenamjenu objekta napuštene škole). Na području LAG-a **nema srednjih škola** te učenici svakodnevno putuju u Slavonski Brod ili tamo borave za vrijeme nastave. Također na području LAG-a **nema ni ustanova visokoškolskog obrazovanja**. **Knjižnice** postoje u općinama Vrpolje i Gundincima. Od ustanova namijenjenih cjeloživotnom učenju kao što je pučko otvoreno učilište nema na području LAG-a „Slavonska ravnica“. Na području Vrpolja nalazi se **Spomen galerija Ivana Meštrovića** (osnivač Brodsko-posavska županija).

Primarna **zdravstvena zaštita** obavlja se putem niza ambulanti (područnih ambulanti opće medicine) koje se nalaze u svim općinama izuzev općine Klakar. U općini Gundinci se nalazi ispostava Doma zdravlja Slavonski Brod. Stomatološke ambulante (javne ili privatne) nema u Klakaru te u Sikirevcima. Ljekarne (privatne ili javne) nema također u Klakaru. Tri obiteljska privatna doma za starije i nemoćne nalaze se u općinama Donji Andrijevcima, Oprisavcima i Vrpolju, dok nema organizirane palijativne skrbi niti u jednoj jedinici lokalne samouprave. Na području LAG-a je 7 udomiteljskih obitelji sa 15 korisnika i 7 zaposlenih, dok ovlaštenih dadilja nema. Zavod za hitnu medicinu Brodsko-posavske županije ima ispostavu u Vrpolju.

Socijalna skrb za područje LAG-a je osigurana putem Centra za socijalnu skrb Slavonski Brod te izdvajanjem dijela sredstava iz općinskih proračuna. U sustavu socijalne skrbi je 91 obitelj, odnosno 198 korisnika, te 70 korisnika „Pomoć u kući“ za starije i nemoćne osobe iz četiri JLS na području LAG-a „Slavonska ravnica“.

Za potrebe **vatrogasne službe** uređeno je i u funkciji 14 vatrogasnih domova kojima upravljaju DVD-i, u skoro svim JLS, izuzev općina Bukovlje, Gornja Vrba i Klakar. Za obnovu i opremanje u planu je 8 vatrogasnih domova, no za samo 2 je izrađena tehnička dokumentacija (općine Donji Andrijevcima i Garčin), a za 1 je u izradi (općina Velika Kapanica). U ostalim općinama planira se uređenje vatrogasnih domova. Postoji izrađena projektna dokumentacija za izgradnju vatrogasnih domova u općinama Gundinci i Sikirevcima.

Na području LAG-a u funkciji su 34 **društvena doma** (najviše u općini Garčin – 7). Općina Gundinci nema niti jedan društveni dom u funkciji. U planu je obnova 24 društvena doma u općinama Bukovlje, Donji Andrijevcima, Garčin, Gornja Vrba, Oprisavci, Velika Kapanica i Vrpolje ali se ne priprema tehnička dokumentacija, izuzev za gradnju kulturno-turističkog-eko centra za koju je izrađena projektna dokumentacija (Vrpolje). Objekti mjesnih odbora su u funkciji samo u Gundincima i Sikirevcima, a njihova obnova se planira u Velikoj Kapanici, u tijeku je priprema tehničke dokumentacije. Na području LAG-a ne postoji turističko informativni centar (TIC), ali je izrađena projektna dokumentacija za izgradnju jednog u općini Vrpolje. Na području LAG-a u planu je obnova i opremanje planinarskog doma u općini Bukovlje, dok je u funkciji 5 objekata za društveni razvoj zajednice u vlasništvu vjerskih zajednica i jedan za obnovu i opremanje za koji nije izrađena projektna dokumentacija.

Od **sportske infrastrukture** na području LAG-a uređeno i u funkciji su 36 objekata, 16 objekata je za obnovu i opremanje, od kojih 11 nema izrađenu projektnu dokumentaciju. Od objekata za

slatkovodni sportski ribolov u funkciji je 6 objekata, u planu za obnovu i opremanje su 3 objekta, od kojih 2 ima izrađenu projektnu dokumentaciju.

Na području LAG-a **nema u funkciji biciklističkih staza**, no 1 biciklistička staza od 30 km u općini Garčin zahtjeva obnovu i ima izrađenu tehničku dokumentaciju. U planu izgradnje su i 2 biciklističke staze, od kojih jedna biciklistička staza na području općine Donji Andrijevi (7,66 km), te biciklistička staza na području općine Klakar (30 km) i obje imaju izrađenu projektnu dokumentaciju. Na području općine Klakar uređena i u funkciji je tematska staza – Poučna staza bara Dvorina od 1,5 km.

Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ **nema tržnice**. Od 11 JLS na području LAG-a „Slavonska ravnica“ općine Klakar i Gornja Vrba nemaju **poštanske urede**.

Potrebno je izrađivati projektnu dokumentaciju za projekte društvene infrastrukture, poglavito uređenje i opremanje vatrogasnih domova, uređenje sportskih igrališta, potpore mladim obiteljima i osobama starije dobi. Potrebno je ulagati u infrastrukturu za izvođenje cjeloživotnog obrazovanja te razmotriti osnivanje područnih srednjih škola, a prvenstveno u objekte za predškolski odgoj.

1.1.6.2 PROMETNA, KOMUNALNA I POSLOVNA INFRASTRUKTURA

Osnovu **cestovnog prometnog sustava** na području LAG-a „Slavonska ravnica“ čini sustav javnih cesta (autocesta A3 i A5, državne, županijske i lokalne ceste) ukupne dužine 57,155 km. Autocesta A3 prolazi kroz nekoliko općina Oprisavci, Donji Andrijevi, Velika Kopanica i Sikirevci. Na području općine Oprisavci nalazi se križanje autoceste A3 i A5. Ove autoceste imaju lokalni, regionalni, državni i veliki međunarodni značaj. One su dio Paneuropskog cestovnog koridora X, koji spaja istočnu i zapadnu Europu, te koridora V. (V.c.) koji povezuje srednju Europu sa Jadranskim morem preko teritorija RBiH. Mreža državnih, županijskih i lokalnih cesta omogućuje povezanost jedinica lokalne samouprave, ali i povezanost s regionalnim središtima, te susjednom Republikom Bosnom i Hercegovinom. Potrebna je rekonstrukcija i sanacija postojeće cestovne infrastrukture. Od ukupne duljine kolnika županijskih i lokalnih cesta (26,506 km) na području LAG-a je 93,61% asfaltirano, a 6,39% cesta je makadam. Na mrežu javnih cesta nastavlja se mreža nerazvrstanih cesta kojih na području LAG-a prema Izvješću o obavljenoj reviziji Ureda državne revizije ima 125,903 km. Sve nerazvrstane ceste trebaju biti upisane u zemljišne knjige te se o istima treba ustrojiti jedinstvena baza podataka na razini jedinica lokalne samouprave. Na području LAG-a, prema Izvješću o obavljenoj reviziji Ureda državne revizije, postupak donošenja akta kojim se određuje što se podrazumijeva pod nerazvrstanim cestama, što čini nerazvrstane ceste, te odredbe o korištenju i održavanju nerazvrstanih cesta, građenju i rekonstrukciji, upravljanju i zaštiti, te o nadzoru i izvorima financiranja za izgradnju i za održavanje nerazvrstanih cesta nije donesen u većini jedinica lokalne samouprave. Bez baze nerazvrstanih cesta i sređivanja imovinsko pravnih odnosa nema niti financiranja uređenja istih iz ESI fondova.

Područjem LAG-a prolazi **željeznička pruga** od velikog značaja. Glavna magistralna MG-2C dvokolosječna pruga kao dio prometnog pravca između Europe i Azije, odnosno Bliskog Istoka, te magistralna pomoćna pruga (M303 Strizivojna/Vrpolje – Slavonski Šamac) koja je položena u okviru V. prometnog koridora Budimpešta – Ploče.

Riječni promet predstavlja značajan **razvojni resurs** na području općina smještenih uz rijeku Savu, jer rijeka Sava kao međudržavna rijeka sa svojim potencijalom plovnog puta predstavlja značajan prometni koridor u povezivanju Podunavlja s Jadranom. Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ ukupna duljina vodnog puta na rijeci Savi je III. klase te iznosi 24,5 rkm, dok ukupna duljina vodnog puta IV. klase iznosi 46,74 rkm. U općini Klakar nalazi se riječna luka s 3 veza. U planu je gradnja višenamjenskog kanala Dunav-Sava (Vukovar – Slavonski

Šamac), za koji je donesen prostorni plan, te prolazi područjem općine Gudinci u dužini 9,67 km. Na rijeci Savi planirana je izgradnja središnje luke u Slavskom Šamcu.

Zrakoplovni promet LAG-a razvijen je jedino u okviru poljoprivrednih aerodroma na području općina Donji Andrijevići, Garčin, Gudinci te Vrpolje. Postojeća poljoprivredni aerodromi predstavljaju razvojni potencijal u vidu sportskih i turističkih potreba.

Opskrbljenost vodom na području LAG-a nije zadovoljavajuća. Kućanstava su priključena u javni vodoopskrbni sustav i nekoliko manjih lokalnih sustava, dok se određeni broj kućanstava snabdijeva vodom iz vlastitih bunara. Trgovačko društvo *Vodovod d.o.o. Slavonski Brod* pruža usluge javne vodoopskrbe za 48,27% kućanstava na području općina Bukovlje, Donji Andrijevići, Garčin, Gornja Vrba, Gudinci, Klakar, Oprisavci, Sikirevci, Slavonski Šamac i jednom naselju općine Vrpolje (Stari Perkovci). Opskrba vode na području koje pokriva *Vodovod d.o.o. Slavonski Brod* osigurava se iz dva velika vodoopskrbna sustava, sustava Brod s vodocrpilištem Jelas (lokalna crpilišta Lužani i Krajačići) i regionalnog vodoopskrbnog sustava Istočne Slavonije s vodocrpilištem u Sikirevcima. Naselje Vrpolje dobiva vodu iz Đakovački vodovod d.o.o. Tijekom 2010.-2012. korištena su i dva lokalna crpilišta dok se nisu stekli uvjeti za priključenje pojedinih naselja na sustav Brod i regionalni sustav Istočne Slavonije (crpilište Krajačići do studenoga 2011. i Donji Andrijevići do srpnja 2013.). Vodoopskrbni sustav Krajačići napaja se vodom iz tri kaptirana izvorišta: Glavarda, Jankovac i Veliko Prelo, ukupne izdašnosti 2,5 l/s³. Vodom opskrbljuje pet od sedam naselja, oko 1.650 stanovnika. Dužina vodovodne mreže je oko 21 km. Kvaliteta sirove vode je zadovoljavajuća te se voda samo dezinficira i tlačnom crpkom šalje u cjevovod i sabirni bazen u Jakačini. Iz sabirnog bazena voda se dalje raspodjeljuje potrošačima, a dio odlazi u sabirni bazen Grgurevići. Vodoopskrbni sustav Donji Andrijevići lokalnog je značenja jer opskrbljuje vodom samo korisnike u Donjim Andrijevcima. Osnovan je na dva dubinska bunara ukupnog kapaciteta 20 l/s, a zahvaćena voda se bez tehnološke prerade pomoću hidroforskog postrojenja, bez sabirnog bazena, šalje do potrošača.

Na području LAG-a izgradnja sustava **odvodnje otpadnih voda nije na zadovoljavajućoj razini**. Manji sustavi odvodnje s većim ili manjim stupnjem izgrađenosti postoje u općinama Donji Andrijevići i Vrpolje što čini 13,92 % ukupnog kućanstva u sustavu odvodnje otpadnih voda. Niti jedno naselje u navedenim općinama nema uređaj za pročišćavanje otpadnih voda. Otpadna voda ispušta se, bez prethodnog pročišćavanja u rijeku Savu čime se opterećuju recipijenti. Ostali stanovnici LAG-a otpadne i sanitarne vode rješavaju pomoću septičkih, sabirnih ili crnih jama, što pruža velike mogućnosti zagađenja podzemnih vodonosnih horizonata, što u uvjetima neriješene vodoopskrbe može utjecati na kvalitetu vode za piće i zdravlje. U tijeku je izgradnja sustava otpadnih voda na području općina Garčin, Sikirevci i Slavonski Šamac.

Obaveznim **prikupljanjem i odvozom komunalnog otpada** obuhvaćeno je gotovo 100 % stanovništva. Usluge skupljanja, odvoza i odlaganja komunalnog otpada na području LAG-a obavljaju koncesionari *Jakob Becker d.o.o. Gornja Vrba* (općine Bukovlje, Gornja Vrba, Slavonski Šamac i Sikirevci) i *Runolist d.o.o. Vrpolje* (općine Vrpolje, D. Andrijevići, V. Kopanica, Garčin, Gudinci, Oprisavci). *Runolist d.o.o. Vrpolje* komunalni otpad odlaže na odlagalište Vitika na području Grada Đakova u Osječko-baranjskoj županiji. Komunalni otpad *Jakob Becker d.o.o. Gornja Vrba* je tijekom 2013. dijelom odlagao na odlagalište Šagulje-Ivik na području Brodsko-posavske županije, a dijelom na odlagalište Stara ciglana na području Grada Županja u Vukovarsko-srijemskoj županiji, a s područja dvije jedinice lokalne samouprave (općine Sikirevci i Slavonski Šamac) je u cijelosti odlagan na odlagalište Stara ciglana u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ nema

³ l/s- litre u sekundi

odlagališta komunalnog otpada. Divlja odlagališta otpada nalaze se u općinama Gundinci i Vrpolje, te je potrebna njihova sanacija. Djelomično je uspostavljeno odvojeno prikupljanje papira, plastike i stakla postavljanjem zelenih otoka (18). U općinama Klakar, Oprisavci i Velika Kopanica nema postavljenih zelenih otoka.

Područje LAG-a gotovo je potpuno pokriveno **fiksni telefonskim linijama i mobilnom telefonijom**, time je omogućeno i spajanje računala na brzu internetsku mrežu, što je važno za razvoj gospodarstva, posebno turizma, ali i kvalitete života stanovnika. Pokrivenost širokopojasnog interneta na području LAG-a je samo 30%.

Na području LAG-a pokrivenost **elektrodistribucijskom mrežom** osigurana je preko *Elektre Slavonski Brod* te *Elektre Vinkovci, pogon Županja*. Opskrba električnom energijom postoji u svim naseljima na području LAG-a. U sljedećem razdoblju u uvjetima održivog razvoja predviđa se razvoj energetske proizvodnje s naglaskom na korištenje obnovljivih izvora energije i ekološki prihvatljive tehnologije, ali trenutno nema pogona na OIE, dok JLS velik napor ulažu u rast svijesti stanovnika i uvođenje tehnika i metoda EE.

Tablica 4. Poduzetničke zone, u funkciji 2015., u LAG-u. (Izvor: DUZR, 2014., JLS, 2015.)

Općina	Naziv poduzetničke zone	Površina prema poslovnom planu (ha)	Broj aktivnih poduzetnika	Broj zaposlenih
LAG	6	194,3	27	1078

Poslovne zone se prvenstveno osnivaju kako bi se stvorili uvjeti za uspješan razvoj malih i srednjih poduzetnika, kao i proizvodnih djelatnosti. Kvalitetnim upravljanjem zonom (održavanje, privlačenje novih poduzetnika, različite pogodnosti za poduzetnike koji poslovanje presele u zonu i sl.) jedinica lokalne samouprave direktno utječe na razvoj poduzetništva, otvaranje novih radnih mjesta, kao i na unapređenje komunikacije između samih poduzetnika što često rezultira realizacijom zajedničkih projekata koji doprinose razvoju regije. Na području LAG-a prostornim planovima JLS-a definirano je područje gradnje poslovnih zona, osim općine Bukovlje koja prostornim planom uređenja nije odredila lokaciju za izgradnju poduzetničke zone. Od 31 definiranih poslovnih zona ukupne površine 615,64 ha, samo 5 su u funkciji pokrivajući 30,91 % ukupne površine definiranih poslovnih zona, od toga samo poslovna zona u općini Gornja Vrba površinom od 146 ha pokriva 76,72 % površine poslovnih zona u funkciji.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Nepostojanje dovoljno odgojno-obrazovnih institucija za predškolsko i srednjoškolsko obrazovanje.</p> <p>Nepostojanje tržnica, 2 JLS nemaju poštanske urede.</p> <p>Nerazvijen sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda.</p> <p>Nepostojanje OIE te značajnijih ulaganja u EE.</p> <p>Nema lokalnih tržnica.</p>	<p>Dodatni razvoj društvene infrastrukture u kombinaciji s turističko rekreativnim sadržajima. Izrađivati projektnu dokumentaciju.</p> <p>U cijelosti razviti sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda.</p> <p>Sanirati divlja odlagališta, uspostaviti sustav odvojenog prikupljanja otpada.</p> <p>Razvijanje projekata korištenja OIE i EE, potpora ulaganjima i jačanje svijesti razvojnih dionika.</p>

1.2 GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.2.1 OPĆE GOSPODARSKE ZNAČAJKE

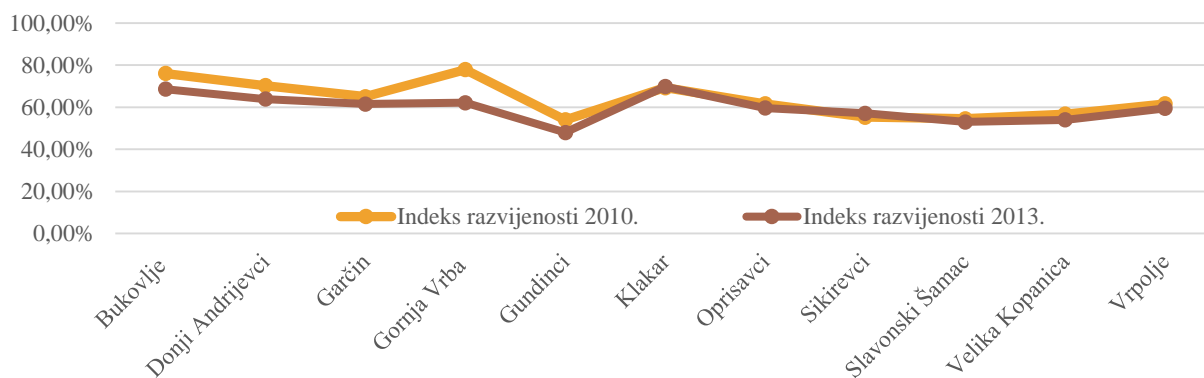
Indeks razvijenosti predstavlja najbolji pokazatelj ukupnog razvoja lokalnih područja i ključan je pri planiranju strateškog razvoja. Važno je napomenuti kako je cijelo područje LAG-a prosječno u II skupini (vrijednost indeksa razvijenosti 50 - 75 % od prosjeka RH). Sukladno podacima iz tablice, vidljivo je kako općina Gundinci se nalazi u I. skupini (< 50 % prosjeka RH).

Tablica 5. Osnovni razvojni pokazatelji LAG-a „Slavonska ravnica”, 2013. (Izvor: MRRFEU)

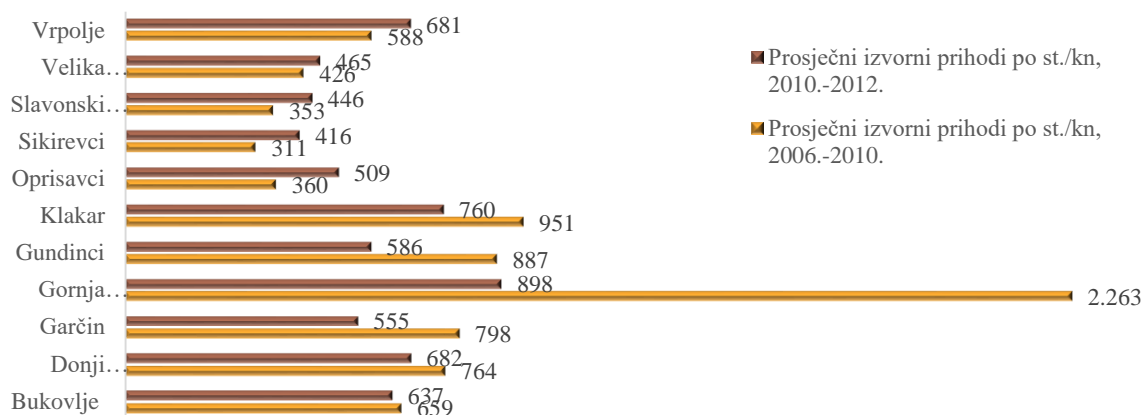
JLS	Prosječni dohodak po stanovniku (kn)	Prosječni izvorni prihodi JLS po stanovniku (kn)	Prosječna stopa nezaposlenosti (%)	Kretanje stan. 2010.- 2012.	Udio obrazovanog stanovništva u radno aktivnoj populaciji (%)	Indeks razvijeno sti (%)
	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.- 2012.	2011.	2013.
Bukovlje	15.085	637	26,10%	126,6	71,19%	68,57%
Donji Andrijevi	17.538	682	23,10%	92,8	67,08%	63,88%
Garčin	17.586	555	25,50%	97,5	63,89%	61,57%
Gornja Vrba	14.083	898	26,60%	107,4	66,89%	62,11%
Gundinci	12.050	586	25,70%	93,7	44,65%	47,99%
Klakar	18.919	760	21,50%	100,6	69,07%	69,81%
Oprisavci	17.052	509	24,80%	98,3	58,11%	59,62%
Sikirevci	12.986	416	22,30%	102,3	57,33%	57,10%
Slavonski Šamac	11.787	446	24,40%	99,1	56,28%	53,05%
Velika Kopanica	13.649	465	23,90%	96,3	53,20%	54,02%
Vrpolje	15.213	681	23,40%	98	58,53%	59,52%
LAG	15086,2	603,2	24,30%	101,15	60,57%	59,75%

U odnosu na proteklo razdoblje (2010.) vidljiv je pad indeksa razvijenosti u svim jedinicama lokalne samouprave od 2006. do 2013. izuzev u općinama Klakar i Sikirevci, no to je posljedica jednokratnih ulaganja u infrastrukturu a ne općeg gospodarskog razvoja. Vidljiv je rast izvornih prihoda JLS-a (5) po stanovniku u općinama Oprisavci, Sikirevci, Slavonski Šamac, Velika Kopanica i Vrpolje, dok u ostalim općinama na području LAG-a je zabilježen pad izvornih prihoda općina po stanovniku. Zaostajanje u razvoju pojedinih jedinica lokalne samouprave na području LAG-a u izravnoj je vezi s njihovom slabom populacijskom osnovom, odnosno malom gustoćom naseljenosti, nepovoljnom demografskom i obrazovnom strukturom stanovništva, ekonomskom nemoći i manjkom sredstava za razvoj. Smanjivanje izvornih prihoda po stanovniku (u periodu pada broja stanovnika) upućuje na male kapacitete JLS u razvijanju programa i projekata unaprjeđenja društvene i komunalne infrastrukture. Također upitna je i njihova održivost u situaciji nedostatne gospodarske aktivnosti i malih prihoda stanovnika koji možda nisu u mogućnosti financirati povećani društveni standard. Stoga će biti potrebno optimizirati i prilagoditi ulaganja financijskim mogućnostima stanovništva na način da se ulaže u one projekte koji će doprinosti povećanju njihovog dohotka i/ili što manjem

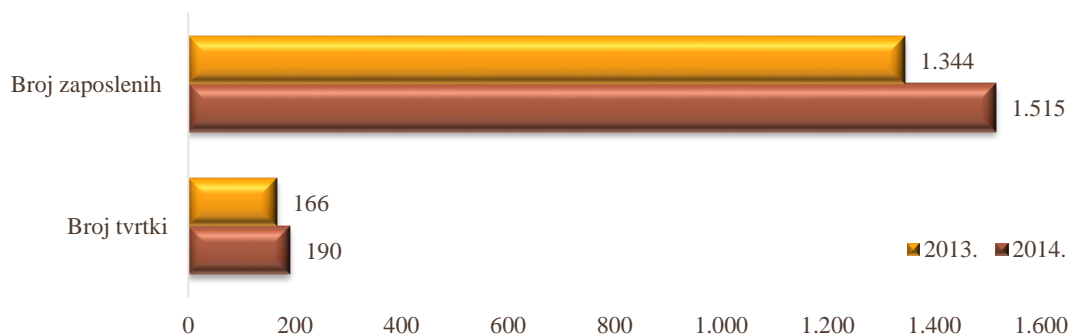
opterećenju budžeta stanovništva novim troškovima održavanja društvene i/ili komunalne infrastrukture.

Slika 2. Izvor: MRRFEU

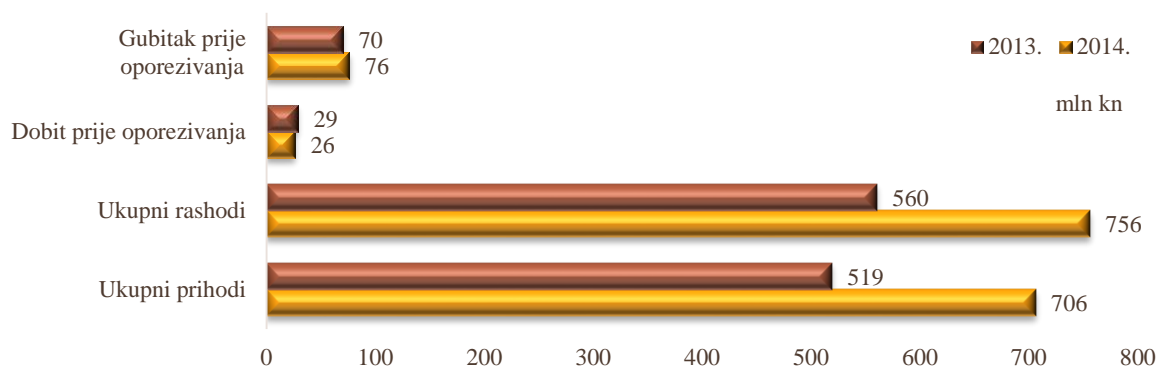

Slika 3. Izvor: DZS, MRRFEU

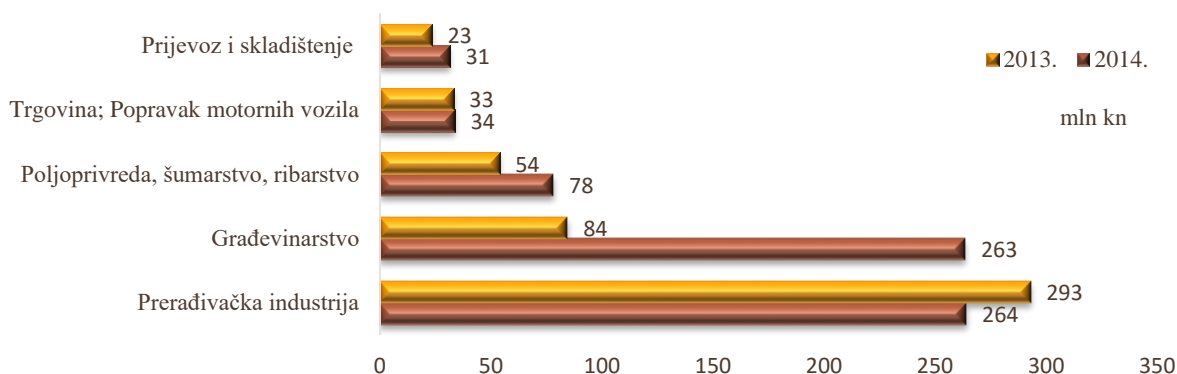

Slika 4. Zaposlenost i broj gospodarskih subjekata (pravnih osoba) u LAG-u. (Izvor: HGK)

Gospodarstvo LAG-a karakterizira razvoj prerađivačke djelatnosti, građevinarstva i trgovine. U LAG-u aktivno djeluje 190 pravnih gospodarskih subjekata. U dvije godine je vidljiv značajan rast broja gospodarskih subjekata – pravnih osoba u odnosu na 2013. godinu kada je na području LAG-a aktivno djelovalo 166 gospodarskih subjekata. Broj zaposlenih je u porastu, ukupni prihodi su u porastu, naročito u sektoru građevinarstva, ali su i veći rashodi što znači da većina gospodarskih subjekata iz sektora građevinarstva posluje s gubitkom. Ukupna dobit je u značajnom padu u odnosu na 2013. godinu. Unatoč rastu broja gospodarskih subjekata-pravnih osoba i broja zaposlenih, gospodarstvo na području LAG-a stagnira, odnosno gospodarstvenici ne posluju dobro.

Slika 5. Prikaz poslovanja gospodarskih subjekata na području LAG-a. (Izvor: HGK)

Slika 6. Vodeći gospodarski sektori prema prihodima, u LAG-u. (Izvor: HGK)

Zadružni sustav na području LAG-a tradicionalno je razvijen. Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ registrirano je 13 zadruga, od kojih 9 zadruga - u sektoru poljoprivrede, te ostale 4 zadruge u sektorima prerade, trgovine i prijevoza i skladištenja. Na području općine Vrpolje aktivno djeluje 5 zadruga iz poljoprivrednog i prerađivačkog sektora, što je važno izdvojiti. No ipak, u današnje vrijeme, zadruge ne zauzimaju mjesto koje bi trebale u povezivanju malih proizvođača.

1.2.2 ŠUMARSTVO, POLJOPRIVREDA

Na području LAG-a nalazi se 10.093,19 ha šuma (17,92 % površine LAG-a) od kojih se procjenjuje da je 10,26 % u privatnom vlasništvu. Od ukupne površine šuma na području LAG-a 89,78 % su šume gospodarske namjene koje omogućuju razvoj drvoprerađivačke industrije, dok 8,86 % čine šume posebne namjene.

Poljoprivredne površine, s miješanim poljoprivredno-šumskim (PŠ) površinama, zauzimaju 37.719,67 ha (66,98 % površine LAG-a) od kojih 13.109,73 ha se nalazi u prvoj bonitetnoj kategoriji (P1), dok se u P2 nalazi 7.640,82 ha, u P3: 12.641,75 ha te PŠ: 4.327,37 ha (11,47 % ukupnih poljoprivrednih površina).

Prema podacima APPRRR-a u evidenciji obrađenih poljoprivrednih površina upisanih u ARKOD koje koriste poljoprivredna gospodarstva (PG) LAG-a nalazi se 27.445,74 ha (što čini 72,7% poljoprivrednih površina LAG-a). Važno je napomenuti kako upisane površine koristi 2.531 poljoprivredna gospodarstva. U prijavljenim poljoprivrednim površinama prevladavaju oranice (53,66 %) i voćnjaci (0,60%). Od poljoprivrednih kultura na oranicama prevladava uzgoj ratarskih kultura: kukuruz (18,11%), pšenica ozima (15,62%), te soja (5,31%), dok u voćnjacima prevladava tradicionalni uzgoj šljive (3,37%), te jabuke (0,26%) i višnje (0,20%).

Od ukupnog broja PG-a na području LAG-a uzgojem stoke bavi se 45,63% PG-a. Na području LAG-a evidentiran je pad stočnog fonda (goveda i svinje), kao odraz stanja tržišta, no unatoč tome i dalje su goveda (57,73%) najzastupljenija na poljoprivrednim gospodarstvima, a slijede ih ovce (22,21%) dok brojno stanje svinja (15,49 %) na poljoprivrednim gospodarstvima nije zadovoljavajuće. Na području LAG-a razvijena je proizvodnja mlijeka koja je na području cijele EU izložena kontinuiranom pritisku smanjivanja otkupnih cijena mlijeka uz jednake ili povećane proizvodne troškove što dovodi do smanjivanja dohodaka proizvođača, a u slučaju njihove zaduženosti i do daljnjih financijskih problema. Samo u periodu od 2011. do 2015. (podaci HPA) smanjen je broj proizvođača sa 351 na 215 (-37,75%), a količina isporučenog mlijeka je smanjena sa 13,966 mln lit na 11,038 lit (-28,13 %). Najveći broj proizvođača mlijeka je u općinama: Oprisavci (52), Gundinci (45) i Sikirevci (39).

Treba istaknuti uzgoj konja kao tradicionalni uzgoj stoke na ovom području. Od ukupno uzgojenih konja na području RH, 2,28% konja uzgaja se na 105 PG-a na području LAG-a „Slavonska ravnica“. Na području LAG-a uzgaja se 1,16% stoke u odnosu na ukupno brojno stanje stoke na području RH

Na području LAG-a u AGRONET-u je registrirano ukupno 2.531 poljoprivrednih gospodarstava od kojih je 62 obrta, 21 trgovačko društvo, 5 zadruga, dok 96,44% čine obiteljsko poljoprivredna gospodarstva. Najveći broj PG nalazi se u Oprisavcima (15,45%) i Garčinu (14,74%).

Strukturu nositelja poljoprivrede na području LAG-a karakterizira mali broj članova OPG⁴-a: 30,42% nema članova a 37,02% OPG ima samo jednog člana. Važno je naglasiti kako je 23,91% žena nositeljica OPG-a. Starost nositelja poljoprivrednog gospodarstva je visoka: 27,93% nositelja PG starije je od 65 godina, 10,63% nositelja starije od 60 godina, dok je 13,98 % nositelja PG-a mlađa od 40 godina. Nepovoljna dobna struktura nositelja PG-a uzrokuje smanjenje poljoprivredne proizvodnje, ulaganja u modernizaciju, ali i zapuštanje poljoprivrednih površina što dovodi do nekontroliranog širenja korova (npr. ambrozija čiji polen je jak alergent te osiromašuje poljop. zemljišta) i pionirskih šumskih vrsta. Obrazovna struktura nositelja PG-a: 1,15% nositelja PG-a ima fakultet, 1,64% višu školu, 30,15% srednju školu, 27,04% osnovnu školu, 8,73% nezavršenu osnovnu školu dok za 31,30 % nema podataka. Poljoprivredna gospodarstva su usitnjena: 42,51% PG-a obrađuje površine manje od 3 ha, a ukupno obrađuju 4,18% poljoprivrednih površina na području LAG-a, odnosno 43,39% PG-a obrađuje površine veće od 3 ha, a manje od 20 ha (25,66% obradive površine). Površine veće od 20, a manje od 100 ha (45,50%), obrađuje 12,16% PG-a, dok površine veće od 100, a manje od 1500 ha obrađuje 1,94% PG-a, obrađujući 24,66% površina od ukupno poljoprivrednih površina na području LAG-a. Na području LAG-a u Upisniku PG-a nema poljoprivrednog gospodarstva koje koristi površine veće od 1500 ha.

Na području LAG-a udio povrtlarskih kultura na poljoprivrednim površinama je zanemariv jer se većina povrtnih kultura uzgaja za vlastite potrebe na kućnim vrtovima. Od voćarskih kultura, najzastupljeniji je šljiva, koja je ujedno i četvrta kultura po zastupljenosti, a zauzima 3,37% poljoprivrednih površina LAG-a. Slijedi je jabuka sa 0,26%, te višnja sa 0,20%. Važno je naglasiti kako na području LAG-a ima poljoprivrednih površina pod ekološkom (0,19%) i integriranom proizvodnjom (3,65%) ali i poljoprivrednih površina u prijelazu na ekološku proizvodnju (0,18%). Na plaćanja u područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima otpada ukupno 25,36% poljoprivrednih površina LAG-a.

U pčelarskoj proizvodnji, na području LAG-a se nalazi svega 0,3% košnica sa samo 13 proizvođača što je 0,3% proizvođača u odnosu na cijelu Hrvatsku.

⁴ OPG – Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

Zbog povoljnih hidroloških uvjeta potrebno je dodatno istražiti mogućnost podizanja manjih slatkovodnih ribnjaka te ukoliko se pokaže opravdanim prilagođavati prostorno plansku dokumentaciju radi stvaranja pretpostavki za njihovo podizanje.

Važno je istaknuti kako je prostor Slavonije unutar područja zaštite Slavenskog kulen/Slavenskog kulina koji je 2012. zaštićen oznakom zemljopisnog porijekla (ZOZP-registrirane na EU razini/prijelazna nacionalna zaštita). Područje RH, pa tako i područje LAG-a poznato je po tradicionalnim jako alkoholnim pićima loza, šljivovica, travarica, pelinkovac, Slavenska šljivovica koji su zaštićeni oznakom zemljopisnog podrijetla (ZOZP-jakih alkoholnih pića) i predstavljaju potencijal za daljnji razvoj zaštite kako na Hrvatskoj tako i na EU razini.

Područje LAG-a „Slavonska ravnica“ je područje sa pretežito ratarskom proizvodnjom s malim postizanjem dodatne vrijednosti, no ima velik razvojni potencijal u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi. Potrebno je posvetiti pažnju jačanju sustava udruživanja proizvođača i prerađivača primarnih proizvoda te razvoju potpornih organizacija za razvoj poduzetništva, posebice klastera i poduzetničkih inkubatora za jačanje proizvodnih, turističkih i uslužnih sadržaja, ali i poticati proizvođače i davatelje usluga na udruživanje i razvoj partnerstava. Posebno je potrebno pružiti potporu za razvoj i jačanje obrtništva te razvoj kratkih nabavnih lanaca posebno radi činjenice da cijelo područje predstavlja resursnu poljoprivrednu bazu cijele Hrvatske.

1.2.3 TURIZAM

Na prostoru LAG-a „Slavonska ravnica“ jačaju inicijative za razvoj ruralnog turizma kao značajnog pokretača razvoja ruralnih područja i to na cijelom području. Potencijala ima i za razvoj ribolovnog, eko-etno, pustolovnog i avanturističkog turizma, te biciklističkog i kulturnog turizma. Rijeka Sava i njene pritoke koje prolaze područjem LAG-a bogate su ribljim vrstama kao što su šarani, smuđevi, somovi i amuri, te pružaju mogućnost razvoja športsko ribolovnog turizma. Gospodarenje otvorenim i zatvorenim ribolovnim vodama na području LAG-a obavljaju športsko ribolovna društva u svrhu obavljanja športskog ribolova, ali športska ribolovna društva su i pokretači društvenih i gastronomskih događaja kao što su natjecanja u kuhanju fiš-paprikaša i čobanca. LAG, radi svojih prirodnih, kulturno-povijesnih i tradicijskih osobitosti ima velik potencijal za razvoj, prvenstveno, selektivnih oblika turizma zasnovanih na održivom korištenju baštinske osnove. Velike razvojne perspektive turizma povezane su sa značajem turizma kao gospodarske grane za cijelu županiju. Jedna od prioritarnih aktivnosti LAG-a biti će prvenstveno razvoj prepoznatljivih poljoprivrednih proizvoda u svrhu razvoja turističke ponude, kako bi se postigla i osigurala diversifikacija djelatnosti i ujednačen razvoj cjelokupnog prostora LAG-a i svih njegovih stanovnika.

Smještajni kapacitet na području LAG-a su siromašni, kako u pogledu kapaciteta, tako i u raznolikosti. Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ smještajni kapaciteti su hostel sa 45 ležaja, objekt za iznajmljivanje za 12 osoba u općini Velika Kopanica, te ruralna kuća za odmor u Oprisavcima za 6 osoba. Općenito, LAG treba pružiti potporu razvoju dodatnih sadržaja na poljoprivrednim gospodarstvima kako u vidu ulaganja u smještajne kapacitete na cijelom području, tako i u javnu turističku infrastrukturu kao što su biciklističke staze sa pratećim sadržajima (odmorišta, vidikovci), tematske staze, razne kulturno zabavne manifestacije i sl..

Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ održava se veliki broj manifestacija i događaja koje okupljaju veći broj posjetitelja, organizirani od strane kulturno- umjetničkih društava i JLS-a. Od tradicionalnih manifestacija potrebno je istaknuti „Ižimažu“. Prvi put održana je 1978. godine u Beravcima, na inicijativu Muzeja Brodskog Posavlja, u organizaciji KUD-a "Ivan Goran Kovačić" na obiteljsko gospodarstvu gospodina Ilije Eskeričića, priređena prva

"Beravačka jabukovača i smotra folklor" koja je do danas poznata pod imenom "Ižimača", jedinstvena smotra folklor u Hrvatskoj. Područje LAG-a poznato je po tradicionalnoj glazbi i jelima, stoga se organiziraju brojne gastronomske manifestacije, kao što je kuhanje fiš-parikaša i čobanca, praćene tamburašima. Organizirana su i pokladna jahanja u nekoliko općina na području LAG-a, ali i Kup Slavonije i Baranje u vožnji dvoprega i jednoprega u Donjim Andrijevcima, organiziran od strane KK Donji Andrijevi, ŽK "Slavonac" i HKS.

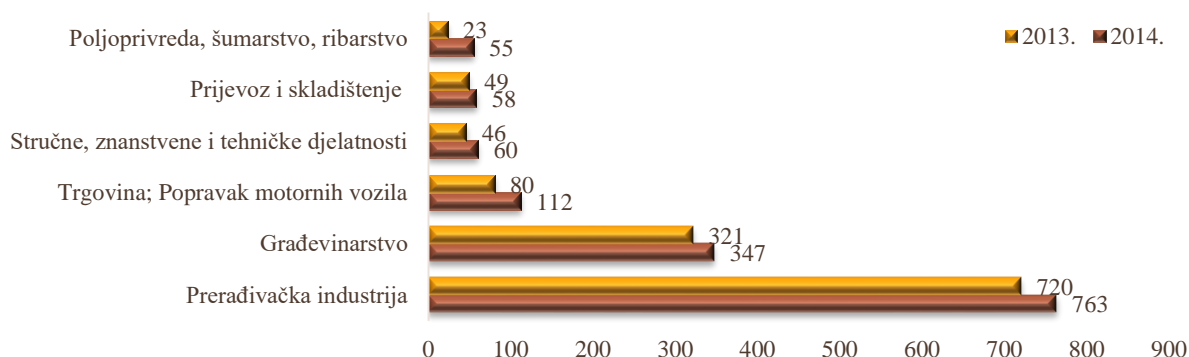
Na području LAG-a potrebno je razvijati poljoprivredu temeljenu na tradiciji i kvaliteti, namijenjenu lokalnom i regionalnom tržištu s prepoznatljivim oznakama. Također je potrebno razvijati nepoljoprivredne djelatnosti prije svega otvarati mogućnosti razvoja ruralnog turizma i njegovog povezivanja sa turizmom koji se razvija na obali.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Starost nositelja poljoprivredne proizvodnje. Izvori financijskih sredstava za financiranje poljoprivrede su ograničeni.</p> <p>Usitnjenost poljoprivrednih površina.</p> <p>Nedovoljna obrazovanost nositelja PG-a</p> <p>Mali broj ekoloških proizvođača.</p> <p>Nedostatak smještajnih kapaciteta u turizmu.</p>	<p>Razvijati poljoprivredne proizvode visoke dodane vrijednosti.</p> <p>Poticati razvoj ekološke poljoprivrede.</p> <p>Razvijati sustave lokalne prodaje i potražnje.</p> <p>Ulagati u cjeloživotno obrazovanje poljoprivrednika.</p> <p>Poticati mlađe osobe za preuzimanje poljoprivrednih gospodarstava.</p>

1.2.4 TRŽIŠTE RADA

Radno aktivno stanovništvo LAG-a „Slavonska ravnica“ u starosti od 15-64 godine, prema popisu stanovnika iz 2011. godine čini 21.162 osoba što predstavlja 65,19% ukupnog broja stanovnika, odnosno čini 13,35% radno sposobnog stanovništva Brodsko-posavske županije i 0,48% radno aktivnog stanovništva RH. Žena ima 10.016 ili 47,33% dok je muškaraca 11.146 ili 52,67%. Najviše radno aktivnog stanovništva od ukupno radno aktivnog stanovništva na području LAG-a prisutno je na području općina Garčin (14,98%) i Donji Andrijevi (11,56%).

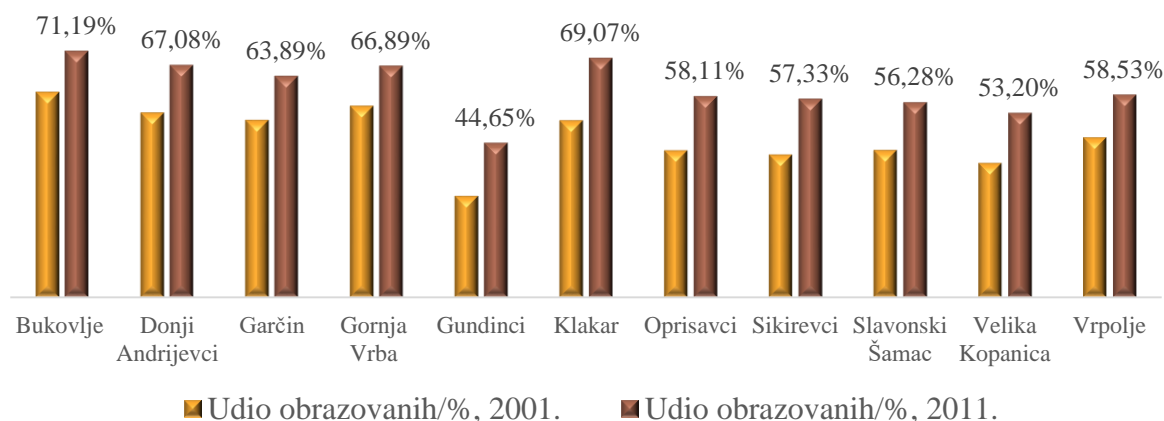
Zaposlenost na području LAG-a može se promatrati putem podataka HZMO-a krajem prosinca 2015. koje obuhvaća 2.038 radno aktivnog stanovništva (samo 9,63% ukupno radno aktivnog stanovništva LAG-a „Slavonska ravnica“), gdje je vidljivo kako se 58% zaposlenih nalazi u gospodarskim subjektima – pravnim osobama.

Slika 7. Zaposleni u vodećim gospodarskim sektorima u LAG-u. (Izvor: HGK)

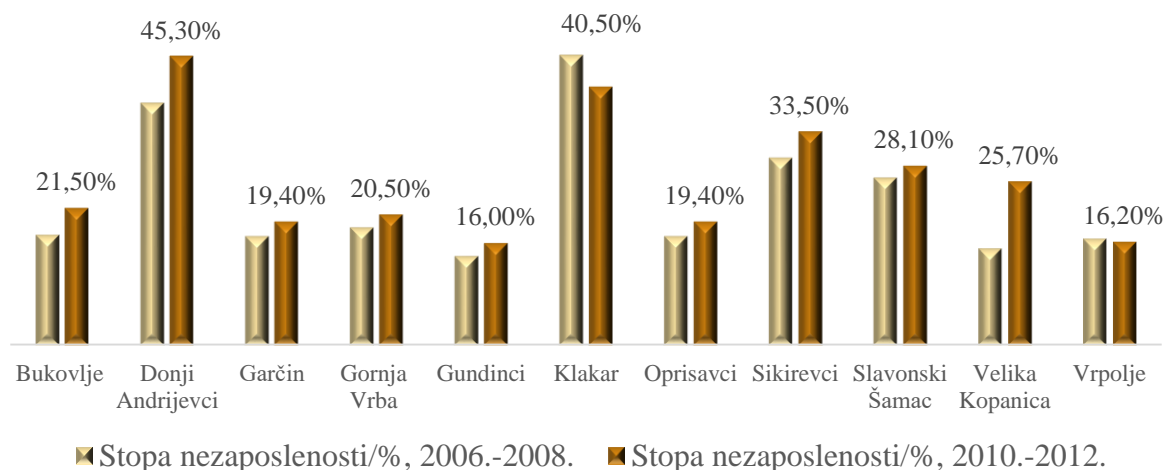
Stanje zaposlenosti promatrano u razdoblju 2014. i 2015., u pravnim osobama na području LAG-a, jasnije prikazuje zaposlenost prema sektorima (navedeno u prethodnom poglavlju). Sukladno navedenom, i zaposlenost je najveća u sektoru prerađivačke industrije, zatim

građevinarstva, te trgovine, a porast zaposlenih zabilježen je u prerađivačkoj industriji i građevinarstvu.

Slika 8. Izvor: DZS

U razdoblju od 2001. do 2011. godine na području LAG-a „Slavonska ravnic“ u radno aktivnoj populaciji povećao se udio obrazovanih, što predstavlja velik razvojni potencijal LAG-a. Udio obrazovanih osoba u stanovništvu u dobi između 14 i 64 godina pokazuje dobitak razvojnom potencijalu i nosi posebnu prednost u suvremenom društvu temeljenom na znanju koje podrazumijeva srednje, više i visoko obrazovanje. No također, u razdoblju 2006. do 2013. vidljivi su problemi vezani uz nedostatak radnih mjesta i prosječni stalni rast nezaposlenosti na području LAG-a. Prosječna stopa nezaposlenosti je standardni pokazatelj za identificiranje područja sa značajnim razvojnim problemima. Visoka stopa nezaposlenosti ukazuje na ozbiljne strukturne poteškoće u funkcioniranju lokalnog gospodarstva.

Slika 9. Izvor: HZZ, MRRFEU

Prema podacima HZZ⁵-a u listopadu 2015. na području LAG-a „Slavonska ravnic“ bilo je 1.979 nezaposlenih osoba (9,35% nezaposlenih u ukupnoj radno aktivnoj populaciji LAG-a). Broj nezaposlenih žena čini 57,4% nezaposlenih na području LAG-a. Mladih do 29 godina bilo je 825 nezaposlenih ili 41,68% nezaposlenih na području LAG-a. Od toga je 58,42% nezaposlenih mladih žena.

Obrazovna struktura nezaposlenih žena ukazuje kako ih najviše ima završenu srednju školu (699 sobe, 61,53% ukupno nezaposlenih žena). Na području LAG-a ima nezaposlenih žena više

⁵ HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

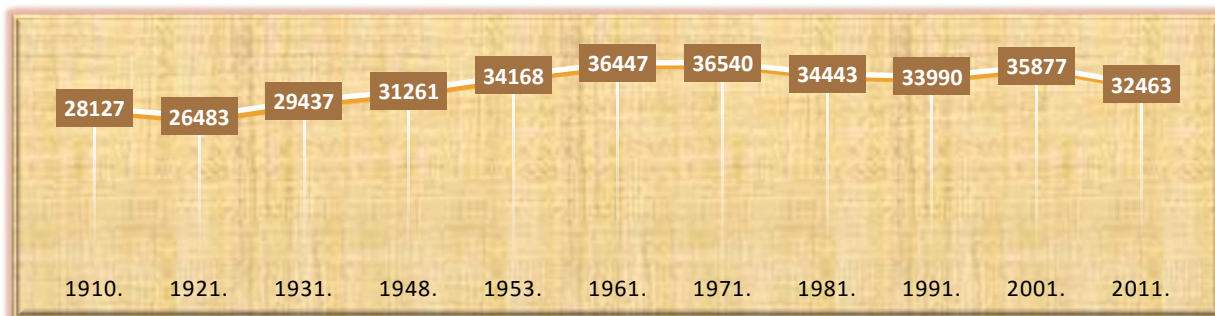
(6,43%) i visoke stručne spreme (5,37%), dok 8,10% nezaposlenih žena je bez završene osnovne škole, što ukazuje na usmjeravanje aktivnosti LAG-a prema zapošljavanju i samozapošljavanju upravo ove ciljane skupine. Obrazovna struktura nezaposlenih mladih do 29 godina pokazuje da je čak 628 osoba ili 76,12% ima završeno samo srednjoškolsko obrazovanje, a 8,48% nezaposlenih mladih je s višom stručnom spremom, odnosno 8,12% s visokom stupnjem obrazovanja.

Tablica 6. Struktura nezaposlenih na području LAG-a „Slavonska ravnica“. (Izvor: HZZ)

Općina	Ukupan broj nezaposlenih na dan 31.10.2015.	Broj nezaposlenih žena	Broj nezaposlenih mladih (do 29 godina)	
			Ž	M
Bukovlje	165	108	36	21
Donji Andrijevci	242	135	49	49
Garčin	312	168	52	50
Gornja Vrba	175	105	47	23
Gundinci	116	63	36	20
Klakar	158	102	47	29
Oprisavci	150	85	34	37
Sikirevci	138	79	41	31
Slavonski Šamac	117	54	30	20
Velika Kopanica	196	118	62	33
Vrpolje	210	119	48	30
LAG	1979	1136	482	343

1.3 DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA

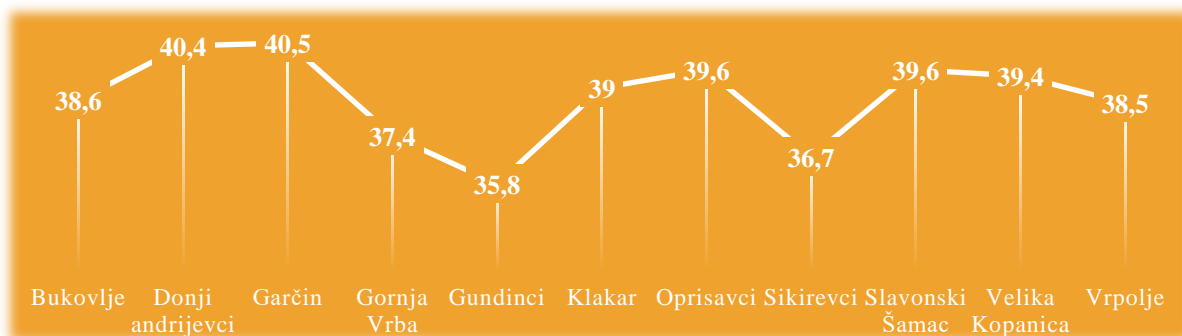
LAG „Slavonska ravnica“ 2001. godine imao je **35.877 stanovnika** odnosno 0,81% stanovništva RH, dok se 2011. broj stanovnika smanjio za 3.414 osoba te je iznosio 32.463 stanovnika (-9,51% u odnosu na 2001.).

Slika 10. Stanovništvo LAG-a „Slavonska ravnica“ u razdoblju 1910.-2011. (Izvor: DZS)

Stanovništvo na području LAG-a “Slavonska ravnica” i demografski razvoj ovog područja može se pratiti od 1857. godine. Ovi pokazatelji imali su prilično ujednačena i uzlazna kretanja sve do osamdesetih godina prošlog stoljeća. Naselja LAG-a, u posljednja dva popisa, pokazuju značajan odmak od ovog trenda koji je trajao konstantno više od stotinu godina. U kreiranju sadašnjeg razvoja trebati uvažavati demografske činjenice u protekla dva desetljeća koje za nas predstavljaju novi populacijski trend. Najbolji pokazatelji demografskog stanja na području LAG-a su prosječna starost stanovnika, index starenja, prirodni prirast i vitalni index. **Prosječni**

index starenja stanovnika LAG-a „Slavonska ravnica” iznosi 77,81% (što je ispod prosjeka Republike Hrvatske i ispod prosjeka BPŽ).

Slika 11. Prosječna starost stanovnika na području LAG-a, 2011. (Izvor: DZS)

Općina	Prirodni prirast	Vitalni indeks
Bukovlje	12	154,5
Donji Andrijeveci	-26	54,4
Garčin	-19	69,8
Gornja Vrba	-5	80
Gundinci	7	129,2
Klakar	10	152,6
Oprisavci	-13	62,9
Sikirevci	20	217,6
Slavonski Šamac	-2	92,3
Velika Kapanica	-11	76,6
Vrpolje	12	103,1
LAG	-1,36	108,45

Prosječna starost stanovnika LAG-a je 39 godina što je mlađe od prosjeka Republike Hrvatske, ali i prosjeka Županije. Najmlađe stanovništvo nalazi se na području općine Gundinci (35,8 godina), a najstarije na području općine Garčin (40,5 godina). Prosječni prirodni prirast LAG-a ima negativan predznak i iznosi -1,36 dok je vitalni indeks odnosno broj rođenih na 100 umrlih dokaz pomlađivanja populacije područja LAG-a jer iznosi 108,45. Bez obzira na navedeno, LAG Slavonska ravnica i dalje ima izraženu depopulaciju, posebno iz razloga migracija mladog i obrazovanog stanovništva. Obrazovna struktura stanovnika odražava starosnu sliku jer se na području LAG-a **u ukupnom stanovništvu starijem od 10 godina nalazi 365 nepismenih stanovnika (1,30%), odnosno 82,19% nepismenih stanovnika su žene.**

Tablica 7. Izvor: DZS, 2011.

Prema Popisu stanovnika iz 2011. opća obrazovna struktura stanovnika starijeg od 15 godina (25.442 stanovnika) na području LAG-a u kojoj je 858 (3,37%) stanovnika bez škole i s nezavršenom osnovnom školom, 12.135 osoba ima završenu srednju školu (47,69%) dok 1.298 stanovnika ima završeno više i visoko obrazovanje (5,01%). O obrazovnom potencijalu u razvojnom kontekstu u 21. st. važan podatak je i informatička pismenost stanovnika starijih od 10 godina. Tako se na području LAG-a „Slavonska ravnica” od 32.463 stanovnika njih 13.765 (47,98 %) koristi internetom a 11.953 osoba koristi se elektroničkom poštom (41,66 %) što je iznimno važno u planiranju jačanja ljudskih resursa LAG-a jer implementacije modernog ruralnog razvoja nema bez informatičkog znanja (npr. korištenje AGRONET sustava).

Civilno društvo na području LAG-a „Slavonska ravnica“ organizirano je u 276 udruga građana, od kojih je 16,67 % registrirano na području općine Garčin i 13,41% na području općine Vrpolje, dok 69,92 % udruga djeluje u preostalim jedinicama lokalne samouprave. Prevladavaju sportske udruge (29,35%), a od ostalih djelatnosti najzastupljenije su kulturne (19,93%) i gospodarske djelatnosti (10,14%). Organiziranje manifestacija i događanja, ali i prostor za rad udruga osiguravaju društveni domovi na području LAG-a „Slavonska ravnica“. Veliki broj udruga s područja LAG-a „Slavonska ravnica“ sufinancira se iz proračuna jedinica

lokalne samouprave, svojim aktivnostima nastoje zadovoljiti potrebe vlastitog članstva, korisnika iz djelokruga njihovih djelatnosti, a jedan dio udruga zadovoljava i neke vitalne društvene i socijalne potrebe stanovništva. One nemaju kapacitete i razvijene sustave samofinanciranja te svoje programe i aktivnosti uglavnom provode volonterski. Organizacije civilnog društva čuvaju kulturno-povijesnu i tradicijsku baštinu te su pokretač i nositelj brojnih kulturnih manifestacija LAG-a koje su i koje bi mogle postati značajne turističke atrakcije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Ograničenost mogućnosti financiranja projekata samo iz proračuna jedinica lokalne samouprave.</p> <p>Niska obrazovanost nezaposlenih osoba, posebno žena.</p> <p>Nedovoljna zaposlenost žena i mladih.</p>	<p>Osigurati uvjete za cjeloživotno obrazovanje uključiti udruge u promociju područja kao atraktivnog područja za život i rad.</p> <p>Usmjeriti se ka aktivnostima koje povećavaju zapošljivost žena i mladih.</p>

2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA, UKLJUČUJUĆI SWOT ANALIZU

2.1 IDENTIFIKACIJA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA LAG-A

Stanovništvo

Za razliku od mnogih drugih područja zahvaćenih depopulacijom, na području LAG-a prosječna starost stanovnika je 39 godina, a vitalni index je 108, 45. Iako je rastao broj obrazovanih osoba zbog slabosti lokalnog gospodarstva i dugotrajne gospodarske krize rastao je broj nezaposlenih osoba. Među nezaposlenim osobama veliki je udio žena od kojih više od polovice ima završenu srednju školu, a značajan je i broj onih koje imaju više ili visoko obrazovanje. Također veliki je broj mladih nezaposlenih osoba od kojih je velika većina obrazovana, te je vrlo visok postotak osoba sa srednjom, višom i visokom stručnom spremom. Obrazovane mlade osobe predstavljaju najvrjedniji potencijal područja koji treba u budućnosti biti nositelj razvoja zajednice. Stoga je potrebno usmjeriti sva svoja nastojanja prema ovoj populaciji kako bi se spriječio njihov odlazak u druga područja RH ili europske zemlje. Istovremeno u ovom izrazito poljoprivrednom području veliki je broj nositelja gospodarstava koji su stariji od 65 godina i koji više nisu radno sposobni. Također mnogo je poljoprivrednih gospodarstava koja obrađuju do 3 ha poljoprivrednog zemljišta. Potrebno je usmjeravati aktivnosti LAG-a na kontinuirano obrazovanje kako nezaposlenih tako i zaposlenih te poticati mlade i nositelje gospodarstva da postojeća gospodarstva preuzmu mlađi nositelji. U situacijama kad nije moguće okrupnjavati sva postojeća poljoprivredna gospodarstva, a nema dovoljno novih radnih mjesta u drugim gospodarskim sektorima potrebno je poticati proizvodnju radno intenzivnih ali i profitabilnih poljoprivrednih proizvodnju uz kontinuirano poticanje umrežavanja i udruživanja poljoprivrednih proizvođača radi zajedničkoj nastupa na tržištu te smanjivanja troškova proizvodnje. Razvojem turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti također se mogu dodatno zapošljavati nezaposleni različitih profila na području LAG-a Slavonske ravnice, uz razvoj dodatnih vještina koja su potrebna za ove djelatnosti.

Kulturno – povijesna i tradicijska baština

Cijeli prostor LAG-a iznimno je značajan za nacionalnu i međunarodnu povijest od prapovijesti do danas. Kulturno-povijesna baština djelomično je valorizirana ali nedovoljno iskorištena posebno u razvoju turizma. Iznimno je značajna nematerijalna i tradicijska graditeljska baština područja koje je jedno od rijetkih u kojemu se još može vidjeti izvorni način gradnje drvom i zemljom te života u očuvanim seoskim cjelinama. Područje još uvijek ima ljude koji poznaju tradicijske obrte i načine proizvodnje drvenih i poljoprivrednih proizvoda te ima i specifičnu

gastronomsku baštinu, koja osim Slavenskog kulena nije valorizirana niti dovoljno prepoznata niti na lokalnoj razini. Isto tako, vrijedna materijalna i nematerijalna baština posebno vezana uz lokalne etnografske specifičnosti velik je razvojni potencijal. Upravo održivo korištenje i revitalizacija kulturno-povijesne i tradicijske baštine jedan je od najvećih razvojnih potencijala LAG-a „Slavonska ravnica“.

Društvena i socijalna infrastruktura

Cijeli ruralni prostor LAG-a karakteriziraju niže stope zaposlenosti i ekonomskog rasta što za posljedicu ima sve izraženiju depopulaciju ruralnog područja te migraciju stanovnika prema razvijenijim središtima (Slavonski Brod, Osijek). Lokalni razvojni dionici tijekom konzultacijskih procesa posebno su istaknuli probleme slabe povezanosti nerazvijenih ruralnih područja s lokalnim i regionalnim centrima, nedovoljnu kvalitetu i izgrađenost postojeće komunalne i prometne infrastrukture koja još uvijek ne omogućava potrebne uvjete za održivi razvoj ruralnih područja i kvalitetu života na tom području. Priključenost stanovništva na sustave javne odvodnje u ruralnim područjima je nedovoljna. Rubni dijelovi pojedinih JLS-ova imaju najmanji postotak izgrađenosti i/ili priključenosti komunalne infrastrukture, što je posljedica tehničke i financijske zahtjevnosti takvih projekata, ali i slabog financijskog kapaciteta jedinica lokalne samouprave u ruralnim područjima. Pristup brzom i širokopojasnom internetu nedovoljan je i neujednačen na području LAG-a „Slavonska ravnica“ (jedva 30% područja) što predstavlja značajan razvojni ograničavajući faktor, u današnje vrijeme. Iako je problem slabe informatičke pismenosti prisutan na području LAG-a i obuhvaća sve dobne skupine, pokazala se potreba za dodatnim informiranjem stanovnika u informacijsko-komunikacijskim tehnologijama (posebno radi korištenja AGRONET-a). Ovo je velik partnerski potencijal s organizacijama civilnog društva koje su ključne kako za jačanje ljudskih resursa tako i za očuvanje kulturno-povijesne i tradicijske baštine, stoga je potrebno razvijati društvenu infrastrukturu koja omogućuje kohezijski razvoj lokalnih zajednica. Iz analize kao i konzultacija s lokalnim dionicima vidljiva je i potreba za jačim razvojem predškolskog odgoja i općenito, potpore mladim obiteljima, kao i osobama starije životne dobi koje je potrebno više uključivati u razvoj zajednice jer su oni riznica znanja za budući razvoj, posebno turizma i poljoprivredne prerade zasnovane na tradicijskom nasljeđu što će omogućiti komparativne ovom, tradicionalno, poljoprivrednom kraju. Također, potrebno je razvijati i sportsku infrastrukturu koja je važna za kvalitetu razvoja zajednica ali i opće turističke ponude.

Ključan gospodarski sektor - poljoprivreda

Na području LAG-a „Slavonska ravnica“ nalazi se 2.531 poljoprivrednih gospodarstava, a od toga je 2.441 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koje karakterizira mali broj članova OPG-a 31,42% nema članova a 37,02% OPG ima samo jednog člana. Također starost nositelja PG-a 27,93 % nositelja PG starije je od 65 godina. Slaba je i obrazovna struktura: 1,15% nositelja OPG ima fakultet, 1,64% višu školu, 30,15% srednju školu, 27,04% osnovnu školu, 8,73% nezavršenu osnovnu školu, za 31,29 % nema podataka. Također usitnjena su poljoprivredna gospodarstva: 42,51% PG ima ukupne poljoprivredne površine manje od 3 ha, te 43,39% PG-a ima ukupne poljoprivredne površine veće od 3, a manje od 20 ha. Najveće površine zauzimaju oranice na kojima se uzgajaju ratarske kulture: kukuruz, pšenica ozima i soja, te one čine 53,66% poljoprivrednih površina. Malo je površina pod ekološkom proizvodnjom pa tako na 5 najzastupljenijih kultura, za koje PG-i dobivaju poljoprivredne poticaje, otpada 0,36% površina pod prijelaznim ekološkim praksama i ekološkim praksama. Na području LAG-a na izdahu je zadružna proizvodnja i općenito udruživanje proizvođača, primjećuje se niža razina suradnje između poljoprivrednika, istraživačkog i prehrambenog sektora s ograničenim kontaktima između njih, što je u posljednjih nekoliko godina rezultiralo smanjenjem dostupnosti i primjene inovacija, kao i nedostatkom interesa u razvoju inovacijskih

projekata. Poljoprivredni proizvođači i prerađivači suočeni su sa velikim izazovima koje pred njih stavlja konkurentno tržište i sve veći zahtjevi potrošača za novim proizvodima. Pri tome na području LAG-a naročito su izložena nepovoljnim tržišnim kretanjima PG koja su orijentirana na proizvodnju mlijeka. Tijekom provedenih radionica naglašena je potreba za definiranom suradnjom sa različitim dionicima poput istraživača, poduzetnika, nevladinih organizacija kako bi lakše razvili nove proizvode za tržište. Suradnjom će se osigurati razmjena znanja i informacija o inovacijskim tehnologijama i procesima proizvodnje i prerade s kojima proizvođači nisu upoznati, te u praksi osigurati veća produktivnost, ekonomska isplativost, održivost i učinkovitost resursa u sektoru poljoprivrede. Privatni sektor koji djeluje na području LAG-a relativno je tehnološki slab zbog malog obujma i niskog ulaganja u inovacije. S obzirom na trenutno nisku razinu inovacija, nedostatak formalnog obrazovanja i znanja o inovativnim praksama i procesima, posebna pozornost u programiranju je usmjerena na rješavanje ovog problema na odgovarajući način, kako kroz tipove operacija koje direktno potiču inovacije i ostale operacije koje mogu biti inovativne. Tijekom radionica se naglasilo kako je potrebno kreirati infrastrukturnu i institucionalnu podršku za pokretanje i daljnji razvoj zadruga. Područje LAG-a ima izuzetne gastronomske potencijale, čemu govore u prilog i brojne manifestacije posvećene upravo prehrambenim proizvodima i prerađevinama (npr. Slavonski kulen, fiš-paprikaš, čobanac). Potencijal je, dakle, vrlo velik, no sektor lokalne prehrambene proizvodnje, i s njim povezani kratki lanci opskrbe, još uvijek nailaze na mnogobrojne prepreke, protuslovlja, pa čak i predrasude. Smanjenje troškova poljoprivredne proizvodnje/prerade hrane rezultirat će poboljšanjem kvalitete i sigurnosti hrane što će doprinijeti konkurentnosti te će imati pozitivan utjecaj na prihode u gospodarstvu. Potpora za restrukturiranje i modernizaciju tih sektora mora također osigurati pozitivan utjecaj na okoliš ulaganjima u zelene tehnologije i prakse te racionalno korištenje gnojiva i pesticida. Daljnji razvoj treba se temeljiti na obnovi, očuvanju i poboljšanju biološke raznolikosti i visoke prirodne vrijednosti poljoprivrednog zemljišta (21,28 % područja LAG-a je u mreži NATURA 2000) promicanjem okolišno učinkovitog sustava s naglaskom na organski uzgoj i prateće poljoprivredne proizvodnje u područjima koja se suočavaju s prirodnih i drugim ograničenjima. Sektor lokalne prehrambene proizvodnje izuzetno je značajan jer njegov razvoj donosi brojne gospodarske, okolišne i društvene koristi – osigurava poljoprivrednicima veći udio dodane vrijednosti u cijeni njihovih proizvoda, osnažuje lokalno gospodarstvo, smanjuje emisiju stakleničkih plinova nastalu prijevozom hrane, razvija sustav sigurnosti prehrambenih proizvoda proizvedenih na seoskim domaćinstvima, stanovnicima s nižim primanjima osigurava pristup kvalitetnoj i zdravoj prehrani itd.

Neproizvodna ulaganja – održiv način korištenja vrijedne razvojne resursne osnove

Tijekom izrade strategije velik značaj je dan diversifikaciji djelatnosti i izvora dohotka na PG-ima, s naglaskom na razvoj neproizvodnih ulaganja i to prvenstveno radi visoke prirodne vrijednosti područja. Neproizvodna ulaganja obuhvaćaju ulaganja kojima se ne ostvaruje bitan povrat, dohodak ili prihod i koja ne vode do znatnog povećanja vrijednosti poljoprivrednog gospodarstva određenog korisnika, ali imaju povoljan učinak na okoliš. Naime, neproizvodna ulaganja, kako se isticalo na radionicama javnog, civilnog i privatnog sektora, trebala bi svojom komplementarnom ulogom doprinijeti ispunjenju agroekoloških ciljeva ili obveza, koje je moguće preuzeti u okviru povećanja ekološke vrijednosti zaštićenih područja. Neproizvodna ulaganja mogu imati različite oblike, od obnove obilježja krajobraza kao što su tradicionalne ograde, močvare i živice do uvođenja i/ili obnavljanja nekog aspekta određenog staništa ili krajobraza kao što je obnova vriština, travnjaka bogatih vrstama ili travnatih rubova bogate flore. Neproizvodna ulaganja će, kako je istaknuto od strane lokalnih razvojnih dionika, doprinijeti tomu da se postigne održiva uporaba poljoprivrednih zemljišta, i to povećavanjem ekološke vrijednosti zaštićenih područja ili doprinošenjem ispunjenju agroekoloških obveza.

Područje LAG-a „Slavonska ravnica“ još uvijek je nedovoljno prepoznatljivo u okruženju. Posebnost ruralnog područja ne proizlazi samo iz krajobraza, već i iz tradicionalnog načina života te stoga propadanje ruralnih područja osiromašuje kulturno bogatstvo LAG-a. Prerastanje u tržišno spremne atrakcije traži sustavan pristup kojim bi se trebalo definirati nekoliko modela revitalizacije, ovisno o specifičnosti pojedine sredine. Tematizacija, utemeljena na povijesnom razvoju i vezama s okolnim prostorom, pritom je nužna kako bi se izbjegla uniformiranost u prezentaciji i predstavljanju svih mogućnosti i potencijala. Kulturno-povijesna baština LAG-a „Slavonska ravnica“ nedvojbeno je bogata, no uglavnom je riječ o atrakcijama tercijarnog karaktera. Malo bi ih moglo biti posebno interesantno posjetiteljima, osim uskog segmenta onih koje specifično zanima sakralna baština ili onih na vjerskim putovanjima. Atraktivnost pojedinih građevina može se povećati uvezivanjem u tematski interijer te zanimljivom, maštovitom interpretacijom u smislu definiranja tematskih parkova, edukativnih puteva i sl. Veći dio infrastrukture kulturne baštine nije stavljen u funkciju iako je započeo razvoj turizma zasnovanog na prvenstveno tradicijskoj te kulturno-povijesnoj baštini, ali to je još uvijek pojedinačna inicijativa entuzijasta nego sustavan razvoj. Valorizacija a posebno promocija vrijedne prirodne baštine je nedostatna. Učinkoviti utjecaj i korištenje okoliša doprinositi će i aktivnosti poljoprivrednih gospodarstava, kroz primjenu obnovljivih izvora energije. Obnovljivi izvori mogu biti i ekonomski konkurentni u pojedinim slučajevima, te zbog svojih osobitosti i različitih čimbenika koji određuju mogućnosti i načine njihova korištenja zahtijevaju multidisciplinarni pristup i pravovremenu edukaciju o mogućnostima primjene istoga. Dodatnu mogućnost stvara i pokrivenost šumskih površina na području LAG-a. Značajan potencijal za proizvodnju šumske biomase nalazi su u privatnim šumama u kojima se uglavnom proizvodi ogrjevno drvo. Zbog sve veće potražnje za drvom potrebno je povećati produktivnost prerade drva na troškovno i okolišno održiv i učinkovit način.

2.2 SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> – Prosječna starost stanovništva 39,0 godina vitalni indeks 108,45 što je bolje od nacionalnog i županijskog prosjeka – Povoljan geostrateški položaj - područjem prolaze autocesta A3 i A5, razvijena mreža državnih, županijskih i lokalnih cesta – Područje kontinentalne klime bez velikih klimatskih razlika uz povoljne uvjete za razvoj EE i OIE (sunce, biomasa) – Visoka pokrivenost svih naselja JLS organiziranim prikupljanjem i odvozom komunalnog otpada – NATURA 2000 – 21,28% područja – Valorizirane/zaštićene kulturno-povijesne znamenitosti i arheološki lokaliteti, sakralne i tradicijske arhitektonske baštine te nematerijalne baštine – umijeće izrade sunčane čipke i govor Starih 	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljno iskorišten geostrateški i prometni položaj područja (cestovni, željeznički, riječni) – Potrebna rekonstrukcija i uređenje lokalnih prometnica i prometne infrastrukture – Nedovoljno razvijena komunalna infrastruktura – vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, te gospodarenje otpadom – Nepostojanje odgojno-obrazovnih institucija za predškolsko, srednjoškolsko i visoko obrazovanje – Društvena infrastruktura zahtjeva obnovu i opremanje – Nedovoljno iskorištene mogućnosti OIE/EE – Nedovoljno izgrađena sportska infrastruktura – Stagnacija gospodarskog razvoja – Neodgovarajući sustav predškolskog obrazovanja

<p>Perkovaca, dječje poklade, etnografska baština...</p> <ul style="list-style-type: none"> – Slavonski kulen, Slavonska šljivovica (ZOZP, zaštićeno geografsko podrijetlo) – Izrazito povoljno područje za poljoprivrednu proizvodnju – Bogate šumske površine gospodarske namjene (17,9% površine od kojih je 10,2% u privatnom vlasništvu) – Tradicija bavljenja poljoprivredom, stočarstvom, šumarstvom i ribarstvom (velik broj PG-a, 2.531) – Ekološka i integrirana poljoprivredna proizvodnja – Postojanje zadruga (u poljoprivrednom sektoru) – Iskustvo dionika u korištenju EU fondova za razvoj ruralnih područja, nositelji EKO certifikata – Rast zaposlenosti i prihoda iz gospodarstva; – Razvoj turističke ponude s dodatnim sadržajima u rural. turizmu – Postojanje kulturne ustanove: Spomen muzej Ivana Meštrovića, Vrpolje – Velik broj udruga civilnog društva (275) 	<ul style="list-style-type: none"> – Na području LAG-a nema niti jedne srednje škole – Nema ustanova koje bi bile nositelji cjeloživotnog obrazovanja – Nedovoljno organizirana i opremljena vatrogasna služba – Nesređene baue nerazvrstanih cesta – Nedovoljno projekata OIE i EE – Nedovoljno izgrađen sustav skrbi za starije i nemoćne – Veliki broj proizvođača mlijeka koji se suočavaju s konstantnim padom otkupnih cijena – Nedovoljan broj diverzificiranih poljoprivrednih proizvoda i poljoprivrednih proizvoda s visokom dodanom vrijednošću – Nezaposlenost – Značajan udio mladih i žena u ukupnoj nezaposlenosti – Neiskorišteni prirodni i kulturno-povijesni resursi područja – nedovoljna prepoznatljivost – Nedostatak promidžbe zaštićene nematerijalne baštine područja (nacionalna i svjetska baština) – Usitnjenost poljoprivrednih površina – Zastarjela mehanizacija i način obrade poljoprivrednog zemljišta – konvencionalna poljoprivreda- nema poveznice u OA – Nedovoljan broj hidromelioriranih poljoprivrednih površina – Velik broj poljoprivrednih površina u državnom vlasništvu – nema poveznice u OA – Nedovoljno poticanje razvoja ekološke i integrirane poljoprivredne proizvodnje – Smanjivanje uzgoja svinja (sirovinska osnova za proizvodnju slavonskog kulena) – Nedovoljno iskorištena gastronomska ponuda vezana uz zaštićenu poljoprivrednu proizvodnju i preradu – Neiskorištene mogućnosti razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnim resursima, kulturno-
--	--

	<p>povijesnoj baštini, sportskoj rekreaciji, lokalnoj gastronomiji, prodaji proizvoda na kućnom pragu</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna obrazovanost poljoprivrednih proizvođača, općenito nizak stupanj obrazovanosti stanovnika (većinom srednja stručnja sprema), posebno nezaposlenih - najugroženije žene i mladi – Nedovoljno izgrađena turistička infrastruktura – Nedovoljno smještajnih kapaciteta – Nedovoljna pokrivenost širokopojasnim internetom – Nedostatak kadrova za razvoj i implemenatciju projekata – Civilne udruge ovisne o financijskim sredstvima JLS
<p>PRILIKE</p>	<p>PRIJETNJE</p>
<ul style="list-style-type: none"> – ESI fondovi – posebno program RR s naglaskom na Mjeru 19 – Nacionalne mjere za poticanje samozapošljavanja i zapošljavanja mladih te pripadnika drugih ranjivih skupina, financirane iz ESF – Nacionalne mjere razvoja poduzetništva te EE/OIE – Unaprjeđenje prometne infrastrukture – Izgradnja komunalne infrastrukture – Izgradnja odgojno-obrazovnih institucija za predškolsko i srednjoškolsko obrazovanje – Izgradnja i opremanje društvene infrastrukture – Ulaganja u pješačke i biciklističke staze, općenito javnu posjetiteljsku infrastrukturu i povećanje rekreacijske vrijednosti šuma – Izgradnja domova i ulaganja u pružanje usluga za starije i nemoćne osobe – Edukacija organizacija civilnog društva o mogućnostima korištenja sredstava fondova – Jačanje sustava cjeloživotnog obrazovanja 	<ul style="list-style-type: none"> – Ograničena financijska sredstva JLS – Visoka financijska ulaganja u prometnu i komunalnu infrastrukturu – Nerazvrstane ceste -nesređene baze podataka i imovinsko pravni odnosi – Nedovoljno brzo pokretanje procesa razvoja ruralnih sredina – sporost nadležne administracije s javno-pravnim ovlastima – Provedbeni regulatorni okvir provedbe ESI fondova (OP-i) s naglaskom na PRR,posebno Mjere 19 ne omogućuje adekvatno rješavanje definiranih problema na području LAG-a – Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i zemljišne knjige – Nedostatak odgovarajućih obrazovnih institucija – Stagnacija i pad gospodarske aktivnosti – Česte promjene zakonske regulative – Smanjenje financijskih potpora centralne države – Preskupa financijska sredstva za predfinanciranje i sufinanciranje razvojnih projekata mikro i malog poduzetništva

– Nacionalne mjere razvoja turizma i turističke infrastrukture te marketinških aktivnosti – Poticanje i promicanje razvoja ekološke poljoprivrede i novih tehnologija vezanih za energiju i očuvanje okoliša – Ulaganja u hidromelioraciju poljoprivrednih površina – Provođenje edukativnih seminara i radionica o održivom razvoju i zaštiti okoliša – Poticanje mladih poljoprivrednika i poduzetnika, ali i žena poduzetnica kroz zapošljavanje i samozapošljavanje – Jačanje postojećih i razvoj novih tradicijskih i zaštićenih proizvoda područja – Rast interesa turističkih emitivnih tržišta za zaštićena područja posebno područja mreže NATURA 2000, te kulturno-povijesne baštine i općenito selektivnih oblika turizma i smještaja u tradicijskim objektima i na ruralnim područjima (Strategija razvoja turizma RH, razvoj zelenog turizma) – Razvoj selektivnih oblika turizma (ribolovni, sportsko-rekreacijski) – Prenamjena poljoprivrednih aerodroma u sportske i turističke aerodrome – Privlačenje mladih osoba na područje LAG-a i poticanje na ostanak i zasnivanje obitelji na području LAG-a – Uzgoj autohtonih pasmina (npr. slavonsko-srijemsko podolsko govedo, crna slavonska svinja, hladnokrvni posavski konj)	– Nepoznat plan nacionalnih poticajnih mjera u sustavu višegodišnjeg planiranja – Centralizacija u regionalnim i nacionalnim središtima upravljanja – Depopulacija i starenje stanovništva u ruralnim područjima, odlazak mladog i obrazovanog stanovništva u cijeloj regiji – Devastacija prirodne i kulturne baštine – Nedostatak koordinacije između programa i aktivnosti u ruralnim prostorima – Financijska nestabilnost organizacija civilnog društva – Ispolitizirana zemljišna politika prilikom dodjele poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države

3. OPIS CILJEVA LRS TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRS UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE ZA IZLAZNE POKAZATELJE ILI REZULTATE

3.1 VIZIJA, CILJEVI I PRIORITETI RAZVOJA LAG-A

Vizija razvoja područja LAG-a „Slavonska ravnica“ zasniva se na nalazima osnovne analize (značajki područja) i SWOT analize te prepoznatih razvojnih mogućnosti ali i ograničenja. Razvojna vizija područja LAG-a „Slavonska ravnica“ usklađena je prvenstveno s ciljevima LEDAER/CLLD-a i međusektorskim ciljevima kojima se želi doprinijeti svim fokus područjima zajedničke politike ruralnog razvoja Europe na razini ukupnog djelovanja LAG-a, kao i provedbi Mjere 19 Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. (doprinos fokus području 6B, na horizontalnoj razini). U definiranju vizije odnosno razvojnih ciljeva LRS posebno se naglasila potreba održivog upravljanja razvojnim resursima u svrhu jačanja konkurentnosti gospodarstva, te valorizacija i očuvanje prirodnih resursa i kulturno-tradicijskog nasljeđa, odnosno o inovativnom pristupu lokalnom razvoju putem poticanja poduzetničkih aktivnosti i razvoja ljudskog kapitala u smislu kohezijskog jačanja lokalne zajednice. Pri planiranju strateških ciljeva, lokalno razvojno partnerstvo i šira zajednica vodili su se osmišljavanjem kako, u okviru vrlo usko zadanih parametara ponuđenih tipova operacija za provedbu strategije, postići:

- maksimizaciju održivog korištenja razvojne resursne osnove uz poštivanje međusektorskih razvojnih ciljeva Mjere 19 putem horizontalnog, multisektorskog pristupa zaštiti okoliša i zaštite okoliša i ublažavanju utjecaja na klimatske promjene, ali i klimatskih promjena na područje LAG-a (posebno iz činjenice što je područje LAG-a „Slavonska ravnica“ poljoprivredni kraj s intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom i preradom, posebno stočarstvom);
- maksimizaciju uključivanja ciljnih skupina iz osjetljivih slojeva društva, posebno žena i mladih, te starijih osoba i nezaposlenih....općenito, predstavnika osjetljivih skupina društva;
- stvaranje novih radnih mjesta u svrhu zaustavljanja depopulacije i migracije mladih, ali i društveno-ekonomski razvoj i povećanje kvalitete života na području;

Pri osmišljavanju vizije i aktivnosti za njezino postizanje LAG se vodio smjernicama, odnosno doprinosima **prioritetima** (time i fokus područjima) **Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.**⁶,

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima (razvoj baza podataka u ruralnim područjima; jačanje veza između poljoprivrede, šumarstva i znanstvenog sektora) (*op.a. kojem LRS horizontalno doprinosi samim djelovanjem LAG-a putem provedbe u okviru tipova operacija 2.2.1 i 2.2.2, odnosno Mjere 2.2., cilja 2*)
2. jačanje održivosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede, promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija te davanje potpore održivom upravljanju šumama;
3. promicanje organizacije prehrambenog lanca, dobrobiti životinja i upravljanja rizicima u poljoprivrednom sektoru;
4. obnavljanje, očuvanje i jačanje poljoprivrednih i šumskih ekosustava (bioraznolikost, voda, tlo);
5. promicanje učinkovitog korištenja resursa (vode i energije) i davanje potpore prelasku na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika (korištenjem obnovljive

⁶ Izvor: Program ruralnog razvoja 2014.-2020., verzija 1.4

energije, smanjenjem emisija stakleničkih plinova, očuvanjem i pohranjivanjem ugljika);

6. promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj (jednostavnije otvaranje radnih mjesta, promicanje lokalnog razvoja, pojačana dostupnost informacijskih i komunikacijskih tehnologija),

a doprinosom kojima se ostvaruju **tri razvojna cilja Zajedničke poljoprivredne politike Hrvatske⁷ i Europske unije do 2020:**

1. poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambeno-prerađivačku industriju
2. osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora
3. postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

Pri planiranju mjera odnosno aktivnosti i tipova operacija za njihovu provedbu a time i postizanje razvojnih ciljeva LRS, LAG se prvenstveno vodio implementacijom načela LEADER-a/CLLD-a za razdoblje 2014.-2020. odnosno maksimalnim doprinosom definiranim **ciljevima primjene LEADER pristupa u RH u razdoblju 2014. - 2020.⁸:**

1. promicanje ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerstva;
2. unapređenje i promicanje politike ruralnog razvoja;
3. podizanje svijesti o pristupu odozdo prema gore i važnosti definiranja lokalne strategije razvoja;
4. povećanje razine edukacije i informiranosti ruralnog stanovništva;
5. poboljšanje ruralnih životnih i radnih uvjeta, uključujući i dobrobit;
6. stvaranje novih, održivih mogućnosti zarade;
7. očuvanje i stvaranje novih radnih mjesta;
8. diversifikacija gospodarskih aktivnosti.

Temeljem dugotrajnih konzultacijskih procesa kako sa članovima tako i sa širom javnosti, LAG „Slavonska ravnica“ odlučio se za nekoliko prioriternih, **općih ciljeva LRS**, a to su prvenstveno:

- Povezivanje tradicije i inovativnosti u razvoju novih proizvoda i usluga kojima se planira doprinijeti povećanju svijesti stanovništva i razvojnih dionika o značaju nasljeđa
- Razvijati proizvodnu, turističku i rekreacijsku ponudu zasnovanu na održivom korištenju kulturno-povijesne, tradicijske i prirodne baštine
- Razvijati međusektorsko i strukovno povezivanje u razvoju proizvoda i usluga te razvijati društvenu i komunalnu infrastrukturu

Očekivani učinci općih ciljeva su prvenstveno: jačanje prepoznatljivosti područja, jačanje svijesti stanovnika i razvojnih dionika o vrijednosti ovog prostora, doprinos općem gospodarskom razvoju te doprinos općem povećanju kvalitete života na području LAG-a. Opći ciljevi LRS ostvaruju se putem **specifičnih ciljeva** odnosno strateških razvojnih ciljeva LAG-a do 2020-te godine:

1. Razvoj poljoprivrede i prerade drveta poticanjem uvođenja novih tehnologija i stvaranja proizvoda s dodanom vrijednosti temeljeno na načelima održivog razvoja
2. Razvoj prepoznatljivosti područja i kvalitete života u LAG-u „Slavonska ravnica“ jačanjem lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom

⁷ Izvor: Zakon o poljoprivredi (NN30/15)

⁸ Izvor Program ruralnog razvoja 2014.-2020., verzija 1.4

LAG „Slavonska ravnica“, metodom „odozdo prema gore“, definirao je prioritetne tipove operacija i mjere koji su doveli do definiranja strateških (specifičnih) ciljeva, shematski sažeto prikazano:

Prioritetni tipovi operacija u programskom razdoblju 2014.-2020.	Prioritetne Mjere (Aktivnosti) u programskom razdoblju 2014.-2020.	Strateški razvojni ciljevi LAG-a u programskom razdoblju 2014.-2020.
TO1.1.1 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	M1.1 Potpora razvoju konkurentne i održive poljoprivrede na području LAG-a	SC1 Razvoj poljoprivrede i prerade drveta poticanjem uvođenja novih tehnologija i stvaranja proizvoda s dodanom vrijednosti temeljeno na načelima održivog razvoja
TO1.1.2 Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnoja u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš		
TO1.1.3 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima		
TO 1.1.4 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava		
TO 1.2.1 Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva	M1.2 Potpora razvoju konkurentne i održive drvoprerađivačke proizvodnje	SC2 Razvoj prepoznatljivosti područja i kvalitete života u LAG-u „Slavonska ravnica“ jačanjem lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom
TO2.1.1 Neproizvodna ulaganja vezana uz očuvanje okoliša	M2.1 Potpora povećanju neproizvodnih ulaganja u diversifikaciju djelatnosti i održivo korištenje razvojne resursne osnove	
TO 2.1.2 Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima		
TO2.1.3 Ulaganje u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo		
TO2.1.4 Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture		
TO 2.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	M2.2 Potpora lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (CLLD)	
TO 2.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije		

3.2 CILJEVI, MJERE I TIPOVI OPERACIJA LRS ZA PODRUČJA LAG-A TEMELJENI NA MOGUĆNOSTIMA PRR 2014 – 2020

Strateški cilj 1	Razvoj poljoprivrede i prerade drveta poticanjem uvođenja novih tehnologija i stvaranja proizvoda s dodanom vrijednosti temeljeno na načelima održivog razvoja	
Obrazloženje, svrha, cilja		
<p>Analiza značajki područja te SWOT analiza pokazale su kako prostor LAG-a „Slavonska ravnica“ ima velike poljoprivredne (66,98% površine, 37.719,67 ha) i šumske površine (10.093,19 ha, 17,92% područja) koje su kroz cijelu povijest bile glavni resurs za razvoj gospodarskih aktivnosti. LAG je područje relativno diverzificirane poljoprivredne proizvodnje koja se zasniva na njegovoj krajobraznoj raznolikosti. Cijelo područje ima sve prirodne preduvjete za razvoj ratarstva no više u svrhu proizvodnje stočne hrane (tradicionalno stočarski kraj), te razvoj voćarstva. Također, radi velikih šumskih površina na području LAG-a je tradicionalno imalo razvijeno šumarstvo i preradu drveta. Od devedesetih, sve gospodarske grane, pa tako i poljoprivreda i prerada drveta, počele su rapidno propadati. Poljoprivredna gospodarstva stare i smanjuju proizvodnju, prerada drveta također opada. S druge strane, prisutan je lagani razvoj integrirane i ekološke poljoprivrede no i dalje je prisutna nedovoljna iskorištenost OIE. Aktivnostima koje će doprinijeti realizaciji ovog specifičnog cilja želi se doprinijeti razvoju poljoprivrednih gospodarstava i šumarstva / potaknuti drvnu preradu kroz poticanje restrukturiranja i modernizaciju proizvodnje, a s ciljem diversifikacije i povećanja tržišnog sudjelovanja. Prelazak na tržišno orijentiranu proizvodnju doprinijet će gospodarskoj održivosti posebno uvođenjem metoda i tehnologija koje će doprinijeti očuvanju resursne razvojne osnove i smanjenju utjecaja klimatskih promjena.</p>		
Očekivani rezultati provedbom LRS		
<ul style="list-style-type: none"> • Rast zaposlenosti u poljoprivredi, šumarstvu i s njima povezanim prerađivačkim djelatnostima za 2 zaposlena • Rast broja projekata sufinanciranih iz fondova EU (EPFRR kroz PRR 2014.-2020.) za 63 projekta • Povećanje ulaganja u restrukturiranje i/ili modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava za 150.000,00 EUR • Povećanje broja stoke (min. 200 grla) i korištenih poljoprivrednih površina za 20 ha u sustavu smanjenja utjecaja na emisije stakleničkih plinova i/ili amonijaka • Povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava koji sudjeluju u programima kvalitete, lokalnim tržištima, kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama za 15 PG-a • Razvoj 10 malih poljoprivrednih gospodarstava putem potpore LAG-a • Povećanje modernizacije tehnologije, strojeva, alata i opreme u šumarstvu i preradi drveta putem ulaganja od 30.000,00 EUR 		
Predviđena financijska alokacija za provedbu LRS do 2023	<p>➤ 60,61% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR (577.000,00 EUR) Ukupno SC 1: 46,18% ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 1.249.500,00 EUR (100%)</p>	
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), CMES/CMEF		
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020

577.000,00 EUR	63	6		
Izvor informacija	Izvješća APPRRR i Lokalne akcijske grupe „Slavonska ravnica“			
Prioritetne mjere (aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima PRR 2014.-2020.				
Broj i naziv prioritetne Mjere (aktivnosti)	Sukladnost s Mjerom PRR	Broj i naziv tipa operacije za provedbu Mjere		Sukladnost s tipom operacije iz PRR
M1.1 Potpora razvoju konkurentne i održive poljoprivrede na području LAG-a	4	TO1.1.1 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava		4.1.1
	4	TO1.1.2 Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnoja u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš		4.1.2
	4	TO1.1.3 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima		4.2.1
	6	TO 1.1.4 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava		6.3.1
M1.2 Potpora razvoju konkurentne i održive drvoprađivačke proizvodnje	8	TO 1.2.1 Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva		8.6.2
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	2		3	5
	2A	2C	3A	5D
Prioritetna Mjera (aktivnost) 1.1	Potpورا razvoju konkurentne i održive poljoprivrede na području LAG-a			
<p>Obrazloženje Mjere (grupe operacija za provedbu LRS)</p> <p>Putem ove mjere i pratećih tipova operacija za njezinu provedbu LAG će sufinancirati ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju kako bi se poboljšala ukupna učinkovitost i održivost poljoprivrednih gospodarstava, uključujući zaštitu okoliša i prilagodbu klimatskim promjenama. Ulaganja se odnose na sve poljoprivredne sektore no prednost imaju ulaganja u voćarstvu, povrćarstvu i stočarstvu. Ulaganja u nove i inovativne tehnologije doprinijet će smanjenju troškova proizvodnje i poboljšanje kvalitete poljoprivrednih proizvoda, te time ostvariti pozitivan učinak na dohodak - kao i na otvaranje novih radnih mjesta i njihovu održivost. Nadalje, ulaganja u novu opremu i tehnologiju imat će pozitivan utjecaj na okoliš, osobito na farmama, gdje se trebaju rješavati izazovi vezani uz okoliš i klimatske promjene kroz ulaganja u modernizaciju. Ulaganja u rekonstrukciju i modernizaciju farmi bit će usmjerena na poboljšanje kvalitete fizičke imovine s novim proizvodnim kapacitetima, kako bi se osigurala tehnička i tehnološka obnova farmi bitnih za rast produktivnosti i kako bi se osigurao temelj za dugoročnu konkurentnost. Posebna pažnja će se posvetiti OPG-ima kojih ima 94,66% u LAG-u „Slavonska ravnica“. S obzirom na veliki broj OPG čiji nositelji su stariji od 65 godina (27,93%) poticati će se i preuzimanje PG od strane mladih nositelja te će se na taj način poduprijeti i zapošljavanje mladih u ovom ruralnom području (danas je samo 13,98% nositelja OPG-a mlađe od 40 godina). Budući se poljoprivreda na području LAG-a zasniva na malim poljoprivrednim gospodarstvima ovom mjerom se planira potaknuti posebno njihov razvoj te</p>				

različiti oblici udruživanja i suradnje kako bi ista postala gospodarski održiva i tržišno konkurentna.							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 1.1	Lokalna akcijska grupa „Slavonska ravnica“, Razvojna agencija Brodsko-posavske županije (CTR d.o.o.) i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata						
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020. (i broj projekata)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	5	23	15	12	5
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (% , 19.2)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	6,51%	22,90%	13,13%	8,51%	6,41%
Prioritetna Mjera (aktivnost) 1.2	Potporna razvoju konkurentne i održive drvoprerađivačke proizvodnje						
Obrazloženje Mjere (grupe operacija za provedbu LRS)							
<p>Područje LAG-a bogato je vrijednim šumskim područjima (17,92% površine) a predindustrijska prerada drveta tradicijska je djelatnost kraja. Predindustrijskom preradom drva u Republici Hrvatskoj smatra se prerada koju obavljaju mali i srednji subjekti registrirani za obavljanje djelatnosti piljenja i blanjanja drva te proizvodnju poluproizvoda od drva, a obuhvaća piljenje, blanjanje, sušenje i dr. Ulaganja u modernizaciju će stvoriti uvjete za unaprjeđenje proizvodnih procesa i poslovnog okruženja te će stimulirati gospodarski rast. Istovremeno, modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme povećat će tržišnu konkurentnost, čime će se preokrenuti dugoročni negativni trend smanjenja stope zaposlenih u predindustrijskoj preradi drva što će rezultirati velikim pozitivnim učinkom na stanovništvo u ruralnim područjima. Svrha ove operacije je i uvođenje modernih metoda/tehnologija u predindustrijsku preradu drva što će, uz povećanje produktivnosti, također pridonijeti racionalnijem korištenju prirodnih resursa s pozitivnim učinkom na prirodu i okoliš. Ova mjera će pozitivno utjecati na poslovne aktivnosti obrta, mikro, malih i srednjih poduzeća u predindustrijskoj preradi drva, od čega su najvažnije: povećana proizvodnja, smanjeni troškovi proizvodnje, povećana kvaliteta proizvoda i poslovnih procesa, povećana fleksibilnost proizvodnje te kraći rokovi isporuke.</p>							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 1.2	Lokalna akcijska grupa „Slavonska ravnica“, RA Brodsko-posavske županije (CTR d.o.o.) i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata						
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020. (i broj projekata)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0	3	0
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (% , 19.2)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0	3,15%	0
<i>Napomena:</i>	<i>Detaljna razrada strateškog cilja te prioritetnih mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, pripadajućim indikatorima mjerenja rezultata (result indicators) i isporuka (output indicators, ciljanim korisnicima i kriterijima prihvatljivosti) nalazi se u Dodacima 3. i 5. te poglavlju 6.</i>						

Strateški cilj 2	Razvoj prepoznatljivosti područja i kvalitete života u LAG-u „Slavonska ravnica“ jačanjem lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom
Obrazloženje, svrha, cilja	
<p>Ruralno područje LAG-a, od devedesetih godina 20. stoljeća, karakterizira zaostajanje u gospodarskom razvoju, nerazvijena prateća društvena i komunalna infrastruktura, uključujući dostupnost usluga i uvjeta za život što je dovelo do smanjenja broja stanovnika te nedostatka interesa mladih obitelji da ostanu na području LAG-a. Istovremeno, to je područje bogato prirodnim, društvenim i kulturnim nasljeđem. Slabo korištenje resursa je posljedica nedostatka sredstava, suvremenih znanja i nedostatka novih vještina, ali i posljedica nedostatka kvalitetnih lokalnih razvojnih projekata. Kako područje LAG-a obiluje vrijednim šumskim i drugim područjima posebno u području mreže NATURA 2000 (21,28% površine LAG-a), jasna je nakana da upravo ovu komparativnu prednost koristi kao važnu razvojnu resursnu osnovu. Rekonstrukcijom i izgradnjom male infrastrukture u ruralnim područjima stvaraju se preduvjeti za poticanje društveno-gospodarskog rasta i zaustavljanje negativnog depopulacijskog trenda u ruralnim područjima. Cilj je poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim sredinama, doprinos atraktivnosti sela i njegovom razvojnom potencijalu za druge aktivnosti te poticanje rasta i društveno - ekonomske održivosti. Aktivnostima koje će doprinijeti realizaciji ovog specifičnog cilja želi se doprinijeti razvoju nepoljoprivrednih djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima s ciljem diverzifikacije, ali i povezivanja turizma i poljoprivrede kroz očuvanje okoliša.</p>	
Očekivani rezultati provedbom LRS	
<ul style="list-style-type: none"> • Rast broja projekata sufinanciranih iz fondova EU (EPFRR kroz PRR 2014.-2020.) za 47 projekata • Rast zaposlenosti na poljoprivrednim gospodarstvima putem projekata kojima je dodijeljena potpora iz PRR 2014.-2020. za 4 zaposlena • Povećanje šuma / drugih šumskih područja za 40 ha te poljoprivrednih površina za 30 ha na kojima se podupire očuvanje biološke raznolikosti • 40% ruralnog stanovništva ima koristi od poboljšanih usluga/infrastruktura financiranih iz PRR 2014.-2020. putem Mjere 19 • Jačanje veza između LAG-ova i različitih razvojnih dionika ruralnih područja razvojem implementacijom projekata suradnje na nacionalnoj i međunarodnoj razini putem 2 projekata suradnje • Jačanje upravljačkih sposobnosti organizacija koje pružaju potporu razvoju ruralnog područja putem provedbe min. 15 aktivnosti usmjerenih poticanju općeg lokalnog razvoja, u koje je uključeno min. 150 sudionika • Razvoj društvene uključenosti, smanjenja siromaštva, diverzifikacije, malog poduzetništva i kreiranje radnih mjesta jačanjem animacije stanovništva i sustava cjeloživotnog učenja te stjecanja znanja i vještina putem provedbe min. 26 animacijsko-edukacijskih aktivnosti koje uključuju min. 260 sudionika 	
Predviđena financijska alokacija za provedbu LRS do 2023	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 39,39% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020. (375.000,00 EUR) ➤ 100% sredstava LAG-a za podmjeru 19.3 PRR 2014-2020 (5% od 19.2., uk. 19.3: 47.600,00 EUR) ➤ 100% sredstava LAG-a za podmjeru 19.4 PRR 2014-2020 (25% od 19.2 + 25% od 19.3; 249.900,00 EUR) <p>Ukupno SC 2: 53,82% (672.500,00 EUR) ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 1.249.500,00 EUR (100%)</p>
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), CMES/CMEF	

Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2/ PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2/19.3 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2/19.3/19.4 PRR 2014-2020	
672.500,00 EUR	47	6	
Izvor informacija	Izvješća APPRRR i Lokalne akcijske grupe „Slavonska ravnica“		
Prioritetne mjere (aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima PRR 2014.-2020.			
Broj i naziv prioritetne Mjere (aktivnosti)	Sukladnost s Mjerom PRR	Broj i naziv tipa operacije za provedbu Mjere	Sukladnost s tipom operacije iz PRR
M 2.1 Potpora povećanju neproizvodnih ulaganja u diversifikaciju djelatnosti i održivo korištenje razvojne resursne osnove	4	TO2.1.1 Neproizvodna ulaganja vezana uz očuvanje okoliša	4.4.1
	6	TO 2.1.2 Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	6.4.1
	7	TO2.1.3 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu	7.4.1
	8	TO 2.1.4 Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture	8.5.2
M2.2 Potpora lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (CLLD)	19	TO 2.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	19.3.1/19.3.2
	19	TO 2.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	19.4
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	1		6
	1A	1B 1C	4A 6A 6B
Prioritetna Mjera (aktivnost) 2.1	Potpora povećanju neproizvodnih ulaganja u diversifikaciju djelatnosti i održivo korištenje razvojne resursne osnove		
Obrazloženje Mjere (grupe operacija za provedbu LRS)			
<p>U okviru ove mjere potpore će se odobravati za ulaganja u očuvanje staništa i krajobraznih obilježja, uključujući izgradnju i obnovu zelene infrastrukture. Na području LAG-a nalaze se poplavna prisavski pašnjaci (Gajna), bare poplavne livade i poplavne šume hrasta lužnjaka. Ova staništa nastala su antropogenim djelovanjem kroz stoljeća te će se poticati aktivnosti koje podupiru očuvanje i održivo korištenje ovog prostora kako ne bi došlo do sukcesije i širenja šumskih zajednica. Na ovim područjima može se uzgajati i autohtone pasmine domaćih životinja koja su se tradicionalno uzgajale na području LAG-a (crna slavonska svinja, hladnokrvni posavski konji i dr.). LAG će podupirati aktivnosti koje sprječavaju širenje invazivnih alohtonih vrsta na poljoprivrednom zemljištu te širenje pionirskih šumskih vrsta koje smanjuju krajobraznu vrijednost te nepovoljno utječu na postojeću bioraznolikost.-Putem ove mjere LAG će, svojim aktivnostima, potaknuti održivo korištenje svoje resursne razvojne osnove odnosno kulturno – povijesne/tradicijske i prirodne baštine diverzificiranjem djelatnosti prvenstveno na poljoprivrednim gospodarstvima kako bi prihodi stanovnika što manje ovisili o jednom izvoru prihoda. Time će LAG ujedno stvoriti raznoliku ponudu proizvoda i usluga putem kojih će i cijelo</p>			

područje postati prepoznatljivo na nacionalnoj i međunarodnoj razini.-Ova operacija poboljšat će općekorisne funkcije šuma i šumskih kultura s naglaskom na zaštitu tla, voda i zraka, poboljšavajući pritom povoljan utjecaj šuma na klimu, očuvanje i povećanje biološke raznolikosti, vezivanje ugljika i otpuštanje kisika te na estetsku ulogu šuma, što će značajno doprinijeti poboljšanju njihove otpornosti i okolišne vrijednosti te će, također, dugoročno povećati njihovu gospodarsku vrijednost. Projekti unutar ove operacije učinit će rekreacijske, turističke i zdravstvene koristi šuma dostupnijima ruralnom i ostalom stanovništvu, što će doprinijeti povećanju njihove okolišne vrijednosti. Nadalje, realizacija tih projekata istaknut će specifične dijelove šumskih ekosustava ili područja od posebnog značaja. Operacija pridonosi povećanju javne dobrobiti i rekreacijske vrijednosti šuma kao i povećanju svijesti javnosti o važnosti očuvanja i održivog upravljanja šumskim ekosustavima, što će doprinijeti očuvanju i poboljšanju biološke raznolikosti, uključujući područja ekološke mreže Natura 2000. Na ovu mjeru se nadovezuju druge mjere i vrste operacija LRS koje će potaknuti razvoj ruralnog gospodarstva i pomoći u izazovima koji su specifični u ruralnim sredinama kao što su gospodarski, zemljopisni i demografski uvjeti koji se odnose na udaljenost, smanjenje stanovništva, starenje, društvenu izolaciju i tržišnu strukturu koje mogu utjecati na živote ljudi. Udaljenosti od gospodarskih središta i usluga s ograničenim lokalnim sadržajima stvaraju dodatne izazove. Ulaganja putem ove mjere imaju za cilj ublažiti neke od tih poteškoća osobito nedostatak pristupa uslugama i infrastrukturi, kao što su ulaganja razvoj kulturnih, sportskih sadržaja i sadržaja za slobodno vrijeme.

Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 2.1	Lokalna akcijska grupa „Slavonska ravnica“, RA Brodsko-posavske županije (CTR d.o.o.) i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata						
--	---	--	--	--	--	--	--

Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020.(i broj projekata)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	2	2	15	20	0

Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (% , 19.2)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	7,88%	7,88%	7,88%	15,76%	0

Prioritetna Mjera (aktivnost) 2.2	Potpore lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (CLLD)
--	--

Obrazloženje Mjere (grupe operacija za provedbu LRS)

LAG predstavlja partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora koji zajednički rade na poboljšanju uvjeta života na području LAG-a. Stoga je nužno konstantno educirati stanovnike područja LAG-a o novim modelima i mogućnostima rasta i razvoja te jačanja kvalitete života, ali usporedo je nužno ispitivati njihove potrebe i viđenje razvoja kako bi se realno stanje odrazilo kroz kvalitetno strukturiranu strategiju razvoja LAG-a. Članove LAG-a i zaposlenike LAG-a potrebno je dodatno usavršavati kako bi mogli djelovati kao motivatori u zajednici, ali i kako bi na kvalitetan način mogli oslušivati potrebe zajednice i osmišljavati kvalitetne odgovore na potrebe zajednice. Kvaliteta i iskustvo udruga na području LAG-a omogućava da se potiče daljnji socijalno-gospodarski razvoj područja, a kroz daljnji razvoj poslovnih zona i jačanje gospodarskih subjekata moguće je stvoriti mrežu za jasnu artikulaciju socio-ekonomskih uvjeta razvoja. Prilikom razvoju predstavlja i bogata ponuda dodatnih oblika obrazovanja stanovništva čime se jača demografska slika stanovništva. LAG omogućuje stvaranje kvalitetnih veza za provedbu transnacionalnih projekata u kojima se razmjenjuju stavovi, iskustva i primjeri dobre prakse u razvoju poljoprivrede i nepoljoprivrednih djelatnosti. Bogatstvo kulture, prirodnih vrijednosti i očuvanost krajolika dobra su osnova za stvaranje dodatne turističke ponude ili razvoj

drugih nepoljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a, a oblikovano i temeljeno na primjerima dobre prakse kroz međuteritorijalne i transnacionalne projekte.							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 2.2	Lokalna akcijska grupa „Slavonska ravnica“, projektni partneri u projektima suradnje						
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020. (i broj projekata.) - 2 realizirana projekta suradnje (19.3)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	2 (19.3.1)	2 (19.3.2)	0	
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (% za 19.3)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	20% (19.3.1)	80% (19.3.2)	0	0
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (% za 19.4)	N/A	N/A	4%	24%	24%	24%	24%
Napomena:	<i>Detaljna razrada strateškog cilja te prioriternih mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, pripadajućim indikatorima mjerenja rezultata (result indicators) i isporuka (output indicators, ciljanim korisnicima i kriterijima prihvatljivosti) nalazi se u Dodacima 4. i 5. te poglavlju 6.</i>						

3.3 OPIS MJERA UKLJUČUJUĆI DEFINIRANJE KORISNIKA, KRITERIJA PRIHVATLJIVOSTI

Detaljan opis mjera (aktivnosti), definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti, kako je navedeno u prethodnom poglavlju u dijelu Napomena, nalazi se u Dodacima 3.,4., i 5.

3.4 OPIS TEMA PLANIRANIH PROJEKTA SURADNJE I NAČIN ODABIRA PROJEKATA SURADNJE

Suradnja uključuje razmjenu dostignuća, iskustava i znanja između LAG-ova i drugih lokalnih razvojnih dionika ruralnih područja unutar zemalja EU i tzv. trećih zemalja (pristupnica u članstvo EU). Suradnja podrazumjeva transfer dobre prakse odnosno inovativnih rješenja razvoja lokalnih zajednica temeljenog na znanjima i iskustvima stečenim tijekom godina rada na razvoju ruralnih područja u kojima se provodi LEADER/CLLD pristup lokalnom razvoju. 2 su temeljna oblika umrežavanja/suradnje:

1. Institucionalno umrežavanje: putem Europskih mreža za ruralni razvoj (ENRD, ELARD), nacionalne Mreže za ruralni razvoj te nacionalnih mreža LAG-ova kao i putem regionalnih i lokalnih organizacija/asocijacija koje omogućuju suradnju različitih dionika ruralnog razvoja, i LAG-a, kao organizacije i članova lokalnog partnerstva, pojedinačno, strukovno i tematski.
2. Projektna suradnja: putem suradnje LAG-ova i njihovih razvojnih dionika koji primjenjuju LEADER/CLLD pristup a koji provode zajednički projekt sa drugim LAG-om, ili sa grupom koja ima sličan pristup u drugoj regiji, državi članici, ili čak u nekoj trećoj zemlji. Projekti suradnje koji će se provoditi putem operacije 2.2.1 nisu samo izmjenjivanje iskustava, već oni moraju uključivati konkretne zajedničke projekte. Projektna suradnja na razini LEADER/CLLD programa provodi se putem 2 tipa suradnje: međuregionalna suradnja koja se provodi između različitih ruralnih područja unutar država članica ili između LAG-ova, i otvorena je za ostale lokalne grupe koje

koriste sličan participativan pristup; i transnacionalna suradnja koju karakterizira suradnja između LAG-ova iz najmanje dvije države članice, ili suradnju sa grupama iz trećih država koje prate sličan pristup. LAG, putem provedbe tipa operacije 2.2.1 planira provedbu 2 projekta i umrežavanje sa LAG-ovima na području RH i EU na temama:

Tematsko područje projekta suradnje 1

Jačanje kapaciteta dionika u stvaranju dodane vrijednosti i povećanja dohodka iz poljoprivrede i drvne prerade razvojem uspostave proizvodno-distribucijskih lanaca koji omogućuju stvaranje inovativnih tehnoloških procesa i udruženja (proizvođačke grupe/klasteri...) u svrhu razvoja novih proizvoda koji su proizvedeni u Hrvatskoj od sirovine do krajnjeg proizvoda, te efikasniji razvoj i promocija proizvoda, posebno na značajnijim distribucijskim tržištima poput npr. Jadranske regije

Ovim projektom najviše se doprinosi ostvarenju cilja 1, Mjeri 1.1 i tipovima operacija 1.1.1, 1.1.3 te 1.1.4; Mjeri 1.2, tipu operacije 8.6.2.

Tematsko područje projekta suradnje 2

Jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti s posebnim naglaskom na razvoj selektivnih oblika ruralnog turizma temeljenog na održivg korištenju razvojne resursne osnove revitalizacijom tradicijske baštine izvan i u prostorima ekološke mreže NATURA 2000

Ovim projektom najviše se doprinosi ostvarenju cilja 2, Mjeri 2.1 i tipovima operacija 2.1.1 te 2.1.4 ali i 2.1.1, te 2.1.3 u dijelu vezanom za rekreacijsku infrastrukturu, su aktivnosti povezane sa ostvarenjem cilja 1, posebno Mjerom 1.1, tipom operacije 1.1.3, čija ulaganja mogu predstavljati dodatni sadržaj u razvoju turizma.

Ovakvom strukturom razvidan je integrirajući inovativan karakter pristupu lokalnom razvoju vođenog lokalnom zajednicom, odnosno provedba LRS putem CLLD pristupa, kao i doprinos horizontalnim međusektorskim cilljevima LRS odnosno Mjere 19 PRR 2014.-2020. LAG će posebnu pažnju posvetiti uključivanju sudionika iz osjetljivih društvenih skupina (žene i mladi, nezaposleni i dr.).

3.5 INOVATIVAN I INTEGRIRANI KARAKTER STRATEGIJE

LRS LAG-a „Slavonska ravnica“ izrađena je načinom *odozdo prema gore*, odnosno prema definiranom stanju i potrebama područja ali i prema jasno iskazanim potrebama krajnjih korisnika s kojima se raspravljala svaka ključna faza u izradi strategije. LRS je osmišljena na način međusobne sukladnosti nadopunjavanja mjera i tipova operacija za postizanje programiranih ciljeva, što je jasno vidljivo iz integriranog prikaza očekivanih rezultata.

Inovativan karakter Strategije

Sama izrada dokumenta, stalnom provedbom konzultacija sa širokim krugom razvojnih dionika, predstavlja inovaciju u programiranju razvoja lokalnog područja. Porastom svijesti kako će isti zaista biti vođen lokalnom zajednicom odnosno odabirom projektnih prijedloga od strane lokalnog partnerstva (provedba 8. načela CLLD pristupa) također predstavlja inovativan pristup lokalnom razvoju. Sve aktivnosti koje LAG potiče ne smiju imati štetan utjecaj na okoliš i moraju voditi održivom gospodarskom razvoju područja. Odabrani tipovi operacija u funkciji su daljnjeg jačanja ključnih razvojnih sektora – poljoprivrede i drvne prerade/šumarstva, koji su tradicionalno bili osnova gospodarskog razvoja a za njihov daljnji razvoj postoji realan potencijal. Svim operacijama potiče se primjena inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i prerađivačkim djelatnostima naslonjenim na ove sektore, kao i kod dopunskih djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima, a sve u svrhu jačanja dohodovnosti putem inovativnih gospodarskih aktivnosti i nabave novih tehnologija (SC1/SC2). Putem operacija drugog cilja razvoj područja LAG-a usmjerava se i na razvoj temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, ulaganjima u društvenu infrastrukturu, ali i projektima razvoja rekreacijske infrastrukture kojima se jednako povećava kvaliteta života stanovnika ali i stvara veća javna turistička ponuda na koju se naslanja održivost ulaganja privatnog sektora. Putem kriterija odabira projekata posebno će se vrednovati inovativnost u pristupu razvoja projekata i različitih razvojnih rješenja, s naglasom na one kojima se revitalizira i čuva tradicijsko nasljeđe područja LAG-a „Slavonska ravnica“.

Zaštita okoliša

Prostor LAG-a „Slavonska ravnica“ visoko je vrijedno prirodno područje s velikim prostorima u mreži NATURA 2000. Provedbom aktivnosti unutar SC 1/SC2 LAG će poticati ulaganja koja su okolišno prihvatljiva i održiva, imaju pozitivan utjecaj na okoliš i uvode tehnologije i procese koji omogućuju opće poboljšanje okoliša te očuvanja biološke raznolikosti. Putem kriterija za odabir projekata posebnu prednost će dati onima koja se provode na područjima zaštićene prirodne baštine. LAG će informirati i animirati sve lokalne razvojne dionike, posebno prijavitelje projekata za realizaciju LRS za uporabu tehnologija i zahvata koji koriste materijale koji nisu štetni za okoliš, prihvatljivi su za ljude i okolinu. LAG će, svojim animacijsko-informativno-edukacijskim aktivnostima, posebno poticati uvođenje tzv. „zelene nabave“ kod krajnjih korisnika iz javne i privatne interesne skupine, te prijenos znanja i vještina o tehnologijama i metodama kojima se osigurava provedba mjera zaštite okoliša.

Klimatske promjene

Operacijama smanjenja emisija metana u stočarskoj proizvodnji koje se predviđaju provedbom LRS (SC1) doprinosi se ublažavanju negativnih posljedica klimatskih promjena. Ulaganja u okviru potpora uvođenju novih tehnologija i procesa u poljoprivredi (prvenstveno usmjerenih na restrukturiranje gospodarstva) i preradi drveta omogućit će se lakša prilagodba i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena u području LAG-a smanjenjem emisija štetnih tvari, ali i

omogućiti veća otpornost gospodarstva na negativne utjecaje klimatskih promjena. Operacije koje se odnose na očuvanje bioraznolikosti šuma imaju pozitivan utjecaj na klimatske promjene pošto se poboljšavaju općekorisne funkcije šuma (SC2). Razvojem lokalne infrastrukture unutar (SC2), prednost će se dati tehnikama koje su otpornije na klimatske promjene. Projektima suradnje i operacijama koje potiču udruživanje potiče se razvoj zajedničke logistike, skladištenja i prijevoza čime se direktno smanjuje emisija ugljičnog dioksida u atmosferu. Aktivnostima prijenosa znanja i vještina poticati će se provedba projekata koji doprinose smanjenju štetnog utjecaja poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene i dodatno educira stanovništvo o potrebi ublažavanja klimatskih promjena i utjecaju poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene.

3.6 USKLAĐENOST SA NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Usklađenost ciljeva sa prioritetima i fokus područjima (a time i ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike RH i EU) Programa ruralnog razvoja navedena je u prethodnim poglavljima, dok je usklađenost mjera i tipova operacija dodatno detaljno prikazana u poglavlju 6. ali i Dodacima 3. i 4. Nadređeni strateški razvojni dokument županijske razine kojemu direktno doprinosi LRS LAG-a „Slavonska ravnica“ je Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije 2011.-2013. (s produžetkom trajanja do 2015.). Doprinos LRS mjeri se putem indikatora isporuka (*outputa*) na razini mjera kojima se kumulativno mjeri ostvarenje rezultata postizanja strateških ciljeva (indikator rezultata). Putem doprinosa prioritetima LRS LAG-a direktno doprinosi ostvarenju ZPP-a i strategije Europa 2020, odnosno s njom usklađenom Sporazumu o partnerstvu RH i EU za radoblje 2014.-2020. kao trenutno, krovnom strateškom razvojnom okviru RH za korištenje ESI fondova.

Schema usklađenosti LRS s relevantnim nadređenim strateškim razvojnim dokumentima RH		
	LRS LAG-a: SC1/M1.1, M1.2	LRS LAG-a: SC2/M2.1, M2.2
ZPP (opći ciljevi) 2014.-2020.	C2: Osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora C1: Poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambeno-prerađivačku industriju	C3: Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.
Prioritet i fokus područje PRR 2014.-2020.	P2/FP2A, 2C; P3/FP3A; P5/FP5D	P1/FP1A, 1B, 1C; P4/FP4A; P6/FP6A, 6B
Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.	C1 Poboljšanje ekonomske uspješnosti C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina	C2 Poboljšani pristup financiranju C3 Promocija poduzetništva C5 Poboljšano poslovno okruženje; uz C1 i C4
Strategija razvoja turizma RH do 2020	C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje	C1 Poboljšavanje strukture i kvalitete smještaja C2 Novo

		zapošljavanje C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje
	C1 Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu C2 Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba	C3 Uspostavljanje koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, te sustava praćenja i evaluacije; uz C1 i C2
ŽRS Brodsko-posavske županije 2011.-2013.(2015.)	SC 1 Jačanje gospodarstva na način koji vodi značajnom i kontinuiranom povećanju zaposlenosti i kvalitete radnih mjesta	SC1; SC 2 Zaštita prirode i okoliša kao temelja održivog razvoja i gospodarskih aktivnosti SC 3 Kontinuiran razvoj obrazovnog sustava u skladu s potrebama gospodarstva SC 4 Poboljšanje kvalitete života, razvoj društvene infrastrukture i unapređenje položaja socijalno osjetljivih skupina

3.7 OPIS ODABIRA PROJEKATA NA RAZINI LAG-A

Faza	Opis aktivnosti unutar pojedine faze provedbe nakon odobrenja LAG-a od strane UTMP/APPRRR-a za provedbu LRS:
I	Obuhvaća definiranje općih uvjeta prihvatljivosti projekata temeljem planirane LRS ali i sukladno definiranoj dokumentaciji i uvjetima APPRRR-a. Definiranje dokumentacije i postupaka dio su internih procedura LAG-a za provedbu LRS. Opći uvjeti sadrže definiranje ciljanih korisnika prema sukladnom tipu operacije iz PRR, detaljan opis tipova operacija, prihvatljivih aktivnosti, uvjeta prihvatljivosti, prihvatljivih i neprihvatljivih troškova, prihvatljivih prijavitelja, iznosa i intenziteta potpore, te kriterije rangiranja. LAG izrađuje i Vodič za vrednovanje (odabir) projektnih prijedloga. U odnosu na planirano u LRS LAG-a „Slavonska ravnica“ moguće su promjene obzirom na regulatorni okvir provedbe pojedinog tipa operacije/podmjere/mjere nacionalne razine.
II	LAG priprema natječajnu dokumentaciju za objavu natječaja (na razini LAG-a) koja obuhvaća pripremu tehničke dokumentacije za objavu javnog poziva, koji sadržava min.: rokove podnošenja za nositelje projektnih prijedloga; tip operacije za koji se raspisuje natječaj; prihvatljive korisnike; iznos i intenzitet potpore za dodjelu nositeljima odabranih projektnih prijedloga; dokumentaciju za podnošenja projektnih prijedloga i kriterije odabira.

<p>III</p>	<p>Pripremljeni obrasci objavljuju se na mrežnim stranicama LAG-a te svih članova LAG-a, u elektronskoj verziji, što predstavlja slijedeću fazu – odnosno objavu javnog poziva LAG-a za prijavu projektnih prijedloga u okviru provedbe LRS koji je objavljuje sukladno Planu provedbe LRS i izrađenom Godišnjem akcijskom planu provedbe LRS u tekućoj godini, prethodno usuglašenim s APPRRR. Plan provedbe i godišnji Akcijski plan za javnu objavu, odobrava Skupština LAG-a. Natječaj za dodjelu sredstava za pojedini TO raspisuje se samo ukoliko je APPRRR raspisala najmanje jedan natječaj za TO sukladan tipu operacije LAG-a. Javnost se izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Za vrijeme trajanja natječaj LAG će organizirati minimalno 3 informativna dana/radionice za potencijalne prijavitelje s jasnim uputama o ispunjavanju obrazaca, ciljem i svrhom prijave projekata. Informativni dani istovremeno su javna komunikacija LRS usmjereni animaciji lokalnih razvojnih dionika u cilju ispunjavanja temeljenih načela LEADER/CLLD-a (animacijsko-informativne aktivnosti, tip operacije LRS 2.2.2). LAG, tijekom trajanja javnog poziva, ima jasno navedene kontakte i vrijeme u kojemu će odgovarati na pisane i usmene upite potencijalnih korisnika, zaključno do 1 dan prije zatvaranja natječaja LAG-a za provedbu LRS.</p>
<p>IV</p>	<p>Obuhvaća aktivnosti: zaprimanje, ocjenjivanje i odabir projektnih prijedloga. Projektni prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese LAG-a temeljem Uputa za prijavitelje. Ocjenjivanje projektnih prijedloga provodi se prema unaprijed definiranim i javno dostupnim kriterijima. Ocjenjivanje projektnih prijedloga obuhvaća prvo administrativnu provjeru sukladnosti s traženim uvjetima prihvatljivosti korisnika i ulaganja – koju provodi ured (stručna služba) LAG-a. Ako neki od dokumenata nedostaje ili je nejasan, LAG pisanim putem izvješćuje aplikanta kako ima 5 radnih dana za pisanu dostavu dopune ili objašnjenja. Zatim, ured LAG-a izrađuje izvješće o administrativnoj provjeri, privremenu Rang listu temeljem uvjeta i kriterija, te upućuje dokumentaciju na daljnje odlučivanje Upravnom odboru LAG-a. Upravni odbor provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj Rang listi, te prema dodatnim kriterijima doprinosa dodanoj vrijednosti LRS načelima LEADER/CLLD-a i potrebama LAG-a (kriteriji procjene sukladnosti sa LEADER/CLLD načelima i specifičnim uvjetima LAG-a navedeni su u Dodatku 5.). U slučaju da 2 ili više projektnih prijedloga imaju jednak broj bodova, primjenjuje se načelo prvenstva predaje projektnog prijedloga na natječaj. Svi članovi Upravnog odbora moraju potpisati izjavu o izbjegavanju sukoba interesa. Konačne odluke donose se konsenzusom. Projekt može biti izabran za potporu LAG-a ako ga je odobrilo najmanje 51% članova Upravnog odbora koji imaju pravo glasa pri odlučivanju (<i>op.a. moguće je da je redovni član Upravnog odbora izuzet od glasanja ako je u potencijalnom sukobu interesa, što se bilježi zapisnikom za sastanka</i>). Sastanku Upravnog odbora mogu prisustvovati sve zainteresirane osobe i otvoren je za javnost. Rang lista odobrenih projekata objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a. Ovim postupcima osigurava se transparentnost selekcijskog postupka sukladno Uredbi (EU) br.1030/2013, članak 34. Nakon objave, LAG otvara rok od 7 dana za pisanu mogućnost o žalbi korisnika na odluku Upravnog odbora. U slučaju žalbe, saziva se Skupština LAG-a koja provodi konačno odlučivanje o odobrenju ili odbijanju projektnog prijedloga korisnika.</p>

V	<p>Nakon konačnog odabira projektnih prijedloga za pojedini tip operacije, LAG u roku od 30 dana dostavlja APPRRR-u dokumentaciju vezanu za postupak odabira i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Popis osoba koje su sudjelovale u odabiru projekata; s pratećim izjavama o nepristranosti (izbjegavanju sukoba interesa); b) Zapisnik sa sjednice Ocjenjivačkog odbora i Upravnog odbora; sa pratećom dokumentacijom, a obavezno dostavlja tablicu s prikazom kriterija odabira i ostvarenog broja bodova po svakom članu Ocjenjivačkog odbora; c) Rang listu svih prijava projektnih prijedloga. <p>APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a sa LRS. Nakon provedenog postupka, obavještava LAG, a nositelj pojedinog projekta u slučaju pozitivnog odgovora, mora podnijeti zahtjev za potporu APPRRR-u.</p>
VI	<p>Završna faza obuhvaća prijavu odabranih i potvrđenih projektnih prijedloga krajnjih korisnika na natječaj APPRRR-a za provedbu podmjere 19.2. koji se otvara u AGRONET-u za provedbu tipa operacije sukladne PRR. APPRRR provodi administrativnu provjeru prihvatljivosti odabranog projekta na razini LAG-a prema posljednjem objavljenom natječaju na nacionalnoj razini. Nakon provedene administrativne kontrole projektnih prijedloga za koje je APPRRR donijeo odluku o dodjeli sredstava, korisnik pokreće provedbu projekta te nakon završetka podnosi zahtjev za isplatu sredstava putem AGRONET aplikacije koja se nalazi na www.apprrr.hr. Aktivnosti provedbe projekata mogu započeti nakon donošenja odluke o dodjeli sredstava od strane APPRRR-a. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane APPRRR-a objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a „Slavonska ravnica“</p>

4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS

Proces izrade LRS LAG-a započeo je u listopadu 2015. godine i trajao sve do ožujka 2016. godine, a temeljen je na osnovnim načelima CLLD pristupa koji je korišten u izradi:

- Razvoj utemeljen na značajkama lokalnog područja – kroz izrađenu osnovnu analizu područja utvrđene su prilike, prijetnje, snage i slabosti područja koje obuhvaća LAG te su definirani tipovi operacija, mjere i ciljevi koji najbolje integriraju potrebe područja
- Pristup *odozdo prema gore* – u izradu LRS bio je uključen širok krug zainteresiranih dionika u proces izrade i to putem radionica, konzultacija, javnih savjetovanja, intervjua, održavanjem info-dana. Ciljevi su definirani putem definiranja tipova operacija pristupom *odozdo prema gore*.
- LAG je u svom radu poštovao načela LEADER/CLLD pristupa, odluke su se donosile većinom konzesusom među sudionicima ili većinom glasova, iako su se nakon rasprava najčešće donosile jednoglasno; u izradi LRS LAG je pazio na zastupljenost različitih interesnih skupina.
- Inovativan pristup lokalnom razvoju – ciljevi, aktivnosti i tipovi operacija koji su definirani kroz LRS sadrže inovativne pristupe u razvoju- potiču nabavu novih tehnologija i uvođenje inovativnih procesa, potiču se operacije koje na inovativan način rješavaju lokalne potrebe i animiraju lokalno stanovništvo.
- Integrirani i multisektorski pristup – ciljevi i aktivnosti međusobno su integrirane te ostvarenje jednog cilja doprinosi boljem i bržem ostvarenju ostalih ciljeva. Posebno se to ogleda u komplementarnosti ciljeva 1 i 2 , a je cilj 2 je ujedno integriran kao krovni cilj kroz koji se odvija cjelokupna administracija aktivnosti unutar LRS te osigurava efikasna provedba planiranih akcija.

- Umrežavanje i suradnja – Strategijom se potiču aktivnosti umrežavanja – kako na horizontalnoj razini, među pojedinim poljoprivrednim proizvođačima, tako i po vertikalnoj osnovi, povezivanje ponude i potražnje – posebno putem projekata suradnje.
- De-centralizirana administracija – odabir projekata od strane lokalnog razvojnog partnerstva.

Strategija je bila rađena putem konzultacijskih procesa vanjskog stručnjaka i članova Upravnog odbora, dok se u međuvremenu, između sastanaka UO, provodio dodatni konzultacijski proces sa širom javnosti. U proces izrade Strategije aktivno su uključeni svi članovi Skupštine kojima je prezentiran proces izrade Strategije, raspravljalo se o ključnim pitanjima oko definiranja ciljeva razvoja, akcijskog i financijskog plana, mehanizmima provedbe i administracije LRS. Upravni odbor potvrđivao je izrađene nacрте pojedinih poglavlja te konačni nacrt LRS. Stručna služba LAG-a (članovi ureda, volonteri i zaposlenici) sudjelovali su u izradi LRS kroz održavanje i internih konzultacijskih sastanaka sa vanjskim stručnjakom, kao i putem elektroničke i usmene komunikacije te video-konferencijama. Lokalni dionici, stanovnici LAG-a, predstavnici javne i privatne (gospodarski/civilni) interesne skupine uključeni su u pripremu LRS kroz sudjelovanje na informacijskim sastancima ali i putem web stranice LAG-a te stalnim usmenim konzultacijama od strane stručne službe (ureda) LAG-a, putem provedenih javnih savjetovanja a posebno kroz postupak prikupljanja projektnih ideja za formiranje Baze projekata. U svim fazama pripreme i izrade LRS-a, sudjelovali su predstavnici različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomski ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije. U izradi LRS-a udio žena bio je 23%, a mladih do 29 godina, 10%. Najviše su sudjelovali dionici u dobi od 29-50 godina starosti, njih 65%. U izradi LRS sudjelovalo je 18% predstavnika javnog sektora te 31% predstavnika civilnog i 51% gospodarskog sektora. Popis sudionika u izradi LRS nalazi se u Dodatku 6.

R. br.	Radionice - teme i opis rada	Broj sudionika	Mjesto	Datum
1.	Uvod u izradu Lokalne razvojne strategije LAG-a "Slavonska Ravnica"	15	Bukovlje	20.10.2015.
2.	Osnovna analiza stanja s analizom razvojnih mogućnosti i ograničenja te SWOT analizom	32	Općina Vrpolje	28.12.2015.
3.	Kohezijska logika LRS-definiranje realnih ciljeva LRS i kreiranje akcijsko-financijskog plana	40	Općina Oprisavci	29.02.2016.
4.	Procjena potreba, problema i potencijala na području općine u svrhu izrade LRS 2014-2020.	71	Održano 8 radionica	07-15.03.2016.

4.1 OPIS PARTNERSTVA

Detaljan prikaz strukture i sastava partnerstva udruge LAG „Slavonska ravnica“ nalazi se u Dodatku 7., ovdje je prikazana samo interesna i rodna struktura cijelog lokalnog partnerstva te Upravnog odbora koji je ujedno i tijelo koje odlučuje o odabiru projektnih prijedloga krajnjih korisnika, nositelja projekata, za provedbu LRS LAG-a.

Skupština (lokalno razvojno partnerstvo) LAG-a „Slavonska ravnica“				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
16	34	11	18	21
32%	68%	22%	36%	42%

Upravni odbor LAG-a „Slavonska ravnica“				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
5	8	3	5	5
38%	62%	24%	38%	38%

5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

Akcijski plan prikazuje gantogram planiranog tijeka implementacije mjera (aktivnosti) za postizanje očekivanih rezultata strateških ciljeva LRS, u programskom razdoblju 2014.-2020. Akcijski plan ujedno sadrži i planirani broj projekata u navedenom programskom razdoblju, za čije se prikupljanje planiraju otvoriti javni pozivi (natječaji) LAG-a za provedbu LRS (sukladno Bazi prikupljenih projektnih ideja). Financijski plan koji prati navedeni akcijski plan nalazi se u prvoj tablici u poglavlju 8.

SC/M/TO	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno projekata
SC1	N/A[1]	N/A	5	23	15	15	5	63
M1.1	N/A	N/A	5	23	15	12	5	60
TO1.1.1	N/A	N/A		10	10	10		30
TO1.1.2	N/A	N/A		3		2		5
TO1.1.3	N/A	N/A	5	5			5	15
TO1.1.4	N/A	N/A		5	5			10
M1.2	N/A	N/A				3		3
TO1.2.1	N/A	N/A				3		3
SC2	N/A	N/A	5	5	17	20		47
M2.1	N/A	N/A	5	5	15	20		45
TO 2.1.1	N/A	N/A			5	5		10
TO 2.1.2.	N/A	N/A			5	5		10
TO 2.1.3.	N/A	N/A	5	5		5		15
TO 2.1.4.	N/A	N/A			5	5		10
M2.2	N/A	N/A		2 pripreme projekta	2 pokrenuta realizacija			2
TO2.2.1	N/A	N/A		2 pripreme projekta	2 pokrenuta realizacija			2

TO2.2.2	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
---------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

6. NAČIN PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS

Provedba Strategije temelji se na implementaciji predloženih aktivnosti odnosno tipova operacija za postizanje razvojnih ciljeva. Kako bi se uspješno mogao pratiti tijek provedbe, za svaku kalendarsku godinu izrađuje se detaljni Akcijski plan provedbe kojim se usklađuju tipovi operacija i aktivnosti sa programskim ciljevima. Osim operativnog sustava provedbe i osmišljavanja alata kojima se funkcionalno i koordinirano provodi LRS, potrebno je uspostaviti sustav praćenja i izvješćivanja koji se temelji na bazi u kojoj se nalaze podaci o ostvarenim rezultatima te na izvještajima koji na sažet i jasan način pružaju informacije o ostvarenim rezultatima. Svrha sustava praćenja i izvješćivanja je osiguranje dovoljno informacija za nositelje provedbe LRS za donošenje ocjena o sljedećim ključnim elementima: uspješnosti postizanja postavljenih ciljeva za tekuće razdoblje; razlozima za eventualno nepostizanje postavljenih ciljeva te mogućim rješenjima; adekvatnosti planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, financijskih) za postizanje planiranih ciljeva, odnosno prijedlozima za eventualnim realokacijama resursa; relevantnosti planiranih prioriteta i mjera s obzirom na eventualne promijenjene okolnosti odnosno temeljem iskustava iz provedbe, te financijskoj učinkovitosti provedbe mjera.

Iskustvo i istraživanja pokazuju da mnogi strateški planovi nisu implementirani upravo zbog toga što nisu detaljno praćeni te nisu postavljeni jasni okviri procjene učinka nositelja provedbe. Stoga, kako bi se maksimalno umanjila pojavnost ovog rizika, Strategija propisuje i načine provedbe i praćenja: Svake godine izrađuje se Akcijski plan koji se odnosi na narednu godinu, a sadrži u sebi prikaz aktivnosti i tipova operacija koje se planiraju provesti, odgovorne osobe i ciljnu skupinu (korisnike) na koju su aktivnosti usmjerene, predviđeni broj projekata te predviđena financijska sredstva za provedbu posebno za tekuće troškove i animaciju. Akcijski plan usklađuje se sa ukupnim planom rada LAG-a kao udruge, sukladno regulatornom okviru za rad organizacija civilnog društva.

Jednom godišnje izrađuje se narativno i financijsko izvješće o provedbi LRS koje sadrži:

- a) Kvalitativan/opisni dio provedbe LRS – opis aktivnosti koje su se provele, opis dionika koji su bili uključeni, opis provedenih aktivnosti animacije razvojnih dionika, opis pripreme projekata suradnje i implementiranih projekata suradnje, opis procesa objave i provedbe natječaja te vrednovanja zaprimljenih projekata, opis problema koji su se pojavili prilikom provedbe i implementirana rješenja, preporuke za naredno razdoblje, doprinos zadanim indikatorima te izvješće o medijskoj pojavnosti/promidžbeno-informativnim aktivnostima putem medija.
- b) Kvantitativan/financijski dio provedbe LRS – izvještaj o planiranim i utrošenim sredstvima prema izvorima (vlastita sredstva i javna ulaganja) po aktivnostima i tipovima ulaganja.

Praćenje LRS provodi i organizira stručna služba (ured) LAG-a, a pregled aktivnosti, dionika i odgovornosti te vremenski okvir za predaju izvješća dan je u sljedećoj tablici. Za potrebe provedbe praćenja i vrednovanja potrebno je planirati slijedeće:

	Praćenje	Vrednovanje
Organizator	Stručna služba (ured) LAG-a	Stručna služba (ured) LAG
Odgovorno tijelo	Upravni odbor/Skupština	Upravni odbor/Skupština/vanjski provoditelj
Sadržaj	Praćenje proračuna Statistika prijave/odobrenja projekata	Godišnja izvješća o praćenju – provjera rezultata i učinaka projekata

	Doprinos projekata ciljevima i pokazateljima LRS Aktivnosti animacije i projekata suradnje Doprinos svih aktivnosti ukupnoj LRS	Doprinos LRS-a PRR i LEADER-u/CLLD-u (8. načelo) Primjena načela LEADER-a/CLLD-a u radu LAG-a
Vrijeme	Stalno	2 x tijekom trajanja PRR 2014.-2020.
Razdoblje izvješćivanja	Godišnje i po potrebi (ad hoc)	3 godine
Odobranje	Upravni odbor	Skupština
Svrha izvješća	Priprema godišnjeg Akcijskog plana provedbe LRS Poboljšanje mehanizama isporuke	Uspješnost provedbe Promjene Naučene lekcije za primjenu u budućem razdoblju

Vrednovanje LRS LAG-a „Slavonska ravnica“ podrazumijeva primjenu mehanizama unutarnje i vanjske (vanjski stručnjak) kontrole provedbe i upravljanja LRS, a kako bi se utvrdila razina njezine uspješnosti. Sam proces vrednovanja podrazumijevanja provjeru zadanih prijelomnih točki definiranih u ovom poglavlju s ciljem izrade izvješća o kvaliteti planiranog dokumenta i njegovoj provedbi ili izradi prijedloga za njezinu reviziju. Ciljevi vrednovanja LRS su:

- Unapređenje sustava upravljanja LRS-om;
- Identifikacija novih mogućnosti financiranja razvojnih projekata kroz LRS;
- Usklađivanje s nacionalnom politikom i Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske, u slučaju promjena u evaluacijskim razdobljima;
- Priprema za novo programsko razdoblje, od 2015-te.

Vrednovanje provedbe Strategije provodi se na dvije razine:

- 1) Unutarnje vrednovanje provodi LAG na razini svake godine kroz pripremu godišnjeg Akcijskog plana i sastavljanje izvješća o radu. Ovim postupkom prati se uspješnost provedbe LRS kroz identificirane indikatore „*odozdo prema gore*“ te se daje osvrt na sam proces provedbe s aspekta LAG-a kao provedbeno-upravljačkog tijela.
- 2) Vanjsko vrednovanje vodi neovisni stručnjak, minimalno dva puta tijekom provedbe LRS (2018., 2023.), koristeći metode:
 - a) Analize dokumenta LRS – koja se provodi kako bi se utvrdila njegova usklađenost s nacionalnim programima i nacionalnom politikom ruralnog razvoja (koja je promjenjiva). Prilikom analize potrebno je provesti i analizu stanja područja LAG-a kojom se utvrđuju potrebne promjene u odnosu na početnu LRS, a čime se utvrđuju polazišta revizije definiranih postavljenih ciljeva, mjera ili tipova operacija.
 - b) Analiza godišnjih izvješća o provedbi LRS – provodi se kako bi se utvrdio doprinos planiranim indikatorima na razini ciljeva, mjera i tipova operacija, razmotrili izneseni stavovi i zapažanja o postupcima provedbe te identificirani izazovi u provedbi. U analizi je potrebno provesti konzultaciju i s nadležnim provedbenim tijelima (min. APPRRR)
 - c) Usmene konzultacije – nužno je provesti intervju sa stručnom službom (ured) LAG-a kao bi se istražili stavovi o uspostavljenim procedurama upravljanja dokumentom te analiziraju povratne informacije o provedbi LRS na razini svake godine. Intervju je potrebno provesti i s lokalnim dionicima, predstavnicima javne i privatne interesne skupine, kako bi se prikupile informacije širokog kruga dionika o dojmu koji ostavlja LRS, aktivnostima LAG-a te njihovom mišljenju o mogućim poboljšanjima koji se provode revizijom dokumenta. Svi članovi lokalnog partnerstva LAG-a također predstavljaju ciljanu skupinu od koje je potrebno prikupiti informacije o njihovom

viđenju LRS i njezine uspješnosti. Dodatnu analitičku metodu vrednovanja predstavlja pisano anketno istraživanje među lokalnim dionicima kako bi se utvrdila potreba za daljnjim financiranjem, područjima financiranja te osjećajem doprinosa kvaliteti života na području koje obuhvaća LAG.

- d) Izrada preporuka temeljem prikupljenih ulaznih podataka. Vanjski stručnjak izrađuje izvješće o vrednovanju koje će sadržavati: prikaz korištene analitičke metode, opis ciljne skupine, analizu prikupljenih podataka, izvješće o postignuću zadanih indikatora na razini godine i za razdoblje vrednovanja, preporuke o potrebi revizije strategije i daljnjeg rada na provedbi te analizu ljudskih kapaciteta koji upravljaju provedbom LRS.

Godišnja izvješća o radu i nalazi vanjskog vrednovanja javno su dostupna na web stranicama stručne službe LAG-a i članova partnerstva. Na tematskoj sjednici partnerstva potrebno je analizirati izvješće vanjskog vrednovanja te postupiti prema preporukama za unaprijeđenje provedbe LRS. Dobro je provesti i posebne informativno - animacijske radionice za dionike LAG-a - ciljne skupine LRS kako bi se prezentirali nalazi provedenog procesa budući je isti u međuovisnosti s njihovim sudjelovanjem u provedbi LRS. Prilikom vrednovanja iznimno je značajno uzeti u obzir, tijekom izrade, prepoznate rizike provedbe i analizirati aktiviranje, odnosno provedbu mjera za njihovo ublažavanje.

Opis	Mogućnost da se dogodi	Utjecaj	Preventivne aktivnosti Aktivnosti ublažavanja/ispravljanja
Promjene u zakonodavstvu i smjernicama Vladinih politika, osobito vezano uz PRR i djelovanje udruga	velika	velik	Praćenje zakonodavstva i stalna suradnja s UTMP i APPRRR-om radi informiranja o mogućim promjenama-revizija LRS-a, suradnja s drugim LAG-vima i potpornim mrežama/udruženjima.
Nepripremljenost nadležnih tijela RH za potporu LAG-ovima u ostvarivanju njihovih ciljeva	srednja	velik	Stalna komunikacija s nadležnim tijelima, postavljanje jasnih očekivanja od nadležnih tijela
Promjena vlasti nakon lokalnih izbora te mogućnost nerazumijevanja za iskazane potrebe u LRS-u	srednja	srednji	Po promjeni vlasti na lokalnoj razini pravovremeno obavješćavanje novih struktura o važnosti suradnje i provedbe mjera iz LRS-a na razini gradova i općina
Slabi kapaciteti i nedostatak potpore JLS-a u provedbi mjera	srednja	srednji	Podizanje svijesti zaspolenika JLS o značaju provedbe LRS i LAG-a
Stagnacija i loše gospodarsko stanje regije i na nacionalnoj razini osobito u poljoprivredi (stočarstvo, mljekarstvo)	visoka	srednji	Fokusiranje na komparativne prednosti područja, poticanje na ulaganja u poljoprivredu i ruralni turizam. Jačanje lokalnih kapaciteta - dobro upravljanje projektima, umrežavanje i lobiranje na nacionalnoj razini
Odlazak radno sposobnog stanovništva s područja LAG-a, posebno mladih i obrazovanih te obitelji	visoka	umjeren	Osmišljavanje projekata za zapošljavanje i samozapošljavanje te ostanak na LAG području, intenzivne aktivnosti animacije od strane LAG-a usmjerene na radno sposobno stanovništvo – posebno na populaciju iz osjetljivih skupina društva s

			naglaskom na mlade i obrazovane stanovnike koje je potrebno zadržati u području radi njegove održivosti.
Starenje stanovništva i zatvaranje PG-a	visoka	snažan	Priprema mladih za preuzimanje PG-a (edukacije, savjetovanja)
Nedostatak interesa dionika područja za sudjelovanjem u provedbi pojedinih mjera	srednja	snažan	Animacija i promidžbene aktivnosti kojima bi se promovirala LRS, njeni ciljevi i koristi koje od toga imaju stanovnici
Neodgovarajuća obrazovna struktura stanovništva, koja onemogućuje korištenje komparativnih prednosti područja LAG-a	srednja	umjeren	Suradnja s obrazovnim institucijama radi prilagođavanja programa obrazovanja potrebama područja, prekvalifikacije odraslih, cjeloživotno učenje
Slaba informatička pismenost potencijalnih korisnika potpore	visoka	snažan	Informatičko opismenjavanje i tehnička pomoć pri izradi aplikacija za natječaje, no te aktivnosti na žalost nisu o prioritetnom okviru Programa ruralnog razvoja stoga će LAG usmjeriti svoje snage na druge izvore financiranja koji omogućuju razvoj i jačanje IKT sustava kao i edukaciju stanovništva za korištenje istog.
Niska razina tehnološke opremljenosti i niska stopa ulaganja u nove tehnologije	visoka	umjeren	Poticanje ulaganja u modernizaciju tehnologije, Edukacije i prezentacije novih tehnologija
Nedostatak sredstava za predfinanciranje aktivnosti LAG-a i korisnika LEADER/CLLD mjere	visoka	umjeren	Aktivnosti za jačanje rada LAG-a, promocija, kao i sredstva NZRCD iz programa „Europa +“ i ZEF-a, Pojačane aktivnosti vezane uz dobivanje financijskih sredstava od financijskih institucija
Nedovoljni ljudski resursi za uspješno provođenje LRS-a	visoka	snažan	Dobar program potpore zaposlenicima Ureda, zapošljavanje dodatnih djelatnika, poticanje volonterizma, suradnja s LmH, korištenje vanjskih suradnika
Negativan publicitet LAG-a	srednja	snažan	Jačanje identiteta LAG-a kroz dodatne aktivnosti radi animiranja šire javnosti o aktivnostima i značaju LAG-a i LEADER pristupa
Sukob interesa pri donošenju odluka	srednja	snažan	Uspostava internog sustava za izbjegavanje sukoba interesa, uz donošenje odluka važna je Izjava o nepristranosti
Nedostatno planiranje/upravljačka znanja članova partnerstva	srednja	snažan	Redovit monitoring provedbe plana i procedura iz LRS-a te izvještavanje i praćenje rada LAG-a, Edukacija tijela LAG-a o njihovoj ulozi i načinu rada
Neučinkovita organizacijska struktura	niska	snažan	Stalan monitoring provedbe LRS-a i jačanje kapaciteta partnerstva

6.2 INDIKATORI ZA MJERENJE UČINKA PROVEDBE LRS

Krovni pokazatelji očekivanih rezultata (CMES/CMEF) navedeni su na razini ciljeva u LRS te u Dodacima 3., i 4.. dok se ovdje nalazi njihov cjelokupan pregled detaljnih pokazatelja učinka LRS putem pokazatelja rezultata i izlaznih pokazatelja (pokazatelji isporuka) strateških razvojnih ciljeva, mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija. **Pokazatelji učinka ukupne LRS** promatraju se u kontekstu njezina doprinosa postizanja ciljeva ZPP-a. Indikatori učinka na postizanje ciljeva ZPP-a (*CAP evaluation and monitoring indicators*⁹ - 16¹⁰ indikatora) koje možemo izdvojiti na mjerljiv način primjenjiv putem ove LRS su slijedeći:

- Porast prihoda iz poljoprivrednog poduzetništva putem sufinanciranih projekata: za 20%
- Povećanje zapošljavanja koje utječe na smanjenje nezaposlenosti: 8 kreiranih radnih mjesta putem provedbe LRS
- Povećanje BDP-a u ruralnom području obuhvaćenom LAG-om: do 1%

Vrednovanje provedbe ukupne LRS putem krovnih indikatora rezultata do kraja programskog i realizacijskog razdoblja, 2023. (provedba vrednovanja 2024.):

Godina vrednovanja		Planirana financijska alokacija (%)		Ukupan broj sufinanciranih projekata		Ukupna isplaćena sredstva (EUR), javni rashodi		Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata	
		2018.	2023.	2018.	2023.	2018.	2023.	2018.	2023.
UKUPNO LRS	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	8,45%	100%	70	110	105.650,00	1.249.500,00	4	8
Strateški cilj LRS	Podmjera PRR M19								
SC 1	Ukupno LRS	0%	46,18%	43	63	0,00	577.000,00	1	2
	19.2	0%	60,61%	43	63	0,00	577.000,00	1	2
SC 2	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	8,45%	53,82%	27	47	105.650,00	672.500,00	3	6
	19.2	7,88%	39,39%	25	45	75.000,00	375.000,00	1	4
	19.3	20%	100%	2	2	9.520,00	47.600,00	0	0
	19.4	2,11%	100%	N/A	N/A	21.130,00	249.900,00	2	2

Praćenje provedbe LRS putem pokazatelja isporuka (*output indicators*) za praćenje postizanja pokazatelja rezultata. LEADER pokazatelji u okviru ZPP indikatora¹¹ označeni su:(*):

P ¹² PRR	FP ¹³ PRR	Naziv pokazatelja	CVP ¹⁴ 2018.	CVP 2023.	TO LRS	TO PRR	M LRS	M/PM PRR	SC LRS
1	1A	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	1	2	2.2.1	19.3.2	2.2	19/19.3	2
1	1A	Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	10	20	2.2.1	19.3.2	2.2	19/19.3	2
1	1A	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	3	10	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2

⁹ Uredba (EU) 834/2014 od 22.06.2014, Uredba (EU) 808/2014 od 17.06.2014.

¹⁰ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/index_en.htm

¹¹ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/index_en.htm

¹² Prioritet

¹³ Fokus (žarišno) područje

¹⁴ Ciljana vrijednost pokazatelja

1	1A	Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	30	100	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
1	1B*	Broj projekata međuteritorijalne suradnje (nacionalna razina) (19.3.- 19.3.1 + 19.3.2) <i>Članak 35(1c), Uredbe (EU)1303/2013</i>	0	1	2.2.1	19.3.2	2.2	19/19.3	2
1	1B*	Broj projekata transnacionalne suradnje (međunarodna razina) 19.3-19.3.1+19.3.2), <i>Članak 35(1c), Uredbe (EU)1303/2013</i>	0	1	2.2.1	19.3.2	2.2	19/19.3	2
1	1C	Broj organiziranih aktivnosti cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	2	6	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
1	1C*	Broj sudionika u sudionika u programima cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	20	60	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
2	2A*	Broj PG kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju	20	30	1.1.1	4.1.1	1.1	4/4.1	1
2	2A*	Broj PG-a koja su dobili potporu za razvoj malih PG	10	10	1.1.4	6.3.1	1.1	6/6.3	1
2	2C	Ukupno ulaganje u modernizaciju tehnologija, strojeva, alata i opreme (EUR)	0	30.000,00	1.2.1	8.6.2	1.2	8/8.6	1
3	3A*	Broj poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za sudjelovanje u programima kvalitete, lokalnim tržištima i kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama	10	15	1.1.3	4.2.1	1.1	4/4.2	1
4	4A*	Površina (u ha) šuma / drugih šumskih područja za koje su sklopljeni ugovori o upravljanju kojima se podupire bioraznolikost	20	40	2.1.4	8.5.2	2.1	8/8.5	2
4	4A*	Površina poljoprivrednog zemljišta (u ha) za koje su sklopljeni ugovori o upravljanju kojima se podupiru bioraznolikost i/ili krajobrazi	20	40	2.1.1	4.4.1	2.1	4/4.4	2
5	5D*	Broj grla stoke na koji se odnose ulaganja u stočarstvo s ciljem smanjenja emisija stakleničkih plinova i/ili amonijaka	100	200	1.1.2	4.1.2	1.1	4/4.1	1
5	5D*	Površine poljoprivrednog zemljišta (u ha) za koje su sklopljeni ugovori o upravljanju s ciljem smanjenja emisija stakleničkih plinova i/ili amonijaka	10	20	1.1.2	4.1.2	1.1	4/4.1	1
6	6A	Broj radnih mjesta stvorenih u projektima za koje je dodijeljena potpora	1	4	2.1.2	6.4.1	2.1	6/6.4	2

6	6A	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	1	2	2.2.1	19.3.2	2.2	19/19.3	2
6	6A	Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	10	20	2.2.1	19.3.2	2.2	19/19.3	2
6	6A	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	3	6	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
6	6A	Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	30	60	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
6	6B	Broj animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	5	15	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
6	6B	Broj sudionika animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	50	150	2.2.2	19.4.1	2.2	19/19.4	2
6	6B*	Postotak ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastruktura	30	40	2.1.3	7.4.1	2.1	7/7.4	2

7. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS

7.1 POVIJEST ORGANIZACIJE I DOSADAŠNJA ISKUSTVA LAG-A U PROVEDBI PROJEKATA

Lokalna akcijska grupa „Slavonska Ravnica“ nastala je na istočnom području Brodsko-posavske županije. Na osnivačkoj Skupštini održanoj dana 06. rujna 2013. godine Skupština Lokalne akcijske grupe „Slavonska Ravnica“ donijela je Statut LAG-a (NN 88/01 i 11/02, čl.11). Temeljem članka 13. Zakona o udrugama („Narodne novine“ broj 74/14), Skupština udruge Lokalna akcijska grupa „Slavonska Ravnica“ na sjednici Skupštine dana 28.01.2015. donijela je novi Statut Lokalne akcijske grupe „Slavonska Ravnica“, kojim se uređuju pitanja naziva, sjedišta, zastupanja ciljeva i djelatnosti, članstva te prava i obveza članova, tijela udruge, sastav, izbor i opoziv istih, te sva važna pitanja za djelatnost i rad Udruge, a na sjednici Skupštine održanoj dana 15. svibnja 2015. godine donosi izmjene i dopune Statuta LAG-a „Slavonska Ravnica“

Cilj osnivanja LAG-a je donošenje i provođenje Lokalne razvojne strategije, djelovanjem u skladu s načelima LEADER programa i CLLD smjernica za integrirani lokalni razvoj u ruralnom području koje obuhvaća LAG. Područja djelovanja sukladno postavljenim ciljevima su: demokratska politička kultura (Obrazovanje za demokratko građanstvo, volonterstvo (promicanje i razvoj volonterstva, djelatnosti volonterskih centara), promicanje društvene solidarnosti, promicanje dobrog upravljanja, poticanje participativne demokracije, praćenje javnih politika i javno zagovaranje, razvoj civilnog društva, razvoj lokalne zajednice, javno informiranje i mediji), gospodarstvo - socijalno poduzetništvo, promicanje razvoja socijalnog poduzetništva te ostale djelatnosti socijalnog poduzetništva, međunarodna suradnja - razvojna suradnja, obrazovanje, znanost i istraživanje - odgoj i obrazovanje, održivi razvoj - razvoj ruralnih područja, održivi gospodarski razvoj, kultura i umjetnost - kulturna baština.

Ciljane skupine na koje su usmjerene aktivnosti LAG-a su: djeca, opća populacija, građani, opća populacija – lokalna i regionalna samouprava, mali i srednji poduzetnici i obrtnici, mladi, opća populacija, odgojno – obrazovne ustanove, osobe starije životne dobi, osobe u riziku od siromaštva i siromašne osobe, poljoprivrednici i ribari, poslodavci, poslovne organizacije, potrošači, regionalna i lokalna samouprava, ruralno stanovništvo, udruge i građanske inicijative, volonteri, žene, žene poduzetnice, žene ruralnih područja.

U svrhu ostvarivanja ciljeva definirane su i djelatnosti LAG-a: provedba LEADER programa i smjernica CLLD; izrada i provedba Lokalne razvojne/CLLD strategije temeljene na načelima održivog razvoja prema LEADER pristupu „odozdo prema gore“; nadzor i vrednovanje provedbe LRS; provođenje procjena razvojnih potreba i mogućnosti područja; poticanje uključivanja građana i ostalih zainteresiranih dionika; uspostava i razvoj mreže višestrukih partnerstva na području jedinica lokalne samouprave koje su članice; određivanje prioriteta za razvoj gospodarstva, poljoprivrede, turizma, zaštite prirode i okoliša te drugih djelatnosti u ruralnom prostoru; provođenje posebnih programa za ciljane skupine; briga o jačanju kapaciteta članova; osnivanje i vođenje lokalnih volonterskih centara; savjetodavna i tehnička potpora u pripremi i izradi projektne dokumentacije dionika; praćenje zakonske regulative i obavještavanje javnosti u vezi natječaja vezanih uz razvojne mogućnosti; suradnja s obrazovnim institucijama i nadležnim tijelima radi stručnog obrazovanja svojih članova.

LAG „Slavonska Ravnica“ nema iskustva u provedbi projekata izvan mjera LEADER, a razlog je što je LAG „Slavonska Ravnica“ novoosnovan. LAG-a „Slavonska Ravnica“ nije bio certificiran u prošlom programskom razdoblju (2007 – 2013) te nije provodio projekte kroz mjeru 202 IPARD programa. Iz istog razloga LAG „Slavonska Ravnica“ nema iskustva u provedbi projekata izvan mjere LEADER, ali je bio aktivan u lokalnoj zajednici te je animirao stanovništvo vezano za otvorene natječaje i mogućnosti realizacije projekata. Konkretnih projekata koje je provodio nije bilo niti je LAG sudjelovao u provođenju projekata izvan mjere LEADER.

7.2 KAPACITETI ZA PROVEDBU LRS

Provedba LRS LAG-a „Slavonska ravnica“ može se pratiti kroz nekoliko međuovisnih radnih paketa (RP), odnosno grupe aktivnosti, u kojem svako tijelo LAG-a ima svoju ulogu.

Naziv radnog paketa	PRR/M19	Opis radnog paketa, grupe aktivnosti	Horiz. akt.
Prikupljanje i priprema projektnih prijedloga	PM 19.4 (TO LRS 2.2.2)	Priprema dokumentacije i natječaja te poziva za dostavu projektnih prijedloga, a prema dinamici danoj u Akcijskom planu za svaku godinu i u skladu s dinamikom raspisivanja natječaja na nacionalnoj razini u sklopu PRR, u okviru pripremnih aktivnosti provode se radionice za potencijale prijavitelje koje za cilj imaju upoznati korisnike sa uvjetima natječaja te	Administracija, praćenje, vrednovanje

		procedurama odabira, ugovaranja i odabira projekata te načina provedbe.
Odabir projektnih prijedloga krajnjih korisnika (nositelja projekata)	PM 19.4 (TO LRS 2.2.2)	Administrativna i kvalitativna kontrola projektnih prijedloga, odabir prijedloga od strane Upravnog odbora koji provodi bodovanje, provjerava doprinos LEADER/CLLD načelima te odlučuje o projektima koje će LAG podržati, izradu Rang listi te moguću provedbu žalbenog postupka, konačno odlučivanje Skupštine, upućivanje odabira prema APPRRR te izdavanje Odluke o odobrenju provedbe projekata od strane APPRRR-a.
Provedba projekata	PM 19.2/19.4 (sve osim 2.2.1)	Kontrola provedbe projekata na terenu (monitoring) te sukladnost s nacionalnim propisima vezanim za provedbu projekata koji su financirani kroz PRR i LRS LAG-a, suradnju s korisnicima kako bi im se olakšala provedba i objasnile provedbene procedure, upravljanje projektima na razini LAG-a kao pružatelja potpore.
Animacijske aktivnosti	PM 19.4 (TO LRS 2.2.2)	Aktivnosti ovog radnog paketa odnose se na motiviranje i animiranje lokalne zajednice za uključivanje u aktivnosti LAG-a, ispitivanje stavova o razvojnim prioritetima LAG-a te prikupljanje ideja i prijedloga za daljnje funkcioniranje LAG-a, poticanje na suradnju u radu LAG-a.
Aktivnosti suradnje	PM 19.3 (TO LRS 2.2.1)	Uključuju pripremu i provedbu projekata međuteritorijalne i transnacionalne suradnje u tematskim područjima definiranim LRS.

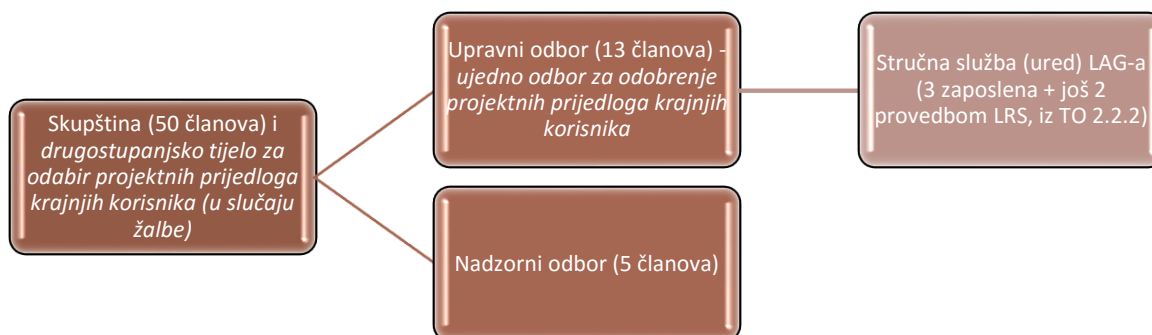
Odgovornosti i obuhvat zadataka pojedinog tijela LAG-a sukladno radnim paketima za provedbu LRS dani su u nastavku.

Radni paket	Odgovorno tijelo	Područje odgovornosti
Prikupljanje i priprema projektnih prijedloga za vrednovanje	Stručna služba (ured) LAG-a	Priprema dokumentacije za objavu natječaja, organizacija i održavanje info-dana, administriranje Baze projekata sukladno internim pravilnicima
	Upravni odbor	Odobrenje objave natječaja
	Skupština	Odobrenje objave natječaja prema planu provedbe
Odabir projektnih prijedloga	Stručna služba (ured) LAG-a	Zaprimanje projekata, provedba administrativne kontrole, priprema projektnih dosje za ocjenjivanje Upravnog odbora, priprema preliminarne rang liste, upućivanje prema Upravnom odboru, priprema dokumentacije o odabranim projektima i slanje prema APPRRR
	Upravni odbor	Razmatranje i odobravanje projekata prema izrađenoj preliminarnoj Rang listi projekata
	APPRRR	Provjera odabranih projektnih prijedloga LAG-a, izdavanje Odluke o odabiru te odobravanje zahtjeva za plaćanje
Provedba projekata	Stručna služba (ured) LAG-a	Organizacija i provedba radionica za krajnje korisnike, praćenje provedbe projekata, stručna pomoć u provedbi projekata

Animacijske aktivnosti	Stručna služba (ured) LAG-a	Organizacija tematskih radionica i info dana LAG-a, intervjui s lokalnim stanovništvom, organizacija konferencija, specijalizirane edukacije za djelatnike LAG-a kako bi podigli svoje kapacitete i prenijeli znanja i iskustva na lokalnu zajednicu, promoviranje suradnje
Aktivnosti suradnje	Stručna služba (ured) LAG-a	Priprema projekata suradnje, provedba projekata suradnje, umrežavanje LAG-a sa strukovnim organizacijama, lokalnim i regionalnim tijelima, drugim LAG-ovima radi prijenosa dobre prakse i primjenu načela razvoja „odozdo prema gore“
	Upravni odbor	Priprema i prihvaćanje projekata suradnje
	Skupština	Potvrđivanje projekata suradnje
	APPRRR	Odobrovanje projekata suradnje
Administracija	Stručna služba (ured) LAG-a	Priprema Provedbenog i godišnjeg Akcijskog plana provedbe Strategije, priprema izvješća o radu LAG-a, priprema plana rada LAG-a za naredno razdoblje, komunikacija s nacionalnom Agencijom za plaćanja, koordinacija članstva LAG-a u strukovnim udruženjima
	Upravni odbor	Odobrovanje plana provedbe LRS, godišnjeg izvješća o radu i plana rada
	Skupština	Potvrđivanje plana provedbe LRS, godišnjeg izvješća o radu i plana rada
	APPRRR	Ocjena i prihvaćanje plana provedbe LRS, isplata potrebnih sredstava, monitoring rada LAG-a sukladno nacionalnoj regulativi
Vrednovanje i praćenje	Stručna služba (ured) LAG-a	Izrada godišnjeg i <i>ad-hoc</i> izvješća o provedbi LRS prema zadanim parametrima (godišnje)
	Upravni odbor	Odobrovanje svih izvješća o provedbi LRS
	Skupština	Potvrđivanje godišnjeg izvješća o provedbi LRS
	Vanjski stručnjak	Provedba vanjskog vrednovanja provedbe LRS temeljem zadanih parametara vrednovanja te izrada preporuka za daljnju provedbu

7.2.1 LJUDSKI KAPACITETI ZA PROVEDBU LRS

Trenutna organizacijska struktura postavljena je na način da osigurava potrebne kapacitete za provedbu navedenih radnih paketa. Kapaciteti stručnih suradnika i suradnica koje su zaposlene u LAG-u odgovaraju traženom profilu za navedena radna mjesta te su dovoljne za osiguravanje funkcionalnosti i kvalitete provedbe LRS. Organigram djelovanja lokalnog partnerstva:

Trenutna struktura lokalnog razvojnog partnerstva odgovara potrebama, ali se za provedbu LRS namjerava provesti dodatno zapošljavanje još 2 stručne osobe u stručnoj službi, uredu, LAG-a.

8.2.2 FINANCIJSKI KAPACITETI ZA PROVEDBU LRS I FINANCIRANJE RADA LAG-A SLAVONSKA RAVNICA

Financijski kapaciteti za LAG-a „Slavonska ravnica“ za provedbu LRS temelje se korištenju sredstava koja su na raspolaganju iz Mjere 19, Programa ruralnog razvoja 2014.-2020., odnosno, za provedbu podmjere 19.2 – Provedba operacija unutar CLLD strategije, podmjere 19.3. – Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a i prateće podmjere 19.4. – Tekući troškovi i animacija. Predfinanciranje aktivnosti vezanih uz provedbu podmjera 19.3 i 19.4 iz kojih samo partnerstvo (LAG) ima na raspolaganju za povrat iz javnih sredstava, a prema simulaciji Upravljačkog tijela Programa, iznosi 297.500,00 EUR. Dio sredstava predfinanciranja planira se koristiti iz članarine (samofinanciranje) članova partnerstva, a koja je trenutno na razini 111.000,00 kn/godišnje (ukupno svih članova). Osim članarina, LAG planira koristiti i sustav međufinanciranja NZRCD te kredit ZEF-a (u iznosu do 200.000,00 kn/godišnje). Struktura predfinanciranja aktivnosti usmjerena je povratu iz jednog fonda (EPFRR/RH –OPRR) kojeg je Republika Hrvatska definirala za provedbu mjere LEADER/CLLD do 2020-te godine. Dodatni troškovi provedbe LRS odnose se na provedbu projekata koji će biti sufinancirani putem provedbe podmjere 19.2 (ciljana vrijednost javnog udjela definirana simulacijom UTMP je 952.000,00 EUR) točnije, na iznos javne potpore za dodjelu projektima lokalnih razvojnih dionika čije je projekte odabrao LAG. Proračun troškova za provedbu LRS rađen je metodom *odozdo prema gore*, odnosno, projiciran je prema iskazanim potrebama korisnika za pojedine tipove operacija tijekom programiranja LRS (baza projektnih ideja, javne konzultacije). Tijekom programiranja potrebnih alokacija prema tipovima operacija LAG se vodio i visinom dozvoljenog inteziteta potpore koja, ovisno o tipu operacije, varira od 50% do 100%. Stoga se financijska potreba realizacije LRS treba promatrati i kroz vlastita sredstva (učesće) korisnika podmjere 19.2. Važno je napomenuti kako LAG neće prihvaćati aplikacije koje su u svojoj ukupnoj vrijednosti projekta veće od 100.000,00 EUR, sukladno prijedlogu Pravilnika za provedbu navedenih podmjera. Tijekom programiranja, posebno se razmišljalo o alokacijama za mjere i tipove operacija za koje ovog trenutka nije poznat provedbeni okvir, odnosno nadležno tijelo nije propisalo provedbenu regulativu, te su iste programirane okvirno. Tipovi operacija LAG-a koji odgovaraju navedenim tipovima operacija nepoznatog provedbenog okvira uneseni su plan provedbe kasnijih godina.

LAG ne može sufinancirati aktivnosti planirane ovom LRS putem drugih izvora financiranja, s naglaskom na ESF, bez obzira što je isto bilo očekivano temeljem Partnerskog sporazuma između RH i EU za ovo programsko razdoblje. Lokalno partnerstvo će morati izraditi poseban strateški razvojni dokument za druge izvore financiranja potreba iskazanih putem ovog dokumenta, jer je ovaj, temeljem uputa Ministarstva poljoprivrede, u potpunosti usmjeren

isključivo na jedan izvor financiranja, što je razvidno i iz njegovih obveznih pokazatelja uspješnosti kao i iz usko programiranog financijskog okvira. Iz navedenog je razvidno kako je ova lokalna razvojna strategija projektna aplikacija odnosno, nakon odobrenja od strane nadležnog tijela, postaje projekt koji se provodi od 2016.-2020. a završava 2023.

8. FINANCIJSKI PLAN

U prethodnom poglavlju opisani su stručni kapaciteti potrebni za provedbu LRS te je dan okvir potrebnih financijskih sredstava koje je nužno uložiti u ostvarenje zadanih ciljeva i prioriteta razvoja. U ovom poglavlju prikazana su potrebna sredstva za provedbu pojedinog Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija u %/EUR od ukupnih sredstava koji se očekuju kroz provedbu podmjere LRS sukladne 19.2. Tekući troškovi i animacija te potpora provedbi operacija unutar CLLD strategije (19.4) kao i projekata suradnje (19.3) proračunati na temelju intenziteta potpore za ove aktivnosti navedenih u simulaciji Upravljačkog tijela.

Sistematiziran prikaz **financijskog plana i potrebe financijskih sredstava za provedbu odabranih projekata** na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:

SC/M/TO, %/EUR	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno %	Ukupno EUR
SC1,%	0%	0%	6,51%	22,90%	13,13%	11,66%	6,41%	60,61%	
EUR	0,00	0,00	62.000,00	218.000,00	125.000,00	111.000,00	61.000,00		577.000,00
M1.1, %	0%	0%	6,51%	22,90%	13,13%	8,51%	6,41%	57,46%	
EUR	0,00	0,00	62.000,00	218.000,00	125.000,00	81.000,00	61.000,00		547.000,00
TO1.1.1,%	0%	0%	0%	5,25%	5,25%	5,25%	0%	15,75%	
EUR	0,00	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00	0,00		150.000,00
TO1.1.2,%	0%	0%	0%	3,26%	0%	3,26%	0%	6,52%	
EUR	0,00	0,00	0,00	31.000,00	0,00	31.000,00	0,00		62.000,00
TO1.1.3,%	0%	0%	6,51%	6,51%	0%	0%	6,41%	19,43%	
EUR	0,00	0,00	62.000,00	62.000,00	0,00	0,00	61.000,00		185.000,00
TO1.1.4,%	0%	0%	0%	7,88%	7,88%	0%	0%	15,76%	
EUR	0,00	0,00	0,00	75.000,00	75.000,00	0,00	0,00		150.000,00
M1.2, %	0%	0%	0%	0%	0%	3,15%	0%	3,15%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	30.000,00	0,00		30.000,00
TO1.2.1,%	0%	0%	0%	0%	0%	3,15%	0%	3,15%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	30.000,00	0,00		30.000,00
SC2,%	0%	0%	7,88%	7,88%	7,88%	15,76%	0%	39,39%	
EUR	0,00	0,00	75.000,00	75.000,00	75.000,00	150.000,00	0,00		375.000,00
M2.1, %	0%	0%	7,88%	7,88%	7,88%	15,76%	0%	39,39%	
EUR	0,00	0,00	75.000,00	75.000,00	75.000,00	150.000,00	0,00		375.000,00
TO 2.1.1,%	0%	0%	0%	0%	2,63%	2,63%	0%	5,26%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	25.000,00	25.000,00	0,00		50.000,00
TO 2.1.2, %	0%	0%	0%	0%	2,63%	2,63%	0%	5,26%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	25.000,00	25.000,00	0,00		50.000,00
TO 2.1.3, %	0%	0%	7,88%	7,88%	0%	7,87%	0%	23,63%	
EUR	0,00	0,00	75.000,00	75.000,00	0,00	75.000,00	0,00		225.000,00
TO 2.1.4, %	0%	0%	0%	0%	2,62%	2,63%	0%	5,25%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	25.000,00	25.000,00	0,00		50.000,00
M2.2	Valorizira se prema zasebnim doprinosima 3.2.1 i 3.2.2 – prikazuju se zasebno								

TO 2.2.1., %□□□□	0%	0%	0%	20%	80%	0%	0%	100% od 5%	
EUR	0,00	0,00	0,00	9.520,00	38.080,00	0,00	0,00		47.600,00
TO2.2.2,%**	0%	0%	4%	24%	24%	24%	24%	100% od 25%	
EUR	0,00	0,00	9.996,00	59.976,00	59.976,00	59.976,00	59.976,00		249.900,00

*Za pripremu i provedbu projekata suradnje predviđa se alokacija od 5% sredstava planiranih kroz javne izdatke za provedbu LRS putem 19.2 u razdoblju 2014. – 2020. godine što iznosi ukupno 47.600,00 EUR. Ovdje je prikaz reaizirane alokacije po godinama za Tip operacije 2.3.1.

** Za tekuće troškove i animaciju predviđa se ukupna alokacija od 25% sredstava planiranih kroz javne izdatke za provedbu LRS (25% 19.2 + 25% 19.3) u promatranim godinama što iznosi ukupno 249.900,00 EUR za razdoblje 2014. – 2020. godina. Ovdje je prikaz opravdane alokacije po godinama za Tip operacije 2.3.2. Navedene kalkulacije izrađene su u % prema planiranim sredstvima iz 19.2/19.3.

SC2 prikazan je kao zbina alokacija iz 19.2 radi lakše preglednosti, njegovi financijski detalji nalaze se u Dodacima 4. i 9.

Sistematiziran prikaz **očekivane financijske realizacije** provedbe odabranih projekata na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:

SC/M/TO, %/EUR	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Ukupno %	Ukupno EUR
SC1,%	0%	15,02%	19,64%	16,39%	3,15%	6,41%	60,61%	
EUR	0,00	143.000,00	187.000,00	156.000,00	30.000,00	61.000,00		577.000,00
M1.1,%	0%	15,02%	19,64%	16,39%	0%	6,41%	57,46%	
EUR	0,00	143.000,00	187.000,00	156.000,00	0,00	61.000,00		547.000,00
TO1.1.1,%	0%	5,25%	5,25%	5,25%	0%	0%	15,75%	
EUR	0,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00	0,00	0,00		150.000,00
TO1.1.2,%	0%	3,26%	0%	3,26%	0%	0%	6,52%	
EUR	0,00	31.000,00	0,00	31.000,00	0,00	0,00		62.000,00
TO1.1.3,%	0%	6,51%	6,51%	0%	0%	6,41%	19,43%	
EUR	0,00	62.000,00	62.000,00	0,00	0,00	61.000,00		185.000,00
TO1.1.4;%	0%	0%	7,88%	7,88%	0%	0%	15,76%	
EUR	0,00	0,00	75.000,00	75.000,00	0,00	0,00		150.000,00
M1.2,%	0%	0%	0%	0%	3,15%	0%	3,15%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	30.000,00	0,00		30.000,00
TO1.2.1,%	0%	0%	0%	0%	3,15%	0%	3,15%	
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	30.000,00	0,00		30.000,00
SC2,%	7,88%	7,88%	2,63%	15,75%	5,26%	0%	39,39%	
EUR	75.000,00	75.000,00	25.000,00	150.000,00	50.000,00	0,00		375.000,00
M2.1,%	7,88%	7,88%	2,63%	15,75%	5,26%	0%	39,39%	
EUR	75.000,00	75.000,00	25.000,00	150.000,00	50.000,00	0,00		375.000,00
TO2.1.1,%	0%	0%	0%	2,63%	2,63%	0%	5,26%	
EUR	0,00	0,00	0,00	25.000,00	25.000,00	0,00		50.000,00
TO2.1.2,%	0%	0%	2,63%	2,63%	0%	0%	5,26%	
EUR	0,00	0,00	25.000,00	25.000,00	0,00	0,00		50.000,00
TO2.1.3,%	7,88%	7,88%	0%	7,87%	0%	0%	23,63%	
EUR	75.000,00	75.000,00	0,00	75.000,00	0,00	0,00		225.000,00
TO2.1.4,%	0%	0%	0%	2,62%	2,63%	0%	5,25%	

EUR	0,00	0,00	0,00	25.000,00	25.000,00	0,00		50.000,00
M2.2	Valorizira se prema zasebnim doprinosima 2.2.1 i 2.2.2 – prikazuju se zasebno							
TO2.2.1,%	20%	0%	80%	0%	0%	0%	5% *	
EUR	9.520,00	0,00	38.080,00	0,00	0,00	0,00		47.600,00
TO2.2.2,%	2,11%	5,45%	6,25%	7,65%	2,00%	1,53%	25% **	
EUR	21.130,00	54.500,00	62.520,00	76.500,00	20.000,00	15.250,00		249.900,00

*Za pripremu i provedbu projekata suradnje predviđa se alokacija od 5% sredstava ostvarenih kroz javne izdatke za provedbu LRS putem 19.2 u razdoblju 2014. – 2020. godine što iznosi ukupno 47.600,00 EUR. Ovdje je prikaz reaizirane alokacije po godinama za Tip operacije 2.3.1.

** Za tekuće troškove i animaciju predviđa se ukupna alokacija od 25% sredstava ostvarenih kroz javne izdatke za provedbu LRS (25% 19.2 + 25% 19.3) u promatranim godinama što iznosi ukupno 249.900,00 EUR za razdoblje 2014. – 2020. godina. Ovdje je prikaz opravdane alokacije po godinama za Tip operacije 2.3.2. Navedene kalkulacije izrađene su u % prema realiziranim sredstvima iz 19.2/19.3.

SC2 prikazan je kao zbirna alokacija iz 19.2 radi lakše preglednosti, njegovi financijski detalji nalaze se u Dodacima 4. i 9.

9. DODACI

Dodatak 1. Popis jedinica lokalne samouprave s pripadajućim naseljima LAG-a Slavonska ravnica

Dodatak 2. NATURA 2000 na području LAG-a Slavonska ravnica

Dodatak 3. Razrada strateškog razvojnog cilja 1, s pripadajućim mjerama, TO, indikatorima i uvjetima implementacije

Dodatak 4. Razrada strateškog razvojnog cilja 2, s pripadajućim mjerama, TO, indikatorima i uvjetima implementacije

Dodatak 5. Kriteriji odabira projektnih prijedloga (zahtjeva za potporu) LAG-a Slavonska ravnica

Dodatak 6. Popis sudionika u izradi LRS LAG-a Slavonska ravnica

Dodatak 7. Struktura partnerstva LAG-a Slavonska ravnica